

3449

tmmob
ziraat
mühendisleri
odası

Tarım
Bakanlığı'nın
örgüt ve
görevlerinin
yeniden
düzenlenmesi

RAPOR

1973

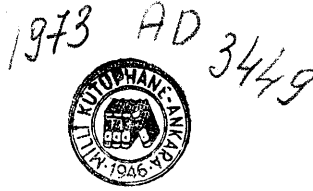
1973

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Caddesi No : 30 -- Ankara
Telf : 12 07 68 — 18 70 71
Yayın Sıra No : 47

. 2310122471

R A P O R

Tarım Bakanlığı Örgüt Ve Görevlerinin Yeniden Düzenlenmesi Ve Güçlendirilmesi Üzerinde Öneriler

(D M 1870-73)

Şark Matbaası — Şubat 1973, Ankara

630,6

Komisyon Uyeleri : GÖKÇORA M. Kemal, TEOMAN Nahit, AHIPAAŞAOĞLU M. B rhaneddin, GÜNAY Ekrem, ÖZGÜVEN Hulusi, ÖCAL Necdet, BAŞDOĞAN Avni (Kom. Baş.)

Çalışmaya Katılanlar : ÇAKIROĞLU Süreyya, MADRAN Nurettin, BOYACI Osman,  NAYDIN Rifat, KALELİ Cemil, LEBLEBİCİ İsmet, GÖKÇELİK Gündoğan, TEKİN Ahmet, AKYILDIZ Emin, Doç. Dr. ATAY Doğan, Dr. YAVUZ Osman, GÜNEŐ İsmet, GÖKKURT Yıldız.

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ

BAŞLANGIÇ

— ÇALIŞMANIN NEDENİ VE AMACI	7
— ÇALIŞMANIN KAPSAMI	7
— YÖNTEM	8

B Ö L Ü M : I

TARIM KESİMİNİN KURUMSAL VE TEKNİK PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜMLENMESİNİ GEREKTİREN NEDENLER

— Genel Durum	11
— Mevzuatın İyileştirilmesi İle İlgili Teşebbüslerin Geçmişi	23
— Yabancı Uzmanların Görüşleri	26
— Kalkınma Planımıza Göre Durum	28
— Uluslararası İlişkilere Göre Durum	30
— «İdarî Reform Danışma Kurulu Raporu»na Göre Durum	31

B Ö L Ü M : II

TARIM KESİMİNDE ORGANİZASYON ve

KAMU HİZMETLERİNİ DÜZENLEME KRİTERLERİ

— Tarımsal İşletmeler Düzeyinde Organizasyon	33
— Çiftçi Kuruluşları Düzeyinde Organizasyon	35
— Kamu Kesimi Düzeyinde Organizasyon	36
— Sonuç ve Özet	47

B Ö L Ü M : III

TARIM KESİMİNDE İNSANGÜCÜ İSTİHDAM SORUNLARI ve NEDENLERİ

— Çiftçilerin Eğitimi Sorunları	51
— Akademik Formasyon ve İstihdam	54

B Ö L Ü M : IV

TARIM BAKANLIĞI ÖRGÜT VE GÖREVLERİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİLE İLGİLİ ÖNERİLER

A — Bakanlığın Yeni Kuruluş ve Görevleri	61
-- Yeniden Düzenlenmenin Niteliği	61
— Tarım Bakanlığının Görev ve Yetkileri	62
— Tarım Bakanlığının Örgütü	64
B — Tarım Bakanlığına Bağlı Bazı Ana Birimlerin Örgüt ve Görevlerinde Yeni Düzenlemeler	64
— Yeniden Düzenlenmenin Niteliği	64
— Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü	69
— Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğü	73
— Tarımsal Değerlendirme ve Pazarlama Genel Müdürlüğü	78
— Su Ürünleri Genel Müdürlüğü	82
— Tarımsal Planlama ve Ekonomik Araştırma Genel Müdürlüğü	84
— Dış İşler Genel Müdürlüğü	86
— Tarım Kooperatifleri ve Teşkilâtlandırma Genel Müdürlüğü	89
— Tarımsal Kooperatif ve Kredi Bankası	91
-- Tarımsal Eğitim	92
C — Muhtıra	94
— Kaynak ve Literatür	96

Ö N S Ö Z

Tarım sektöründe beklenen gelişmenin sağlanması için Devletçe yapılan hizmetlerin dağınıklığı, etkisizliği ve yetersizliğini gidermek amacıyla, Ziraat Mühendisleri Odası tarafından yeni bir araştırma yapılmıştır.

Bu araştırma, özellikle Kamu Kesimindeki Kurumsal değişikliklerin gerçekleşmesi ve dolayısıyla çiftçi kitlesine daha etkili hizmet götürülmesini amaç olarak almıştır.

1937'de uygulanmasına başlanan Tarım Bakanlığı Teşkilât Kanununun 1973 ve ötesindeki yılların koşullarına uygun olarak hizmet götürememesi doğaldır.

Türkiye'de belirli bir tarım politikası yoktur. Tarım Bakanlığının tarım politikasının izlenmesindeki yetki ve fonksiyonlarını yitirmiş bir görüntü içerisinde bulunduğu endişe ile izlenmektedir.

Yurdumuzda tarım sektörünün alt yapısı, teşkilatlanması, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanması, tarım ürünleri fiyat politikası ve tarım sektörünün gelişmesine ilişkin teşvik uygulamaları, bugüne değin, Tarım Bakanlığı'nun görevleri dışında bırakılmıştır. Bu nedenle, görevlerini tümüyle yapamayan Tarım Bakanlığı'nun güçlenmesi, Türk ekonomisindeki ağırlığına paralel olarak çiftçimize hizmet götüren, yol gösteren bir otorite haline getirilmesi için hukukî, idarî ve malî yönden yeni bir düzene kavuşması zorunludur.

Yeni bir Tarım Bakanlığı kuruluşuna ilişkin Ziraat Mühendislerinin görüşleri açıklanırken, meslek taassubunun dışına çıkılarak gerçek durumla bağdaşacak bir nitelikte, objektif değerlendirmeler öngörülmüştür.

Merkeziyetçi sistem yerine bölgesel yetki ve programların geliştirilmesi bu raporda ilke olarak kabul edilmiştir.

Tarım ve Toprak Reformu Kanunu uygulama şansına kavuştuğu takdirde raporda kuruluş ve görevleri önerilen güçlü bir Tarım Bakanlığı beklenen hizmeti gereğince verebilecektir. Rapor hakkında her türlü eleştiriler saygı ve takdirle karşılanacaktır.

Raporun muhtevasının tam ve mükemmel olduğu iddia edilmemekle beraber siyasî tercihi yapacak Hükûmetlere, parlamenterlere, yöneticilere yol gösterici bir nitelik taşıdığı da lütfen kabul buyurulmalıdır.

Tarım Bakanlığı'nın güçlendirilmesi ve yeniden örgütlenmesi konusunda raporun hazırlanmasında büyük ölçüde katkıda bulunan meslekdaşlarımıza teşekkür ve takdirlerimizi sunarız.

Raporumuz Türk çiftçisine daha iyi hizmet götürmek isteyenlere yardımcı olursa mutluluğumuz sonsuz olacaktır.

Saygılarımızla..

**Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu**

B A Ş L A N G I Ç

ÇALIŞMANIN NEDENİ VE AMACI

1 — Tarım Bakanlığının Kuruluş ve Görev Kanunu (No. 3203) 1937 yılında yürürlüğe konmuştur. Bu kanunda özel hüküm bulunmasına rağmen tüzüğü çıkarılmamıştır. Tarım Bakanlığı'nın yeni bir ana kuruluş ve görev kanununa kavuşturulması ve bundan sonra asıl amacı teşkil eden tarımsal hizmetleri daha etkin, hızlı ve bir bütün halinde yapılabilmesi yıllarca eleştiri konusu olmuştur. I ve II. Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında öngörüldüğü halde bu sorunlar hâlâ gereğince çözümlenememiştir.

2 — Aktüel olan bu konuda Odamız, amacı aşağıda özetlenen bu çalışmayı yaparak, ilgili idarelere ve kamu oyuna sunmayı bir ödev saymıştır.

Çalışmanın amacı :

a) Tarım Bakanlığını örgüt ve görevlerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesini gerektiren problemleri ve nedenleri,

b) Bu nedenlere göre daha örgün, etkili ve güçlü bir Tarım Bakanlığı için uygun organizasyon modelleriyle amaç ve görevlerin saptanması ve önerilmesi,

gibi iki ana yönde seçilmiş ve belirlenmiştir.

ÇALIŞMANIN KAPSAMI

3 — Raporun amacına göre, Tarım Kesiminin bünye, fonksiyon ve işlerinin tümünün eleştirilmesi ve geleceğe uzanan ihtiyaçların belirlenmesi gerekmiştir. Bu nedenle, çalışmanın, tarım kesimindeki problemlerin hemen tümünü kapsayan bir genişlikte yapılması gereği doğmuştur. Öte yandan, fazla ayrıntılardan kaçınılarak, ana çizgi ve çerçeveler içinde kalınması gereği de gözönünde tutulmuştur. Bununla beraber, daha çok ayrıntılara giden özel çalışmalar istenildiği takdirde, Odamız, bu ihtiyacı elden geldiğince karşılamayı zevkli bir ödev saymaktadır.

4 — Zaman ve teknolojik gelişmeler ilerledikçe örgütlerin kuruluş ve görevlerinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi de gereklidir.

Nitekim, İDARİ REFORM DANIŞMA KURULUNUN, TODAİE - 123 (1972) raporunun 7'nci sayfasındaki «Kurulumuz, İdarî Reformu, kamu kuruluşlarının amaçlarında, görevlerinde, görevlerin bölünüşünde, örgüt yapısında, personel sisteminde, kaynaklarda ve bunların kullanış biçimlerinde, metodlarında, mevzuatında, haberleşme ve halkla ilişkiler sisteminde mevcut aksaklıkları, bozuklukları ve eksiklikleri düzeltmek amacını güden, kısa ve uzun vadeli, geçici ve sürekli nitelikteki düzenlemelerin tümü biçiminde alınmaktadır.» şeklindeki ifade, bu felsefeyi geniş kapsamlı olarak belirlemektedir.

YÖNTEM

5 — Yapılan bu çalışma sırasında : (1) Problemlerin genel ve özel durumu. (2) Enformasyon kaynak ve tiplerinden yararlanma ve (3) Problemlerin açıklanması ve tedbirlerin önerilmesinde gerçekçi bir yaklaşım izlenmesi; dikkate alınmıştır. Bu münasebetle:

— Bakanlar Kurulunun 29.5.1971 gün ve 7/2527 sayılı kararla kurulan «İDARİ REFORM DANIŞMA KURULU RAPORU» ndan ana kaynak olarak yararlanılmıştır.

— 1'nci ve 2'nci Beş Yıllık KALKINMA PLANLARI'mızın tarım kesimi politika, ilke ve stratejisi ve icra programları çalışmalarımıza ışık tutmuştur.

— Tarım kesiminin aktüel sorunları ve hal çareleri konusunda birçok yerli ve yabancı uzman, misyon veya hey'etlerin raporları vardır ve bunlar hükümetlerin istek veya kararlarına göre yaptırılan etüd ve önerilerdir. Önerilerin saptanmasında bunlardan da özellikle faydalanılmıştır.

— Ayrıca, yurt içinde ve dışında akademik veya «development» kurumlarının bilimsel ve teknik model ve sistemlerinden de yararlanmaya önem verilmiştir. Kaldı ki, üyesi olduğumuz BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'in bölgesel veya uluslararası politika ve programları ülkemizle de ilgilidir. OECD ve ORTAK PAZAR'la ilişki ve ilgilerimiz vardır. FAO'nun «AVRUPA BÖLGESİ» programlarının dışında kalmamız geriliği kabullenmek demektir. İşte bunun için, yurdumuzun ihtiyaçlarına uygun olarak, batının tekniğinden de adaptasyonlar yapmamız zorunlu olmaktadır : Tıpkı Avrupa ülkelerinin bir «topluluk» olarak komşularından yararlandığı gibi.

6 — Raporun ilk üç bölümünde; genellikle, örgüt ve görevlerle ilgili problemler, bunların nedenlerinin açıklanması ve tarımsal organizasyonun tümüyle ilgili ana problemlerin belirlenmesine yer verilmiştir. Son dördüncü bölüm ise önerilere ayrılmıştır.

7 — Öneriler sıralanırken :

(a) İlk planda, Tarım Bakanlığı için yeni bir Kuruluş ve Görev Kanunu ile organizasyon modeli hazırlamıştır. Yeniden kurulması, veya değiştirilmesi uygun görülen birimler Bakanlığın ana organizasyon şemasında gösterildiği gibi bunların kuruluş ve fonksiyonları ayrı alt bölümler halinde sıralanmıştır. Kaldırılması uygun görülen birimlere şemada yer verilmemiştir.

(b) Kuruluş ve görevlerinde değişiklik yapılmayan birimler, sadece, organizasyon şemalarında gösterilmekle yetinilmiştir.

B Ö L Ü M : I

TARIM KESİMİNİN KURUMSAL VE TEKNİK PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜMLENMESİNİ GEREKTİREN NEDENLER

GENEL DURUM

1 — Bir tarım ülkesi niteliğini devam ettiren ülkemizin toplam nüfusunun 2/3'si kırsal kesimde bulunmakta ve kentleşme akımı yanı sıra, dış ülkelere işçi göçünden ötürü bu oran gün geçtikçe düşmektedir. Nitekim 1972 yılında kırsal nüfus oranının % 62 olduğu tahmin edilmektedir.

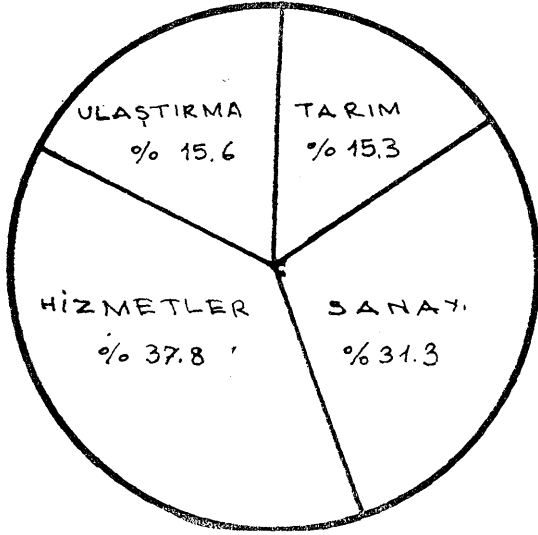
II. Beş Yıllık Plan döneminde, gelişme hızı % 3,7 olarak gerçekleştirilen ülkemiz tarımının, gayri safi millî hasılaya nisbî katkısı her geçen yıl azalma göstermekte ise de tarım, ulusal ekonominin vazgeçilmez bir unsurudur. 1972 yılında (cari fiyatlar ile) 191.2 milyar TL. olan gayri safi millî hasılının % 28,1'i (46,4 milyar TL.) tarım sektöründen gelmiştir. (1968 yılında bu oran % 33.6 idi.)

Tarımsal üretimin 1972 yılında toplam üretim içindeki payı % 22,7 olup, bitkisel üretim, tarımsal üretimin % 62,4'ünü, hayvancılık ve su ürünleri de % 34,7'sini kapsamaktadır.

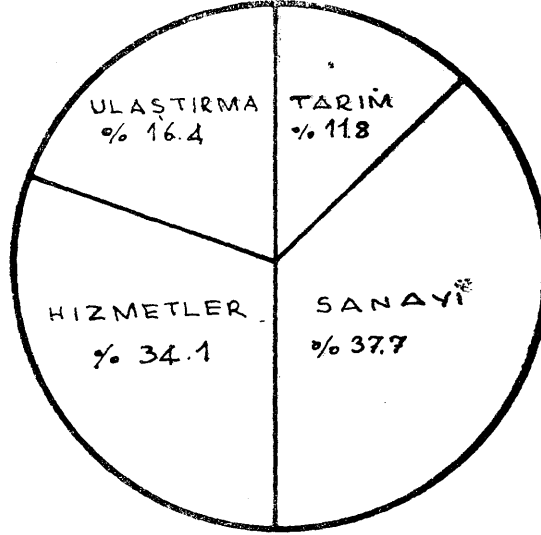
Teknolojik gelişmeyi hızlandıracak modern girdilerin kullanımının da planlı dönemdeki artışa karşı, Türkiye, Avrupa ülkelerinin önemli derecede gerisindedir. Tarımsal üretimde göze çarpan bir verim artışı kaydedilmekle beraber, Türk tarımı verim açısından Avrupa ülkeleri düzeyine erişememiş bir durumdadır.

Dış ticaretimizde önemli rol oynayan tarımsal ürünler ihracatımızın toplam ihracata katkısı; % 70 - 80 civarındadır. II. Beş Yıllık Plan dönemindeki ihracat artışı % 6.1'dir. Tarım ürünleri ihracında süregelen artış, geleneksel ihraç ürünleri dışında narenciye ve taze üzüm gibi meyvelerde de belirgin hale gelmiştir. İhracatta görülen bu olumlu gelişmeler sonucu, yalnız bitkisel ürünler ihracında 1971 yılında 447.6 milyon dolar ve 1972 yılında da 545 milyon dolar döviz sağlanmıştır. Endüstri sektörünün dış kaynaklı ihtiyaçları tarımsal ihracattan sağlanan bu dövizle karşılandığı gibi, endüstri ham madde-

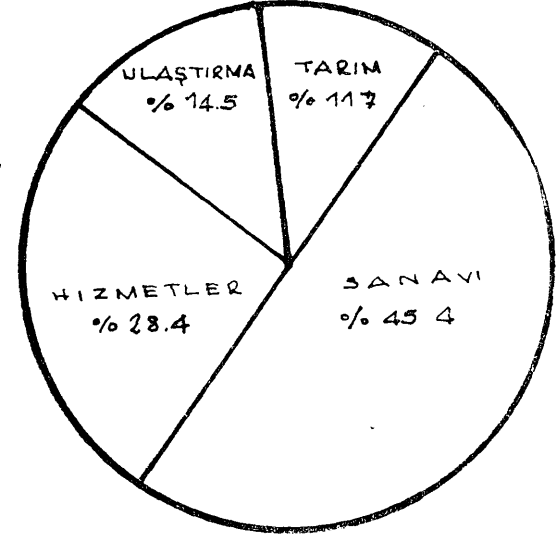

I. Beş Yıllık Plan döneminde gerçekleşen yatırım oranları

II. Beş Yıllık Plan döneminde gerçekleşen yatırım oranları

III. Beş Yıllık Plan döneminde planlanan yatırım sektörleri arası dağılımı

sinin büyük bir kısmı doğrudan doğruya tarımdan gelmekte ve endüstri mallarının bir pazarı olarak da tarım sektörünün Türk ekonomisindeki ağırlığı ortaya çıkmaktadır. Buna karşı, gerek birinci ve ikinci, gerekse Üçüncü Beş Yıllık Plan dönemlerinde, ülkemiz için gerçek bir önem taşıyan tarım sektörü, toplam yatırımlar içinde gerekeni değil, en düşük payı almıştır. Nitekim toplam yatırımların ana sektörler arasındaki dağılım yüzdeleri sayfa: 12'deki şemada açık olarak görülmektedir.

Ülkemizde, teknolojik gelişmelere paralel olarak kurumsal ve bünyesel değişikliklere gereken önemin verilmeyişi, tarım sektöründe karşılaşılan «düşük verimlilik» sorununun devam eden en büyük nedenidir.

Özellikle kamu kesiminde çiftçiye hizmet götürecekt kurumsal değişikliklerin yapılması ve güçlü bir Tarım Bakanlığı kuruluşu ile, statik bir düzeyde bulunan teknik gücün dinamik bir düzeye kavuşturulması ve masa arkasından çiftçiye yol gösterme tutumundan vazgeçilmesi kaçınılmaz bir zorunluk olmaktadır.

2 — Tarım Politikasının Amaçları ve Kapsamı; 1960'dan başlayarak (a) Anayasa ve (b) Kalkınma Planında daha kesin çizgilerle belirlenmiş bulunmaktadır. Tabiatile, Tarım Bakanlığının bünyesi ve hizmetlerinin de bu çerçeve içinde **geliştirilmesi** öngörülmektedir. Gerçekte planımızın hedef ve stratejisi, beşerî ve doğal kaynaklarımızın kullanılmasını **verimlilik** mihrakı çevresinde toplamaktadır. Bu nedenle **Tarımsal Kalkınmamızda :**

- Tarımda tüm verimliliğin artırılması;
- Çiftçi ailelerinin yaşama koşullarının iyileştirilmesi ve yaşama seviyesinin yükseltilmesi, ana hedefler olarak belirlemektedir.

PROBLEMLER DEMETİ

3 — BAKANLIK BÜNYESİ BÜTÜNLEŞMEMİŞTİR. Tarım Bakanlığı'ndaki örgüt ve görevler, zaman zaman, başka Bakanlıklara aktarılmıştır. Yeniden eklenmesi gerekli olanlar da, bazan, başka bir Bakanlığın bünyesinde kurulmuştur. Bakanlık, yetki ve sorumluluklarının tümüne sahip değildir. Başka bir deyimle bünyesi bütünleşmemiştir.

4 — BÜNYEDEKİ ÖRGÜT VE GÖREVLER ARASINDA TEDAHÜL VE TEKRARLAR VARDIR. Bu problem başka Bakanlıklara kıyasla kendine özgüdür ve iki meslek arasındaki yetki ve sorumluluk

tedahülünden ileri gelmektedir. Bilimsel kriterlere aykırı düşen bu durum özellikle beşerî yönden de organizasyon üzerinde yıpratıcı ve duraklatıcı etkiler yapmaktadır.

5 — İDARENİN KARAR VE İCRA FONKSİYONLARI İSTİKRARSIZLIĞA UĞRAMAKTADIR. Eskiden görev almış olan bazı Bakan ve Müsteşarlar, özellikle yukarıdaki iki problemin etkisile, aktif tutum yerine «nötr» gözükmeyi tercih etmişlerdir. Bir çeşit «kolay idare» gibi gözüken bu eğilim, sadece işleri aksatmak veya muğlak hale getirmekle kalmamakta, ayrıca, teşvik unsurunu da zedeleyerek huzursuzluğa sebep olmaktadır.

6 — BAKANLIKTA BÜNYE - İÇİ VE BÜNYE - DIŞI KOORDİNASYON EKSİKLİĞİ VARDIR. Bu problemin doğmasında yukarıdaki problemlerin de etkisi çok büyüktür.

7 — PERSONEL KAYNAĞINDAN YERİNDE VE YETERİNCE YARARLANMA İLKELERİ GEREĞİNCE İZLENMEMEKTEDİR. Çünkü, yetki ve sorumlulukların kademeler ve birimler arasında dağılımı yerine «ihtisasa dayalı bir iş bölümü» ilkesine uygun bir dağılıma kesin ihtiyaç vardır.

Müşahadelerimize göre bu sorunların iki ana nedeni vardır :

(a) Birincisi, yukarıda değindiğimiz (4) numaralı sorundur.

(b) İkincisi, sevk ve idare eksikliğinden ileri gelmektedir. Çünkü, Bakanlığın kısa ve öz bir ana kanuna ihtiyacı vardır. **Ve daha çok da;** örgütlerin fonksiyon ve sorumluluklarını sınırlayan ve belirleyen yönetmelik ve benzeri nitelikte düzenleyici — yazılı ve çizili — organizasyon ve metod araçlarının kullanılması ve geliştirilmesi zorunludur. Kısacası; teknik kadronun yerinde, değerince kullanılması ve daha iyi çalışması, yetişmesi ve verimliliği için gerekli «teşvik» ve «temyiz» yöntemlerinin izlenmesi gerekmektedir.

8 — TARIMSAL İŞLETMELER DÜZEYİNDEKİ PROBLEMLER DAHA İYİ TEŞHİS VE ÖZELLİKLE DAHA ETKİLİ ÇÖZÜM BEKLENMEKTEDİR. TARIMSAL GELİŞME İÇİN GEREKLİ TEKNOLOJİK VE KURUMSAL TEDBİRLERİN TÜMÜ İLE UYGULANMASI GEREKMEKTEDİR.

Bilindiği gibi, bu gruba giren problemler, tarımsal gelişme organizasyonu bakımından, temel unsurlarla ilgilidir. Burada, bir ana başlık altında toplanan bu problemler demetine giren belli başlı bölümler, ana çizgilerile, aşağıdaki gibi sıralanabilir :

(a) Ürünlere PAZAR bulunması :

(İÇ-DIŞ pazarlar, Agro-endüstri . . . .)

Özellikle son çeyrek yüzyıl içinde, tarım organizasyonundaki ilerlemelere rağmen, Tarım Bakanlığımızın yeterli tarımsal değerlendirme ve pazarlama örgüt ve görevlerine kavuşmamış olması büyük bir eksikliklerdir. Örneğin : Hindistan Tarım Bakanlığı bile tarımsal pazarlama organizasyonunu 30 yıl önce kurmuştur. Avrupa ülkelerinin Tarım Bakanlıkları «Horizontal» ve Vertikal» sistemler içinde bu hizmetleri git-tikçe etkili olarak düzenlemektedir. Bizim Tarım Bakanlığımız ise bu örgüt ve görevleri gereğince kurmuş ve güçlendirmiş değildir. Kaldı ki, tarım kesimi, bitkisel ve hayvansal ürünlerin işlenerek değerlendirilme-si sanayii (*) (Agro-endüstri) ve pazarlanması organizasyonu olmadan gelişemez. Başka bir deyimle, tabanı çiftçi işletmelerine dayanan tarımsal pazarlama; tarımsal faaliyetler bileşiminin ayrılamaz nitelikteki un-surlarından biridir ve bu tür fonksiyonlar olmadan modern tarımın ya-pılması da mümkün değildir. Çünkü, tarım işletmelerindeki çeşit seçimi ve sertifikasyon tekniklerinden başlayarak sınıflama, standardizasyon, taşıma, muhafaza ve soğuk tekniği, ürün, yarımamül ve mamüllerin ka-lite kontrolü gibi faaliyetlerden oluşan ve tüketiciye kadar uzanan zin-cirin kopukluk vermeden işlemesi zorunludur. Bu nedenle Tarım Bakan-lığı'nda sadece prototip olarak kurulmuş olan «Tarımsal Ürünleri De-ğerlendirme ve Pazarlama Dairesi» nin yeniden düzenlenerek güçlendi-rilmesi, bekletilmeden yapılacak işlerin başında yer almaktadır. Dünya-daki rekabet, arz, talep ve Ortak Pazar'a geçiş nedenleriyle dış pazarla-rın durumuna göre, yeterince Tarım Ataşeliklerine ihtiyaç vardır.

(b) Etkili ÜRETİM TEKNOLOJİSİ

(«EKO-SİSTEM»ler içinde stratejik madde politikası, üretim desen-leri ve teknik metodlar...)

Modern tarımın tanımlanması münasebetile belirtildiği gibi, gele-neksel ve kendine dönük işletme tip ve düzenleri tarihe karışmaktadır. Tarımsal programlar; işletme toplulukları, ekolojik bölgeler ve dolayı-sıyla yurt çapında planlanmaktadır. Makro-hedeflere yönelen projeksi-yonların sağlıklı yapılabilmesi, sınırlayıcı ve olumlu faktörlerin eko - sistemler içinde belirlenmesini gerektirmektedir. Bölgelerin ekolojik koşullarına (iklim, topoğrafya, toprak kullanma - sınıflandırma, su varlığı ... v.b.) göre stratejik madde üretim politikası iz-

---

(*) Süt-et ve mamüller, meyve ve sebze suları ve konsantrasyonları, konser-ve ve fermantasyon teknolojisi gibi değerlendirme dallarını kapsayan gıda sanayii ve ticaret yemleri sanayii.

lenmekte; böylece, üretim desenleri ve teknik metodları seçilmekte ve verimli sistemler geliştirilmektedir. Bu tür üretim teknolojisi, yukarıdaki alt paragrafta değinildiği gibi, tarımsal pazarlama faaliyetinin «kademeli» biçimlerde ve yurt çapında uygulanmasına imkân vermektedir. Başka bir deyimle; yoğun tarım «entegral» sistemle ilerleme olanaklarına kavuşturulmaktadır. Bu tür yaklaşım ve programlamanın Türkiye tarımı için taşıdığı önem gerçekten büyüktür ve öncelik bakımından da ön sıradaki işler arasındadır. Yaşadığımız çağın tarımı; radyo-izotopların tarımsal savaş, ıslâh tekniği ve gıda muhafazasında kullanımı; ticaret gübrelerinin gittikçe daha kompleks formüllere dönüştürülmesi, kimyasal maddelerin daha geniş çapta uygulanması; çiftlik planlamasının çok yönlü ve yoğun üretime dayandırılması; elektrik enerjisi ve mekanik gücün daha yaygın kullanımı ve tüm mekanizasyonun hızlanması; daha yeni toprak işleme ve hasat tekniklerinin gelişmesi; toprak ve su yapı tesis ve sistemlerindeki uygulama, ıslâh ve koruma tekniklerinin gittikçe ilerlemesi; tarımsal pazarlama ve agro-endüstri tesis ve organizasyonundaki yenilikler..... gibi faktörlerin etkisile, önemli aşamalara ulaşmakta ve bu nedenlerle, Ziraat Mühendisliği hizmetlerinin kırsal alanlara daha yaygın ve etkili bir tempo ile götürülmesi ihtiyacı gittikçe büyümektedir.

(c) Modern GİRDİLER'in yerinde, zamanında sağlanması ve dağıtımı : Çiftçilerin modern metodları izleme ve uygulaması, kuşkusuz gerekli girdilerin yerinde ve zamanında sağlanması ve dağıtımı ile sıkı sızıya bağlıdır. Tarımsal gelişme için ihtiyaç bulunan mücadele ilâçları ve kimyasal maddelerin, ekonomik gübre çeşitlerinin, yüksek verimli damızlık ve tohumlukların, makina ve ekipmanların, tarımsal mekanizasyon ve elektrifikasyon enerji ve gereçlerinin, sulamada kullanılan sulamın... ve kısacası tüm girdilerin, çiftçiye, yerinde, zamanında ve uygun fiyatla ulaştırılması, program ve icraatın temel taşlarındandır. Bunların yanısıra; tüm girdilerin imâl ve ithal rejimleriyle kalitelerinin kontrol ve denetlenmesi gibi tarımsal hizmetlerin düzenlenmesi ve yürütülmesi gereğince sağlanmalıdır.

(d) ALT - YAPI Hizmetleri :

Gerçekte, drenaj sistemi kurulmadan ve topraktaki su-tuz dengesi hesaba katılmadan, sulama tesisleri gelişigüzel kurulamaz. Tarımsal faaliyetleri hızlandırmak ve yoğunlaştırmak; ancak, toprakları, sınıflandırmak, toprak tesviyesi, ıslâhı, sulama ve drenaj sistemleri, arazi toplulaştırılması, erozyon kontrolü, çiftlik yapı ve planları, yerleşim ve tarımsal elektrifikasyon, işletme yolları ve ulaşım şebekeleri... gibi alt-yapıyı gereğince kurmak ve düzenlemekle mümkündür. Tarımsal alt yapı yatı-

rımları ve buna ilişkin ıslâh ve koruma tedbirleriyle verimliliğin artırılması ve idâmesi sağlanmadan, elbette, modern üretim teknolojisinin geliştirilmesi de söz konusu olamayacaktır. Üretim bünyesinin sağlam bir alt yapı üzerinde kurulması ve oluşturulmasının taşıdığı ağırlık tümü ile belirgindir ve diğer tarımsal yatırım programlarının temel yapısıdır.

(e) TEŞVİK VE DESTEKLEME tedbirleri :

(Tutarlı fiyat politikası, muafliklar ve subvansiyonlar...)

Daha çok ve daha iyi üretim için en önemli teşvik unsuru, hiç kuşkusuz, tutarlı ve ekonomik sonuçlu fiyat mekanizmasıdır. Ne tip tarım işletmesi olursa olsun, üretim ve verimlilik artışı; üretim harcamaları ile ürün fiyatları arasındaki ilişki oranlarına bağlıdır. Birim alandaki üretim artışı ve iş verimi, herşeyden önce, fiyat faktörüyle ilişkilidir. Çiftçi, ürünlerini pazara arz edebilme ya da çürümeye terk etme, alternatifleri ile karşı karşıyadır. Kaldı ki, girdilerle ürün fiyatları arasındaki olumlu denge sadece sayısal artışlar değil, fakat bununla birlikte nitelikli gelişmeleri için de önemlidir. Girdilere yapılacak subvansiyonların olumlu etkilerini, her iki açıdan da değerlendirmek gerekmektedir. İyi hesabedilmeden yapılan bazı fiyat destekleri, bir tarım ürünüde üretim fazlası yaratırken, diğer yandan da bazı stratejik bitkiler tarım ürünleri için ayrılabilir araziye kapladığı, görülen olaylardandır.

Ayrıca, tabii âfetler yüzünden karşılaşılan kayıplar, tarımsal sigorta ve bazı muafliklar da düzenlenmeye ihtiyaç göstermektedir. Son olarak şu nokta özellikle belirtilmelidir ki ürünler ve girdiler için, yeterli ve tutarlı fiyat, üretimin en etkili — itici ve hızlandırıcı — araçlarındandır.

(f) TARIMSAL İŞLETMECİLİK :

Üretim teknolojisindeki ilerleme ve yoğunlaşma, büyük ölçüde, çiftçilerin işletme organizasyon ve yönetiminde uyguladıkları yöntem ve yeniliklere bağlıdır. Her tip tarım işletmesinde planlanmış gelişmelerin gerçekleşmesi, kuşkusuz, çiftçilikteki rasyonel çalışma yetenekleriyle ilişkilidir. Bu nedenlerle, Tarım Bakanlığı'nın Tarımsal İşletmecilik (Farm Management - Production Economics) alanında sürekli «sürvey»ler yapması ve yeniliklerin çiftçiye götürülmesinde bu araştırma ve etüdlerden yararlanması gerekmektedir. Gerçekten, ekonomik aile işletmelerinin oluşumunda, optimum işletme büyüklüklerinin tesbitinde, sınırlayıcı ve olumlu ekolojik faktörlerin sınıflandırılmasında, girdi-ürün hesaplarında, bitki ve hayvan üretim ve yetiştirme bileşimlerinin belirlenmesinde, özel dallardaki üretim ihtisaslaşması veya çok yönlü üretim alternatiflerinin seçilmesinde, işgücü/sermaye/arazi ilişkilerinin hesaplanmasında ve plan-

lanmasında, pazara dönük stratejik üretim desenlerinin çizilmesinde, öz ve yabancı işletme sermayesinin ve işgücünün mevsimlere ve pazar koşullarına göre dalgalanmalara karşı kullanılma biçimlerinde... tarımsal işletmeciliğin ayrı ve özel bir ağırlığı vardır. Tarımdaki ekonomik kapasitenin yurt çapında büyümesinde, tarım işletmeleri temel besleyici kaynaklardır. Ve tarımsal işletmelerdeki gayri safî ve safî hasıla, iş ve yönetim kazancı ve nihayet işletme kâr oranları gibi sonuçlar, aktüel sorunlar getirmektedir. Tarım Bakanlığının planlama ve ekonomik araştırma ve yayım-geliştirme örgüt birimlerine düşen program ve icraatın bu alanda da ne kadar önemli olduğu ve bu gereklere paralel olarak güçlendirilmesinin nedenli önemli olduğu açık ve seçiktir.

(g) TARIMSAL ARAŞTIRMA, YAYIM VE GELİŞTİRME :

Bu bölümdeki problemler, genellikle, tarımda entellektüel yatırımları kapsamaktadır. Bilindiği gibi, yeni teknolojinin ana kaynağı tarımsal araştırmalardır. Özellikle, uygulamalı araştırmalarla, adaptasyon araştırma ve denemeleri sonuçlarının çiftçiye ulaştırılmasında rol oynayan «yayım ve geliştirme» örgütlerinin fonksiyonları da, yaygın olarak, tüm felsefe ve özelliklerle benimsenmiş önemsenmiş ve desteklenmiştir. Gerçekte, etkili ve güçlü bir **Tarımsal Araştırma Organizasyonu** yine etkili ve güçlü bir **Tarımsal Yayım ve Geliştirme Organizasyonu** ile birlikte planlanmakta ve yürütülmektedir. Dünyada yaygın olan bu ilkeler, pratikte, şu gibi yöneltici kriterleri göz önüne sermektedir :

- Araştırma ve geliştirme (yayım/geliştirme) projelerinin çiftçilerin aktüel problemlerini çözümlenecek nitelik ve nicelikte olması,
- Çeşitli dallardaki ihtisas elemanlarının pratik bir işbirliği kurmaları,
- Araştırmada mümkün olduğu kadar, «uniform» metodların seçilmesi,
- Araştırmaların ekonomik sonuçlu olması ve yayım program ve projeleriyle karşılıklı etki ve ilişkilerle bağlantılı olması,
- Araştırma personelinin akademik formasyon açısından gereğince ve titizlikle seçilmesi, yetiştirilmesi ve ücret seviyesinin yeterli olması; ve yayım-developman örgütlerindeki teknik personelin de, topluma hizmet götürmesi bakımından, profesyonel formasyon (Üniversite çıkışlı) ve derecelerini haiz ve ücret seviyesinin yeterli olması,

Cevaplarını da birlikte kapsayan bu sorunların, yurdumuzda da, Tarım Bakanlığı organizasyon ve programlarının güçlendirilmesi açısından özellikle geçerli olduğu ve gecikmeye gelmez tedbirlere ihtiyaç gösterdiği yine açık ve seçiktir.

(h) TARIMSAL KREDİ VE FİNANSMAN :

Bugün, tarımımızda, kredinin verimli olarak kullanılmasındaki zorunluluğun etkisi büyüktür. Kredinin, çiftçiye; yeni metodların ve gerekli fiziksel, biyolojik, kimyasal ve mekanik girdilerin kullanılmasını hızlandırıcı yönlerde dağıtımını gerekmektedir. Durum böyle olunca, kredileme programlarının üretim potansiyelinin artırılmasına paralel uygulanması nedeni açıklığa kavuşmaktadır. Böylece, kredinin «yardım» niteliğinden kurtarılarak **verim artırıcı** faktörlere dayandırılması ve «aynî» olarak dağıtımını da, pratikte, önem kazanmaktadır. Ekonomik aile işletmelerinin yaratılması, güçlendirilmesi ve çiftçinin «tefecilerden kurtarılmasını» sağlayıcı daha etkili bir kredi politikasının izlenmesi gerekmektedir. Öte yandan, kamu kesiminin sağladığı kredi, kaynak bakımından nisbî olarak sınırlı olduğuna göre, tarımda, yenilikleri teşvik edici yöntemlerle dağıtımın önemi de artmaktadır. Ayrıca tarımsal kooperatifler ve benzeri çiftçi teşebbüslerince kurulan pazarlama ve agro-endüstri tesislerinin finansmanı da, diğer bir ihtiyaç bölümü olarak ortaya çıkmaktadır. Kuşku yoktur ki, kredileme program ve projelerine göre vâde, faiz haddi, para ya da aynî tahsis.. yöntemlerinin düzenlenmesi söz konusu olmaktadır. Tarımsal kredi sistemine bu gibi açılardan bakılınca, Tarım Bakanlığının bu alanda ne derece büyük söz sahibi olması gereği açıkça anlaşılmaktadır. Kısa deyimle, bu bakanlık, tarımsal kredi ve finansman politikasını, tüm tarım politikası manzumesi içinde yürütme sorumluluğu ile yükümlenmelidir.

(i) İNSAN - TOPRAK - İŞLETME İLİŞKİLERİ :

Tarımımızdaki bünye bozukluklarının giderilmesi ve çiftçilerin arazi ve tasarruf biçimleri üzerindeki gelişmelerin sağlanması amacıyla hazırlanmış olan «Tarım ve Toprak Reformu Ön Tedbirler» Tasarısı, son günlerde, kanunlaşmıştır. Bu konudaki ana kanun hâlen, parlamentoda müzakere edilmektedir. Tasarıların getireceği tedbir ve yöntemler üzerinde TMMOB. - Ziraat Mühendisleri Odası ve Türkiye Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği; yeter sayıda rapor ve özel çalışmalar yapmış ve görüşlerini her vesile ile kamu oyuna ve parlamentonun özel komisyonlarına sunmuş bulunmaktadır.

Burada Tarım ve Toprak Reformu'nun tüm tedbirler arasındaki çok önemli ve vazgeçilmez nitelikteki özelliğine ve reformların, ilgili paragraflarda değinilen tüm kurumsal ve modern teknolojik tedbirlerle tamamlanması gereğine, bir kez daha değinmekte büyük yarar görmekteyiz.

(j) TARIMSAL PLAN - PROGRAM - PROJELER :

Tarımın modernleştirilmesi ve ekonomik kalkınmaya olan katkıla-

rının hızla artırılabilmesi için bazı özelliklerin belirlenmesinde yarar vardır. Ziraat Mühendisliği açısından Tarımsal Üretim teknolojisi ve işletmeciliği ile ilgili plan - program ve projelerin hazırlanması ve yürütülmesi yanısıra; sosyal ve ekonomik koşulların tarım kesimine etkilerini de göz önünde tutmak gerekmektedir. Örneğin : (a) çok yönlü olan «Eğitim Reform» programlarının kırsal alanlara da etkili olarak iletilmesi ve (b) Tarımda oranı yüksek olan nüfus baskısı gibi sorunların, tarımsal kalkınmayı da etkilediği bir gerçektir. Bu bakımdan, I ve II. Kalkınma Plânlarında, yanlış bir yaklaşım sonucu olarak, çiftçiye yönelmesi gerekli olan tarımsal eğitim programlarının kent ve kasabalara yönelmesi ile doğan sakıncaların giderilmesi lâzımdır. Başka bir deyimle, eğitim programlarının, normal ve sanat eğitim dallarının tümünü kapsayacak biçimde kırsal alanlara da, eşit koşullarla götürülmesi amacı, göz önünde tutulmalıdır. Öte yandan; endüstri, tarım ve ticaret sektörlerindeki geleneksel üretim ve hizmetlerin modernleştirilmesinde, tarımın ekonomiye olan katkısı da açıklığa kavuşturulmalıdır. Çünkü; (a) nüfusumuzun gereği gibi beslenmesi ve giydirilmesi, (b) döviz sağlanmasına yardım, (c) endüstriye ham madde sağlanması, (d) endüstri yatırımları ve mamûlleri için finansman ve talep gücü yaratması ve nihayet (e) iktisadî krizlerde, nisbî olarak, üretimin devamlılığını sürdürmesi gibi özellikler, tarımın geliştirilmesinde rol oynayan önemli faktörlerdir. Ayrıca, endüstri kesiminde «Uluslararası adaptasyon» nisbî olarak, daha kolay yapılabildiği halde, bu oluşum tarım kesiminde daha güç ve uzun sürelidir. Bu nedenlerle, ulusal plânlamada, tarımın endüstri ile birlikte plânlanması ve modern düzeydeki gelişmelerin itici, hızlandırıcı ve hareket sağlayıcı tedbirlerle desteklenmesi zorunlu olmaktadır. Bu münasebetle, tarım işletmeleri, toplulukları ve çiftçi teşebbüsleri düzeyinde «paket proje», «pilot proje» ve «kırsal geliştirme projeleri» gibi, küçük malî porteli projelerin, daha yaygın olarak uygulanması, önemle değinilecek bir konudur. Nitekim, özellikle Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü ve Topraksu Genel Müdürlüğü gibi kurumların gerek araştırma ve gerekse geliştirme (development), ıslah ve yayım projelerindeki yöntem ve yaklaşımı, bu yolda gelişmektedir. Hedef ve strateji bakımından bu hizmetlere gereğince önem verilmelidir.

9 — ÇİFTÇİ KURULUŞLARININ GELİŞTİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR.

Tarım Bakanlığı, çiftçilerin karşılıklı yardımlaşma ve işbirliğine dayalı Ziraat Odaları Birliği, Tarımsal Kooperatifler ve benzeri kuru-

luşların gelişmesi için gereken teknik yardım ve rehberlik hizmetlerini yeterince ifa edememektedir.

10 — TARIM POLİTİKASI :

Türkiye'de belirli bir tarım politikasının bulunup bulunmadığı (!) aktüel bir konudur. Gerçekte, Tarım Politikasının ana esasları ulusal kalkınma plânlarımızda yer almıştır. Ayrıca, TMMOB. — Ziraat Mühendisleri Odasınınca tertiplenen «Ziraat Mühendisliği I ve II. Teknik Kongrelerinde» bu konuda değerli tebliğler hazırlanmış ve tartışılmıştır. (Bakınız : Türkiye Ziraat Mühendisliği I. ve II. Teknik Kongre Yayınları, 1965 ve 1970, Ankara). Bundan başka Tarım Bakanlığının 1961 de yayınladığı «Muhtıra» da ana politika hedefleri sıralanmıştır. (Bakınız : Tarım Bakanlığının yaptığı, yapmakta olduğu ve yapmayı plânladığı işler, 1961) Ancak, aşağıdaki sınırlayıcı faktörler, aslında olumsuz etkilerini sürdürmektedir :

- Tarım Politikası, daha çok, yazıya dökülmüş olarak kalmış; **tümile uygulanmamıştır.**
- Tarım politikası esasları, sadece, Tarım Bakanlığınca ve DPT.ca kaleme alınmış; Tarım hizmetlerinin bir kısmını kendi bünyelerinde **alakoyan** veya bunlara **sahip çıkan diğer** Bakanlık ve kurumların bu konudaki ilgi ve işbirliği tabiatile gerçekleştirilememiştir.
- Hükümetler, tarımsal hizmetlerin sorumluluğunu Tarım Bakanlığı idaresinde **toplamadığı** ve bütünleştirmedığı için uygulama teşebbüsleri, doğal olarak, etkili olamamış ve gerçekleştirilememiştir.

İşte bu kısa analizden de kolayca anlaşıldığı gibi, **Türkiye'de bütün halinde izlenen bir Tarım Politikası yoktur.** Kuşkusuz, Tarım Bakanlığı **fiziksel ve beşerî tarımsal kaynakların etkili olarak kullanılması, geliştirilmesi ve korunması sorumluluğu ile gereğince yükümlenmemiştir.** Tarım'da, tek yönlü programlarla ve ayrıcalık çalışmalarla olumlu sonuçlar alınmayacağı bilinmektedir. Doğal olan bu karakteristiklere rağmen, yurdumuzda, tarım hizmetlerindeki **dağınıklık**, kişisel yaklaşım ve iddiaların süregitmesine de yol açmaktadır. Bu olumsuz etkiler, Bakanlığın kendi bünyesinde görüldüğü gibi dış çevrelerde de görülmektedir. Nitekim;

- Türkiye'de, hâlâ, müstakil bir Hayvancılık Bakanlığı (!) kurulması iddiası ileri sürülebilecek kadar polemik tutumlar göze çarpmaktadır.
- Tarımsal hizmetlerden önemli bir kısmının Tarım Bakanlığı bünyesi dışına serpiştirilmesi nedeni ile meydana gelen **dağınıklık**

düzen ise, dünyadaki uygulamalara **ters düşen sakıncalı ve engelleyici** bir durumdur.

Gerçekten, ana etüdlerin (TODAİE Yayın No : 123, Sayfa 50-53) yetkili olarak belgelediği gibi, Tarımın bir kısım görevleri Köy İşleri Bakanlığı, bir kısım görevleri Gümrük ve Tekel Bakanlığı ve nihayet bir kısım görevleri de Ticaret ve Sanayi Bakanlıkları yönetiminde bulunan ülkemizde, bir Tarım Bakanlığının varlığından söz etmek bile **üzüntü** vermektedir. Bu engelleyici durumun yanı sıra «kurumlararası» ya da «disiplinlerarası» niteliğindeki işlerin de olumsuz etkileri görülmektedir. Çünkü, Tarımın; toprak, su, bitkisel ve hayvansal doğal kaynaklar ile yapısal varlıklarının tümünün etkili kullanılması söz konusu iken, bu kaynakların tarım dışı tahsisler ile ilgili, sorunlarına da eğilmek gereklidir. Bilindiği gibi, dünyada, bir santimetrelik toprağın oluşumu için 200 - 300 yıl gibi uzun süreler geçmektedir. Fakat, birkaç hafta veya ay içinde binlerce metre küp toprağın yok edilivermesi görülen olaylardandır. Örneğin, herhangi bir fabrikanın, birinci sınıf bir toprak üzerinde kurulmasından önce Tarım Bakanlığı ilgili örgütlerinin görüşü bile alınmamaktadır. Turistik tesisler kurulmasında gaye dışı araziden tahsis yapılacağına, kıyı kuşağından verimli ovalara taşan istismarlar gittikçe artmaktadır. Bir makina sergisinin açılışını yapan sayın bir Bakan, Tarım Bakanlığının adını anmadan, topluma, traktör imalat projeksiyonunu açıklayabilmektedir. Gelişigüzel genişleyen yerleşim yüzünden, yurdun ekonomik ve estetik varlığı olan bir ova veya teras zeytinliğinin taş-tuğla ve demir yığınlarıyla kaplanıverdiği sık sık görülen olaylardandır. Demek oluyor ki, tarım dışı toprak tahsislerindeki düzensizliğin önlenmesi için Tarım Bakanlığı ilgili örgütlerinin «nazım plânı» ve diğer «fiziksel plânlama» işlerinde de görüş ve önerilerinin alınmasına ve işbirliğine kesinlikle ihtiyaç vardır. Güney sınırlarımızın ötesindeki coğrafya bölgelerindeki arazinin, **fizyografisi** etüd edilince, buralardaki toprakların metrelerce derinlikte yurdumuzdan doğan ve beslenen büyük nehirlerin taşıdığı millerden (sedimentasyon) oluştuğunu da düşünememiz edemeyiz.

Anayasamızın 52. maddesi : «Devlet, halkın gereği gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplum yararına uygun olarak artırılmasını sağlamak, toprağın kaybolmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gerekli tedbirleri alır.» hükümleri ile, kamu kesimine yönelen direktifleri, sıralamıştır. Bu gün, (a) AET üye ülkelerinin tarım politikalarında **atılım** niteliğindeki «**YEŞİL PLAN**» uygulamaları; (b) FAO'nun bazı «Yüksek verimli» varyetelerin kullanılması ile tarım, gıda üretim ve projeksiyonlarında «**YEŞİL İHTİLÂL**» olarak adlandırılan gelişmeleri; ve nihayet (c) FAO'nun

önderliğile oluşan «Uluslararası Tarımsal Düzenleme PSWAP» (Bakınız : Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu (FAO) nun 1971 16. konferansı ve FAO'nun Tarım Komitesi (COAG) ve yine FAO'nun Avrupa Bölge Konferansı dokümanları.) araştırma ve çalışmaları; Dünya Tarım Politikasının ne büyük ölçüde önemsendiğini belirleyen ve belgeleyen atılım örnekleridir. Bütün bu koşullar karşısında, Hükümetlerin politikaları ve programları, yurdumuzda da **entegral** düzeyde, modern bir Tarım Politikasının yürütülmesini destekleme ve izleme yükümlülüğündedir. **Tarım Bakanlığı, Anayasamızın 52. maddesi gereğince etkili bir tarım politikası esaslarını, ivedilikle, tayin ve tesbit etmeli ve tutarlı kriterlerle yürütebilmelidir.**

MEVZUATIN İYİLEŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ TEŞEBBÜSLERİN GEÇMİŞİ

11 — Cumhuriyetimizin birinci onbeş yıllık döneminde tarım kesiminde önemli adımlar atılmıştır. Büyük ATATÜRK, Tarımsal kalkınmamıza özel bir önem vermiştir. (Bakınız : Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938, sayfa 253-302). Bu dönemde, bahçe kültürleri ve tohum ıslah istasyonları, örnek ve üretim çiftlikleri, **amelî** ziraat mektepleri, haralar ve özel kanunu ile Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü bünyesinde (1933) Ziraat, Baytar ve Orman Fakülteleri kurulmuştur : (1933 Üniversite Reformu).

12 — Başka İdarelerde yer alan «Ziraat İşleri» 1931 de 1910 sayılı kanunla (Ziraat Vekâletinin Teşkiline Dair Kanun) bağımsız bir bünye haline getirilmiştir.

13 — 1937'de 3203 sayılı (Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilât Kanunu) yürürlüğe konmuştur. Bu Kanunun **ortak** hizmetlerle ilgili 1, 2, 3, 4 ve 5. maddeleri, normal olarak, diğer Bakanlıklardaki hizmetler paralelindedir. Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne dair 6 ve 7. maddeleri ise, o zamanki kadronun düşüncelerine göre bir ölçüde uygundur denebilir. Fakat, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğüne dair olan 9 ve 10. maddeleri, bu 3203 Sayılı Kanunun yürürlüğe konmasından itibaren (35 yıldan beri) Bakanlıktaki meslek çatışmalarının «âmili» olmuştur. Çünkü bu madde ile «Ziraat Mühendisliği ihtisasının bir dalı olan hayvan tarımının «Veteriner Hekimliği (Hayvan Sağlığı)» mesleğine taşırılması eğilimi doğmuş ve böylece «Dünya» da **eşi görülmeyen** bir hizmet tedahülüne yol açıcı tutum ve eylemler süregelmiştir.

14 — «3203» sayılı kanunun, hem (a) organizasyonunun nitelik ve niceliği ve hem de (b) hizmetlerin düplikasyonu yüzünden aksaklığını

ve yetersizliğini, Üniversite (*) çevresi hemen teşhis etmiş ve zamanın Tarım Bakanı Faik KURDOĞLU da (**) bu teşhise katılmıştır. «3203» ün getirdiği sakıncalar, Ziraat Fakültesi öğrencileri arasında da haklı bir üzüntü yaratmıştır ve bu üzüntü halâ süregitmektedir.

15 — F. KURDOĞLU, Tarım Bakanlığı bünye ve hizmetlerini modernleştirme konusunda, problemlerin köklerine inen —geniş kavramlı— atılıma girmiş bir Tarım Bakanıdır. Programına göre, ilkin (1938 KÖY VE ZİRAAT KALKINMA KONGRESİ) ni tertiplemiş ve ayrıca sayısı kırkı bulan seçme eser ve belgesel yayınları Türkçeye çevirtmek yolu ile değerli bir deneme yapmıştır. Sonra da : Tarımsal Araştırma ve Yayım, Üretim - Donatım - Dağıtım ve Çiftçiyi Verimli Kredileme, Tarımsal Pazarlama ve Mekanizasyon gibi konularda daha rasyonel kurumsal tedbirlerin plânlanması ve uygulanmasını düşünmüş ve bu mü-nasebetle de, Bakanlığı fonksiyonel sistemde örgütlendirmek üzere «Teşkilât ve Vazife» Kanunu'nun çıkarılması konusunda, çalışmalar düzenlemiştir. Ne yazık ki, Avrupa ve Amerika'da Yüksek Öğrenim (hukuk ve iktisat) görmüş olan, Ticaret ve İktisat Vekâletinde Müsteşarlık görevinde de bulunan bu Bakanın ilerici teşebbüsü, o zamanın Tarım Bakanlığı Kadrosunca, yeterince anlaşılammış ve gerçekleştirilmesi için destek bulamamıştır.

16 — Bundan sonra (a) 1946 - 1947 de özel bir komisyona hazırlatılan Tarım Bakanlığı Görev ve Teşkilât Kanunu ve (b) 1949 - 1950 de Bakan Cavit ORAL zamanında hazırlatılan teşkilât tasarısı, meslek grupları arasındaki anlaşmazlık nedeni ile, kanunlaşmamıştır. (Bakınız : Tarım Hizmetleri ve Teşkilâtının Yeniden Düzenlenmesi - Teşkilât Proje Grubu Raporu Sayfa 34)

17 — 1957 de Tarım Bakanı olan Esat BUDAKOĞLU, teşkilât sorunlarını kökünden çözümlenmek üzere ciddi bir çalışmaya girişmiş ve

---

(*) A.Y.Z.E.'nin üç fakültesi (Ziraat, Orman ve Baytar) anlaşmalı olarak, Türkiye'ye gelen Prof. Dr. Geheimrat F. FALKE'nin Rektörlüğü ve diğer çok sayıda Alman profesörlerin öğretim üyeliği ile kurulmuş ve yürütülmüştür. (1933 - 1939)

(**) F. KURDOĞLU bir iç-sirkülerinde (Bknz.: Türkiye Ziraat Tarihine Bir Bakış, S. 305): «Ziraatçı, — bu kelimeyi hayvancılığı, ormancılığı, zirâî sanatları ve hülâsa bütün ziraat branşlarını ifade eder bir tabir diye kullandığımı bilirsin, — seni bugün, daha yakından tanımış olmak sıfatı, daha kuvvetli bir güvenle selâmlıyor ve ...) yazısıyla tarım bilimlileri ile hayvan sağlığı bilimlerine ilişkin vazife manzumelerini kendi sahalarında tutmayı öngörmüştür.

özel bir komisyona hazırlattığı tasarıyı ilgili meslek ve idare kuruluşlarıyla Fakültelerin de görüşlerine iletmıştır. Bakanın değişmesi ile bu öneri de sonuca bağlanamamıştır.

18 — 1961 de Tarım Bakanı Prof. Dr. Osman TOSUN tarafından, Ziraat Fakültesi öğretim üyelerinin de katıldığı bir komisyona hazırlanan Ziraat Araştırma ve Ziraat Yayım ve Eğitim Genel Müdürlükleri tasarılarının ise o sırada yasama faaliyetinin duraklaması nedeni ile normal formaliteleri tamamlanamamıştır.

19 — Bakanlar Kurulunun 13.2.1962 gün ve 6/209 sayılı kararı ile kurulan ve «Merkezî Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu» nca hazırlanıp 1963 yılında yayınlanan MEHTAP Raporunda da Bakanlıkların kuruluş, görev ve yetkileri incelenmiş, söz konusu bu çalışma da tatbikata konulamamıştır.

20 — Nihayet, Tarım Bakanlığının «Reorganizasyon» problemi I. Beş Yıllık Kalkınma Plânında da öngörülmüş ve bu işe öncelik verilmiştir. O zamanın Bakanı Mehmet İZMEN tarafından daha organik ve yoğun bir çalışma yapılmıştır. 18 Eylül 1963 gün ve 6/2223 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Tarım Bakanlığında tarafsız bir PROJE GRUBU kurulmuştur. Bu projenin yönetim kurulu, Ziraat ve Veteriner, Orman Fakülteleri ve bilhassa Amme İdaresi Öğretim Üyeleri ile TODAİE nin uzmanlarından teşekkül ettirilmiştir. Proje Yönetim Kurulunun Raporu, Tarım Bakanlığınca Başbakanlığa sunulmuş ve DPT nin ilgili komitesince de incelenerek Proje Yönetim Kurulu'nun büyük çoğunlukla teklif ettiği «Fonksiyonel» sisteme göre önerilen reorganizasyon biçimi, **oybirliği** ile uygun görülmüştür. Fakat bu proje de Bakanlıkça arşive kaldırılmıştır. Bunun başlıca nedeni, proje çalışmasına katılan Veteriner üyelerin, çoğunluğun kararına karşı olmalarıdır.

21 — SONUÇ olarak açıkça ve samimiyetle belirtelim ki :

(1) Tarım Bakanlığı (35) yıldanberi örgüt ve görevlerini gereğince iyileştirme, yenileme ve bütünleştirme şansından yoksun bırakılmıştır. Gerçi, mevzuat ve teşkilât, «her derde çare» değildir. Ama, bu araçlar olmadan kamu hizmetlerinin yapılamıyacağı da bir gerçektir. Kaldı ki, günümüzün sevk ve idare felsefesine göre her örgüt bünyesinin, zaman zaman, iyileştirilmesi veya yeniden düzenlenmesi de gereklidir. Ve aslında, Hükümetin «İdareyi Yeniden Düzenleme» politikasına göre Tarım Bakanlığı örgüt ve görevlerinin **öncelikle** düzenlenmesi istenmektedir.

(2) Tarım Bakanlığı hizmetleri en geniş vatandaş kitlesine hitap eden bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan, bilim ve tekniğin gereklerine uyulması örgütlenme ve görevlendirmede, temel ilkedir.

(3) Bilindiği gibi, «Yönetim» in en önemli kaynaklarından biri ve hâttâ birincisi personeldir. Personelin, işine ve hakkına sahip bir ortamda çalışması ana ilkedir. O halde, tarımsal hizmetler bütününden hayvan tarımını **koparmak** gayretile Ziraat Yüksek Mühendisleri ve Teknisyenlerinin yetki ve sorumluluğunu parçalama ve zedeleme eğilimi yanlıştır. Kamu görevlerini engelleyicidir ve bütçeye gereksiz harcamalar yüklediği için zararlıdır.

YABANCI UZMANLARIN GÖRÜŞLERİ :

22 — STARCH GRUBU'nun proje teklifi yabancı uzmanların yaptığı ilk çalışmadır. ABD. Teknik Yardım Programına göre Türkiye'ye gelen bu heyet, tarım hizmetlerinin organik olarak düzenlenmesi için bir prototip proje hazırlamıştır. (1949 - 1952). Ancak, meslek ihtilâfı yüzünden bu teşebbüs sonuçlandırılmamıştır. (Bakınız : Tarım Hizmetleri ve Teşkilâtının Yeniden Düzenlenmesi Raporu, 1964, sayfa 34). Gerçekte bu heyet'te ABD'nin değerli ve tecrübeli eksperleri yer almıştır ve benzeri programlarla diğer ülkelere gidenler yararlı olabilmıştır. (*)

23 — BARKER MİSYONU da 1952 de yaptığı etüd sonunda Tarımsal Ürünler Teknolojisi (Agro-industry) konusunda önemli öneriler yapmıştır. (Bakınız : BARKER Heyeti Raporu, 1952)

24 — Prof. Dr. BADE'nin başkanlığında Türkiye'ye gelen FAO heyeti de BADE Raporu diye anılan raporu düzenlemiştir. (Bakınız : FAO - Türkiye Raporu, 1959). Bu raporda :

«... Toprak muhafazasının pratik cepheleri, mer'a amenejmanı, yem nebatları istihali, nebat yetiştirme, hububat ziraati, hayvancılık, ziraat makinalaşma, hayvan hastalıklarının teşhisi, gübre kullanılması, ziraat makinalarının bakımı... v.s. iyi bir köylü - çiftçi'yi yaratacak pratik bilgiler hakkında malûmat sahibi tek bir Ziraat Ajanı'nın bulunulması fevkalâde tercihe şayandır.» sözlerle çiftçiye tek bir yayım örgütünün muhatap olmasını sağlık vermiştir.

25 — ABD'nin Teknik Yardım programile Türkiye'ye gelmiş bulunan öğretim üyesi veya idareci uzmanların tek başına veya heyet ha-

---

(*) Örnekler :

- a) *Development The Peruvian Extension Work, A. J. Nichols, USDA, 1952*
- b) *Vicos: Cornell-Peru Projeet; Promoting for Agricultural Development - Massachussets Institut of Technology, c/65-3, 1965.*

linde hazırladıkları raporların sayısı oldukça kabarıktır. Bu raporların adlarını ekli ilteratür listemizde bulmak mümkündür. (Literatür No. 18...). Burada, sadece ilk ve son olarak gelenlerden W. Allan GOODBARY ve ELKİNTON grubunun raporlarından bazı paragraflar almakla yetineceğiz.

26 — STARCH GRUBU üyelerinden W. Allan GOODBARY'nin 16 Eylül 1955 te : Türkiye Hayvancılığı Hakkında Nihai Rapor» unun 12. sayfasında aynen şöyle denmektedir : «Teknik Ziraat Teşkilâtı ile Ziraat İşleri Umum Müdürlüğüne, hayvan hastalıkları ile mücadele işleri hariç, hayvancılıkla ilgili bütün inkişaf sahalarında sadece çalışma fırsatı değil, aynı zamanda bunların mes'uliyetleri de verilmelidir. Veteriner İşleri Umum Müdürlüğüne ise hastalık ve parazit problemlerinin kontrol edilmesi mes'uliyetleri verilmelidir.»

27 — Charles M. ELKİNTON'un (*) başkanlığında gelen heyetin Türkçeye «Türkiye Tarımında Gelişme İmkânları» başlığı altında çevrilen bu raporun hizmet ve organizasyonla ilgili önerileri çok ilginçtir :

(a) 72. Sayfa'da :

«Sağlık programı için lüzumlu olan **hekimlik** eğitimi yalnız Veteriner mesleğinde mevcuttur. Daha az öncelik isteyen hizmette kullanmak üzere veteriner yetiştirmek devlete **büyük masraflara** mal olur.»

(b) 73. Sayfa'da :

«Türkiye hayvancılığı Veteriner Hekimliğinin bir kısmı olan sistemde denenmiştir... Aynı sistemin gelecek için geçmişten daha iyi işleyeceğine inanılacak bir sebep yoktur. Şimdiki sistemde Veteriner Genel Müdürlüğü ve Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün her ikisi de zootekni elemanlarına sahiptir. Bu, ülke halkının **ödemek zorunda olmadığı** masraflı eleman duplikasyonudur. Bu sebeple, her iki organın sorumlulukları **açıkça** belirtmeli ve işbirliği için anlaşma muhtırası görüşülmelidir.»

(c) 74. Sayfa'da :

«Türk Veterinerleri, kendilerinin bütün zootekni, Veteriner Hekimlik hizmetlerinde kanunî yetkilerinin olduğunu söylerler. Bu sebeple Genel Müdürlük ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi elemanlarının çoğu, zamanlarının büyük kısmını zootekniye verirler. **Hastalık kontrolü, hijyenik** et muayenesi ve sun'î tohumlama hizmetleri için Veteriner sayısı az olduğundan iki şey yapılmalıdır.

(*) *A B D de tanınmış bir kişi olan ELKİNTON aynı zamanda bu ülkenin Cumhurbaşkanlığının da Özel Müşavirliğini yapmıştır. Beraberindeki danışmanlar da seçkin bilim adamlarıdır.*

1. Veteriner Genel Müdürlüğünün zootekni faaliyetlerinin devam etmemesi için tedbir almak,

2. Ülkede bir veya iki Veteriner Hekimlik Fakültesi daha kurularak Veteriner eğitimi imkânlarını artırmak. **Hayvan ziraatinin** büyük bir kısmı Doğu Türkiyesinde bulunduğundan Atatürk Üniversitesi yeni Veteriner Fakültesi için iyi bir yerdir.»

(d) 76. Sayfa'da :

«Tarım Bakanlığı içinde Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü ve Ziraat İşleri Genel Müdürlüğündeki program ve hizmet düplikasyonlarını gidermek. Sorumlulukların dağılımı şöyle olmalıdır :

(a) Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü :

1. Sun'i tohumlama programları
2. Hastalıklarla savaş ve korunma programları
3. Parazitlerle savaş ve korunma programları
4. Hijyenik et ve gıda kontrolü

(b) Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Zootekni Bölümü :

1. Hayvan yemleme ve beslenme
2. Hayvancılık İşletmesi
3. Sun'i tohumlama hariç hayvan genetiği ve ıslahı.

28 — Gerçek durumu, yurt içinde yaptıkları gezilerle de incelemiş ve görmüş olan bu bilim adamlarının objektif görüşlerine aynen katılıyoruz. Ve bir nevi «Teknik hekimlik» görevini ifa eden bu uzmanlarca yapılan önerilerin doğruluğuna, **bütün dünyadaki uygulamalar örnek gösterilmek suretile ispat edilebileceğine** değinmekle yetiniyoruz.

KALKINMA PLÂNLARIMIZA GÖRE

29 — Kısa bir GEÇİŞ DÖNEMİNDEN SONRA uygulanmasına başlanılan I. BEŞ YILLIK KALKINMA PLÂN'ımız; Tarım Politikasını ana çizgileriyle belirtmekle beraber daha etkin olabilmesi için gittikçe iyileştirilmesini de öngörmüştür.

30 — İDARİ REFORM bölümünde (Bakınız : I. Beş Yıllık Plân Sayfa : 186 - 190) Tarım Bakanlığının : «Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi, bitkisel ve hayvansal üretim, bitki hastalık zararlılarıyla savaş ve hayvan hastalıkları ile savaş konularında gerekli gelişmeyi sağlayacak şekilde» **teşkilatlanması** önerilmekte ve :

(a) «Yayım, araştırma ve eğitim hizmetlerinin bir bütün olarak yürütülmesi»,

(b) Tarımsal ürünlerin pazarlama ve değerlendirilmesi,

(c) Teknik personelin toprakta daha verimli ve daha çok çalışmasını destekleyici tedbirler,

(d) Tarımsal krediden verimliliği yükseltecek girdilerin daha çok kullanılmasına ağırlık verilmek yolu ile yararlanılması,

(e) Pazarlama da; Tarımsal Kooperatifler ve benzeri teşebbüsler elile merkez ve tesisler kurulması ve gerektiğinde bunların Devlet teşebbüsü ile yapılması; üretim ve pazar merkezleri arasında gerekli en-frastruktürün geliştirilmesi,

(f) **Çiftçinin** kooperatif ve birlikler gibi teşkilâtının desteklenmesi,

(g) Toprak reformu,

(h) Fiyat politikaları,

hususlarına yer verilmektedir.

31 — Tarım da entansitenin artırılması için tüm beşerî ve fiziksel kaynakların rasyonel kullanılması ilkesine dayalı tedbirler **sıralandıktan** sonra : KALKINMA PLÂNI'mızın : «TARIM İŞLETMELERİNDE BİTKİSEL ÜRETİMLE HAYVANCILIĞIN **BİRLİKTE YÜRÜTÜLMESİ**» biçiminde **entegrasyonu** öngörmesi de; Tarım kesimindeki kurumsal ve teknolojik tedbirlerin **mihrakını** teşkil etmektedir. Bu demete su ürünleri dâhûn da katılması ile istihdam ve besleme stratejisi yönünden yeni bir gelişme öngörülmektedir.

32 — I. Beş Yıllık Kalkınma Plânımızın son yılında (Bakınız : I. Beş Yıllık Kalkınma Plânı - 1967 Programı, Sayfa : 423) Tarım Bakanlığı'nın «Yeniden Düzenleme Sorunları» bölümünde : «yeniden düzenleme tedbirlerinin gerçekleştirilememiş olması» yakınılan bir eksiklik olarak yer almaktadır.

33 — II. Beş Yıllık Kalkınma Plânında, «Türk Ekonomisinin Geliştirilmesini sınırlayan Faktörler» arasında sayılan «Ekonomik Organizasyon Noksanlığı» sorununa ilişkisi yönünden Tarım Kesimi için de politika tedbirleri önerilmektedir.

34 — II. Beş Yıllık Plân, tarım teknolojisindeki tedbirleri daha geniş bir açıdan sıralamakta ve tarımsal hizmetlerin (Bakınız : II. Beş Yıllık Kalkınma Planı Sayfa : 326 -327) yeni bir düzene kavuşturulması ihtiyacı tekrar edilerek :

«Plânda öngörülen tarımsal hedeflere ulaşma, ancak **çiftçilerin** çalışmalarını daha verimli olarak bu hedeflere yöneltmekle mümkün olacaktır. Tarımsal yayım, eğitim ve araştırma bunu gerçekleştirecek **etkin kamu hizmetleri** olarak ele alınacaktır» denilmektedir.

35 — Yeniden düzenleme çalışmalarında (Bakınız : II. Beş Yıllık Kalkınma Plânı Sayfa : 623)

«... Bakanlıkların merkez kuruluşlarının **fonksiyonel** esasa göre teşkilâtlanmasına çalışırken öte yandan görev ve yetkilerin kademeler arasında en uygun şekilde ayarlanmasını sağlayıcı **Kanunlar çıkarılacaktır.**» paragrafı ilkeler arasında yer almaktadır.

36 — I. Beş Yıllık Kalkınma Plânında (Bakınız : Plânın 1963 İcra Programı sayfa 360 ve 1964 Programı sayfa 296) öngörülen esasa göre zamanın Tarım Bakanı Mehmet İZMEN konuyu Başbakanlığa götürmüş ve 6/2223 ve 18 Eylül 1963 tarihli Bakanlar Kurulu Kararile Tarım Bakanlığında kurulan «Tarım Bakanlığı Teşkilât Proje Grubu» nun düzenlediği rapor DPT ca incelenmiş ve proje üyelerinin büyük çoğunlukla teklif ettiği **fonksiyonel** sistemde düzenleme teklifi oybirliğiyle kabul edilmiştir.

ULUSLARARASI İLGİ VE İLİŞKİLERE GÖRE DURUM

37 — Bu konular, Avrupa bölgesinin bir ülkesi olmamız bakımından yurdumuzu hem (a) Ortak Pazar, OECD ve FAO... gibi organlarla ilgili işlerimiz ve hem de (b) daha çok, üretim teknolojisi alanında Teknik Entelligence ihtiyacı için yakından ilgilendirmektedir.

38 — ORTAK PAZAR'a geçiş döneminde bulunan ülkemizin «Batı Teknolojisi» ne tezelden ayak uydurması gerekiyor. Bilindiği gibi, **Avrupa** ülkeleri, gerek siyaset ve gerek iktisat alanında bir aile topluluğu haline geliyor. Bizim de Tarım kesimimizin teşkilât ve hizmetlerini aynı hızla düzenlememize ihtiyaç vardır. Batı ülkelerindeki Tarım Bakanlıkları, yetki ve sorumluluklarını **etkili** olarak kullanabilme gücüne sahiptir. Bizim Tarım Bakanlığımızın da benzeri aksiyon gücüne sahip olması gerekmektedir.

39 — OECD'nin **Avrupa** Bölgesi için tarım alanındaki katkılarının yararlanmamız doğal olduğu kadar **zorunludur**. Üye devletlerin kamu kesimindeki uzmanlardan başka, seçkin bilim adamlarının da etüd ve araştırmalarından yararlanan ve Avrupa'nın özel üretici ve ihtisas kuruluşlarile (None Governmental Organizations) yakın ilişkisi bulunan bu teşekkülün izlediği politika ve programlarından uzak kalmamız da mümkün değildir.

40 — BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GIDA VE TARIM TEŞKİLÂTI (FAO) nun 125 üyesi ile, dünyada (tarım alanında) güçlü bir kuruluş olduğu bilinmektedir. Bu ihtisas organının : (a) normal programına giren işlerinden (b) ilâve kaynaklarından (karşılıklı veya çok yönlü uluslararası teknik yardım programı ve uygulamalı projelerinden) ve (c) FAO aracılığı ile **ÖZEL FON, DÜNYA KALKINMA BANKASI** gibi kaynaklardan yararlanmaya çalışmamız da büyük bir ihtiyaç ve hâтта diğer ülkelerle olan doğal rekabet nedeniyle kaçınılmaz bir zorunluktur. Kaldı ki; Türkiye, bu teşekkülün **AVRUPA BÖLGESİ'**ne dahil olmakla,

bölge ve uluslararası anlaşmalarla ilgili çıkarlarını yakından izleme durumundadır.

41 — ÖZET ve SONUÇ olarak denebilir ki, Bakanlık, yukardaki paragraflarda değinilen konularda aktif bir politika izleyebilmesi için dış ülkeler ve kuruluşlarla, ilgi ve ilişkilerini yürütecek, örgütleri düzenleme ve güçlendirme ihtiyacı karşısındadır.

İDARİ REFORM DANIŞMA KURULU RAPORUNA GÖRE DURUM

42 — Bakanlar Kurulunun 29.5.1971 gün ve 7/2527 sayılı kararla kurulmuş olan «İDARİ REFORM DANIŞMA KURULU» nca hazırlanmış ve TODAİE tarafından 1972 de 123 yayın sayısı ile yayınlanmış olan raporu, dikkatle incelemiş bulunuyoruz. Söz konusu raporun, kamu kesiminde çalışan teknisyenler için çok değerli bir kaynak olacağı kanısındayız. Bu bakımdan, söz konusu raporda yer almış bulunan ve «İdarenin Yeniden Düzenlemesi» ne ilişkin ilke ve önerilerden büyük ölçüde yararlanmayı göz önünde tutmuş bulunmaktayız.

Bu raporun :

(1) «Bakanlıkların kuruluş ve görevleri» başlıklı alt bölümünün 19, 20, 21, 22, 23 (a ve b), 24, 25, 27 ve 29 ncu paragrafları,

(2) «Kuruluş ve Görev Konuları» başlıklı alt bölümün 31, 32 nci paragrafları,

aynen benimsenmiş ve çalışmalarımıza ışık tutmuştur.

43 — Aynı raporun 115-117 sayfalarında «TARIM» ve «BESİN» başlıkları altında yer alan paragraflarda belirlenen hususlar ana çizgileri itibarile tamamiye benimsenmiş; ancak, pratikte fonksiyonel sistem içinde düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

BÖLÜM : II

TARIM KESİMİNDE ORGANİZASYON VE KAMU HİZMETLERİNİ DÜZENLEME KRİTERLERİ

1 — Tarımda, kamu örgüt ve görevlerinin tutarlı olabilmesi, özel ve kamu sektörleri organizasyonları arasında ahenkli bir bağlantı kurulmasına bağlıdır. Üretici ile işbirliği yapılmadan hükümetlerin program uygulamaları, bilindiği gibi, mümkün olamaz. Başka bir deyimle, çiftçinin iştiraki olmadan hiç bir program uygulanamaz. Çiftçi, sade toprağın işleyen bir kimse değildir. O, kendi işletmesinin (fabrikasının) hem işçisi hem de yöneticisidir. O, toprakta; bitki ve hayvan üretimini yapan ve bu üretimi düzenliyen ve geliştiren kimsedir. Endüstride çalışan bir işçi, bir çeşit basit ihtisaslaşma anlamındaki «rutin» işleri yapar. Ama, bir çiftçi; çeşitli dallarda bilgi ve beceri sahibidir.

- O halde;
- Üretim,
- Üretici,
- İşletme ve
- İşletmecilik,

unsurlarını bir bütün olarak düşünmemiz; gerek kamu örgütleri ve gerekse teknolojik gelişmeler için bu nitelikleri, yöneltici kriterler olarak gözönünde tutmamız zorunlu olmaktadır. Tarım sektöründeki tüm organizasyonun ise kendi bölümleri içinde :

- (a) Tarım İşletmeleri düzeyinde,
- (b) Çiftçi kuruluşları düzeyinde,
- (c) Kamu kesimi düzeyinde,

incelenmesi ve buna göre kamu örgüt ve görevlerinin belirtilmesi gerekmektedir.

TARIMSAL İŞLETMELER DÜZEYİNDE ORGANİZASYON

2 — ÇİFTÇİLİK ve ÇİFTÇİ'yi 4753 sayılı «Çiftçi'yi Topraklandırma Kanunu» şöyle tanımlamaktadır :

«Arazide; ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla nebat, hay-

van veya hayvan mahsulleri istihsalinde bulunmaya veya bu mahsullerin yetiştiricileri tarafından işlenip değerlendirilmesine çiftçilik ve bu işleri devamlı olarak yapanlara çiftçi denir.»

3 — FAO'nun D.P. No : 20 «Form Management Investigations For Agricultural Improvement» adlı yayınında :

«Tarımsal işletmeler, fabrika veya diğer iş teşebbüsleri gibi, ister ürün, ister para değerle ölçülsün, gelir temini için faaliyette bulunurlar. Çiftçi; çoğunlukla, işletmesinin hem işçisi hem de idarecisi olarak, ailesini yeter seviyede geçindirmek için topluma katkıda bulunabilmek bakımından, yeter miktarda kazanmak zorundadır. O, toprağının verimliliğini korumak ve toprakla birlikte binalarının, ekipman ve hayvan varlığının gelecek kuşaklar için devamlılığını sağlamak durumundadır.»

..... «... kaliteli tohumluk ve damızlıkların önemi, toprak işleme metodları, uygun drenaj ve sulama, gübrelerin ekonomik kullanılışı, hasere ve hastalıklarla savaş ve diğer modern metodlar, bilim adamları, teknisyen ve uzmanlarca bilinir. Bununla beraber, teknik elemanların bilgileri ile çiftçilerin genel uygulamaları arasında boşluklar vardır. Bu boşluğu doldurmak uzun süreli ve yorucudur. Bir tarım bilgini, yıllarca araştırma ve deneme işlerinde çalışmış olarak bir hayvan damızlığının verim yüksekliğini kolayca gösterebilir; bir başka teknik eleman da deneme çiftliğindeki çalışması ile, bazı toprak işleme metodlarının üstünlüğünü, zararlı ve hastalıklarla daha iyi savaş tedbirleri almakla ürün veya sığırlardaki kayıpların azalacağını ispatlayabilir. Fakat, bu sonuçların tarımdaki gerçek etkisi, bunların, çiftçiler tarafından bilinmesi ve kabul edilmesine bağlıdır.» .....

4 — Bir işletmenin fiziksel yapısını göstermesi bakımından Prof. Dr. Wilhelm BUSCH'un «Wirtschaftsleure des Landbaues, 1954, Paul Barey,» kitabının 85. sayfasında işletmelerin varlıkları üzerinde yaptığı sınıflama şöyledir :

I. Taşınmaz varlıklar veya esas sermaye :

1. Arazi varlıkları
2. Meliorasyon tesisleri
3. Binalar
4. Devamlı bitkiler (meyvelik, çok-yıllıklar)

II. Taşınabilir varlıklar veya işletme sermayesi :

1. Sürekli envanter :
  - a) Makina ve aletler,
  - b) Çeki ve irat hayvanları,

2. Diğer envanter :

a) Besi hayvanları... v.s.

5 — Tarımsal İşletmelerde üretim dalları da sade bir sınıflamaya göre :

- (1) Tarla Bitkileri Tarımı (Agronomy veya Crop husbandary)
- (2) Bağ-Bahçe Tarımı (Horticulure)
- (3) Hayvan Tarımı [Animal agriculture (Husbandary)]
- (4) Tarımsal Ürünler Sanayii (Food Processing-utilization) ana bölümlerini kapsamaktadır.

6 — Bilim ve teknolojideki gelişmeler bu günün tarımını daha yoğun bir üretim teknolojisine yükseltmiştir. Bu bakımdan, tarımsal faaliyetleri şöyle tanımlayabiliriz :

TARIM : İklim, topografya ve jeoloji koşullarına göre arazide bitki, hayvan veya hayvansal ürünleri rasyonel biçimlerde yetiştirme, üretme, pazarlama ve değerlendirme yolları ile yapılan teknik ve işletme faaliyetleri manzumesidir. Çiftçilik; bitki ve hayvan üretim bileşimi temeline dayalı olarak;

- Çeşitli iş gücü (düşünsel, mekanik...)
- Doğal kaynaklar (toprak/su/rasyonel kullanma)
- Teknik girdiler (biyolojik/fiziksel/kimyasal...)
- Pazarlama ve değerlendirme (boylama / depolama / taşıma / tesis...)

gibi unsurları tarımsal ekonomi ve işletmecilik (Production Economics) tekniklerine göre uygulama sanatıdır. Ve gittikçe yoğunlaşma yolundadır. İşletme organizasyonu da aynı paraleldedir.

ÇİFTÇİ KURULUŞLARI DÜZEYİNDE ORGANİZASYON

7 — Yurdumuzda geleneksel olarak, çiftçilerimiz arasında karşılıklı yardımlaşma vardır ve bunun özel biçimi «imece» dir. Zamanın en güzel kanunlarından biri olan «Köy Kanunu» muz da bu konuda, yararlı yöntemler önermiştir. Kalkınma Planımızda, tarımsal kalkınmamızı, toplum veya köy kalkınması yöntemlerinin kullanılması yolu ile, güçlendirilmesini öngörmektedir. Çiftçinin kendi işini düzenleme dışında diğer çiftçilerle işbirliği de lüzumlu olmaktadır. Bu alandaki faaliyetleri kabaca sıralamak gerekirse :

(1) Birinci grupta; çiftçilerin daha çok programa bağlanmamış fakat ihtiyaca göre tertiplenen çalışmaları sayılabilir. Bunlar da, bir köy yolunun veya okulunun yapımı, köye su getirilmesi gibi işlerle sınırlanmaktadır.

(2) Son zamanlarda, bazı ülkelerde, programlı olarak toplum

kalkınması (Community Development) çalışmaları da görülmektedir. Şüphesiz, bu programlarda sade üretim değil fakat diğer eğitim, sağlık ve bayındırlık işleri gibi hizmet bölümlerinin tümünün hareketlendirilmesi söz konusudur. Toplum kalkınması bu yöntemin savunucularına göre bir amaçtır ve bu nedenle çeşitli hizmet birimlerinin iş ve elbirliğiyle geliştirilmesi gerekmektedir. Bizim samimi kanımıza göre toplum kalkınması işlerine **masa etüdü** açısından bakma yerine, temel faktörler üzerinde uygulama yöntemlerine ağırlık verilmesi önemsenmelidir. Bunun için de köylerde «düşük verimlilik» sorununa ağırlık verilmesi gerekmekte ve diğer sosyal hizmetlerin de bu ekonomik gelişmeyi güçlendirici ve hızlandırıcı olarak yardımcı rol oynaması düşünülmektedir. Bu açıdan bakılınca, Tarım Bakanlığının daha etkili ve sorumlu bir güçle çalışması da zorunlu olmaktadır.

(3) Çiftçi, işletmesindeki kişisel problemleri ile, sürekli olarak, uğraşma durumundadır. Fakat bu çalışma onu, genellikle, «pazar için üretim» düzeyine ulaştıramaz. İşte, bu nedenle çiftçilerin ana sorunlarının **birinci sırasında**: ürünlerine pazar bulma ve onları değerlendirme olanakları yer almaktadır. Bu bakımdan; üreticinin, örgütlenmiş ve programlanmış kuruluşlara olan ihtiyacı büyüktür. Bu kuruluşlar da bilindiği gibi demokratik yöntemlerle kurulmuş olan çok yönlü kooperatiflerdir. Tarımsal Kooperatifler, genellikle, ürünlerin **pazarlanması**, girdilerin temin ve dağıtımını, kredi sağlanması gibi hizmetleri yükümlenmektedir: Fakat, hepsinin ortak sorunu, belki de sevk ve idare işidir. Bu münasebetle, özellikle belirlenmesi gerekli noktadır: **Pazarlama** olanağı, kooperatiflerin belkemiğidir. Çiftçi geleneksel olarak, işlerinin ehlidir ve çalışkandır. İş hayatı ona «babadan oğula» büyük bir tecrübe getirmiştir. Yalnız, onun **girişkenliğini**, bilgi ve becerilerini artırmak lâzımdır. **İlk adım** ürünlere pazar bulunmasıdır. Sınıflama, depolama, taşıma ve agro-endüstri kuruluşları lâzımdır. **Pazarlama olanağına kavuşan** üreticinin, bütün gücüyle çalıştığı çok iyi bilinen bir gerçektir.

Ayrıca, Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği gibi çiftçi kuruluşlarının tarımda önemli rollerinin gözönünde tutulmasında büyük yarar vardır. Bu gibi kuruluşların, çiftçilerin kalkınması ve devletin tarım program ve politikasının gerçekleştirilmesinde daha etkili katkılarda bulunması özlenmektedir.

KAMU KESİMİ DÜZEYİNDE ORGANİZASYON :

8 — Yukarıdaki paragraflarda özetlenen tarım işletmeleri özellik ve sorunlarının; kamu kesimindeki örgütlenme ve görevlendirmede yö-

neltici faktörler olarak benimsenmesi samimi amacımızdır. Gerçekte, bu strateji Odamızın kişisel görüşleri olmaları çok, örneklerle de açıklamaya çalıştığımız gibi, bilim ve idare adamlarının yaygın olarak önerdikleri veya izledikleri ilkelere.

9 — KALKINMA PLANI'nda yer alan Tarım Politikası esaslarının etkili olarak uygulanması, Bakanlık Kuruluş Kanunu ve buna bağlı örgüt bünyesinin modern ilke ve stratejiye uygun güç ve esnekliğe kavuşturulmasını gerektirmektedir. Bu ihtiyacı duyan idareci ve teknisyenler daha 1939'dan başlayarak türlü teşebbüslere geçmiş bulunuyorlar. DPT'da Tarım Bakanlığı bünyesinin iyileştirilmesini ve yeniden düzenlenmesini öngörmüştür. Bu nedenle Odamız sunacağı önerilere temel teşkil edecek problemleri **açık yüreklilikle** saptamış bulunmaktadır. Bu inançla yurdun ihtiyaç ve aktüalitesine göre tahliller yaparken, batı ve hattâ dünya ülkelerinden bazı örnekler vermek yararlı bulunmuştur.

(1) İTALYA'da «Tarım ve Orman Bakanlığı»na bağlı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün Organizasyon diyagramı ilişik olarak sunulmuştur. (Bknz: Ek: 1), (a) Bu ülkede Tarım Bakanlığı münhasıran tarımsal üretim tekniği ve teknolojisi alanında örgütlenmiştir. (b) Veteriner **hekimlik** örgüt ve görevleri ise Sağlık Bakanlığı bünyesinde yer almıştır.

(2) ALMANYA F.C.'nin «Tarım, Orman ve Gıda Bakanlığı»nın organizasyon diyagramı da ilişiktir. (Bknz: Ek: II) Bu belgenin incelenmesinden de anlaşıldığı gibi; (a) tarımsal görevler (tarımsal üretim = bitkisel üretim + hayvansal üretim) bir bütün, (b) veterinerlik görevleri de ayrı bir bölüm halinde toplanmıştır ve (c) tarımsal yayım (Advisory Service) ise tarımın tüm üretim ve yetiştirme hizmetlerini bir bütün olarak kapsamakta ve **çiftçiye muhatap** olmaktadır. (*)

(3) HOLLANDA'nın Tarım Bakanlığı örgüt diyagramı ilişiktir. (Bknz: Ek: III) Buna kısa bir bakışla, yine: (a) gerek millî ve gerekse taşra seviyesinde **tarımsal** görevler bir bütün teşkil etmekte ve veterinerlik görevleri de sadece kendi hayvan **sağlığı** semsiyesinin altında bulunmaktadır: (b) bu **doğal** bölümlenme göre de: merkezde «Tarımsal Yayım ve Araştırma Genel Müdürlüğü» yönetiminde toplanan tarımsal görevler, bu Genel Müdürlüğün bölge örgütlerinde, örne-

---

(*) Bknz: «The Agriculture of the Federal Republic of Germany, AID, 1953, sayfa 39 ve 43..»

(ZİRAAT İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)
TARIMSAL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İTALYA

Hayvancılık
Müdürlüğü

Bitki Yetiştirme
Müdürlüğü

Hayvan Yetiştirme
Müdürlüğü

Tatbiki Araştırma ve
Teknik Yardım
Müdürlüğü

Fito patoloji
Müdürlüğü

Çiftlik Makineleri
ve Gübre Müdürlüğü

Etüt ve İstatistik
Müdürlüğü

TATBİKİ ARAŞTIRMA VE TEKNİK
YARDIM MÜDÜRLÜĞÜ

İdari İşler Şubesi

Araştırma ve Danışmanlık
Şubesi

Teknik Yardım Şubesi

Ziraat Yayın Hizmetleri
Şubesi

Bölge Tarım Müfettişlikleri

16 Büyükşehirlerdeki teşkilâtlar
il Tarım Müfettişliklerinin koordinasyonunu
söğler

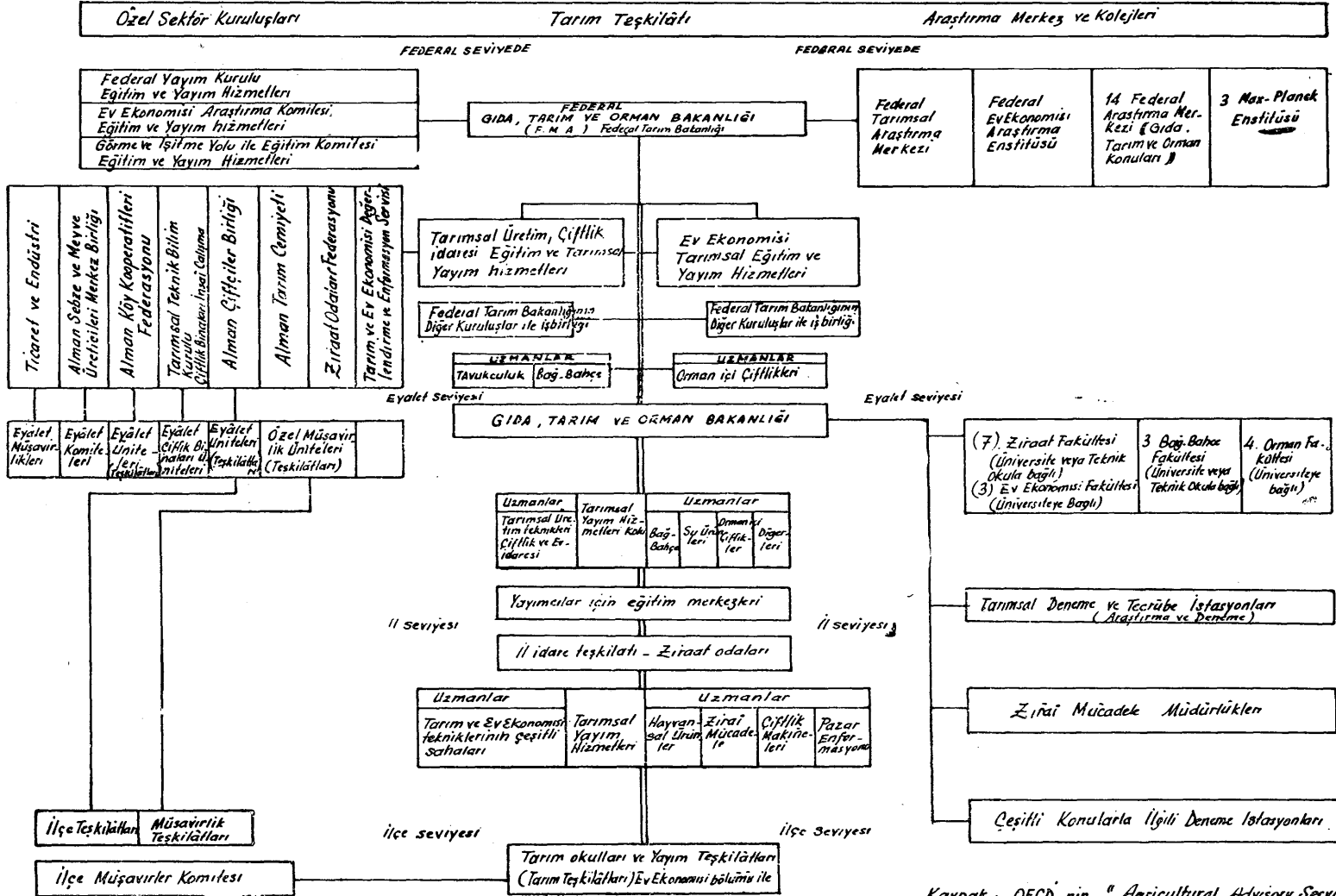
il Tarım Müfettişlikleri

92 Her ilin en büyük yerleşme merkezindeki
teşkilatlar, teknik yardım ve müşavirlik, ista-
tistik araştırmaları ve kanunî tedbirlerinin
tatbikatından sorumludur.

Teşra Teşkilâtı

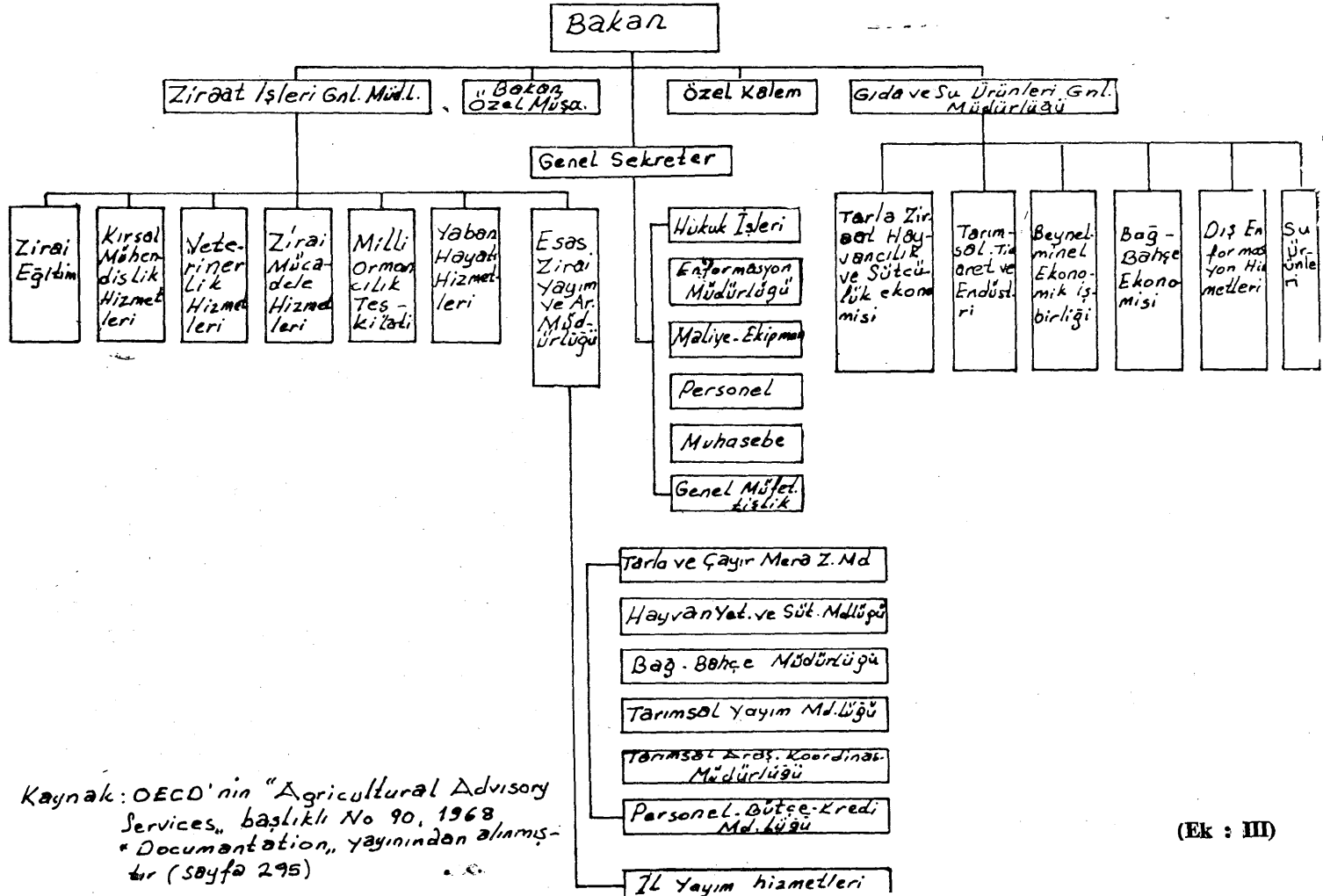
Her ilde 5-6 tane ve merkezleri en mühim idari alanda
olan bu teşkilatlar özellikle teknik yardım ve yayım hizmet-
lerinden sorumludur

Kaynak : OECD'nin «Agricultural
Advisory Services baş-
lıklı, No: 00, 1968» Do-
cumentation, yanın-
dan alınmıştır. (Sayfa :
277)

Hollanda Tarım Bakanlığı Organizasyon Şeması

ğın: Genel tarım, bağ-bahçe tarımı ve hayvan tarımı dallarında yerini almaktadır.

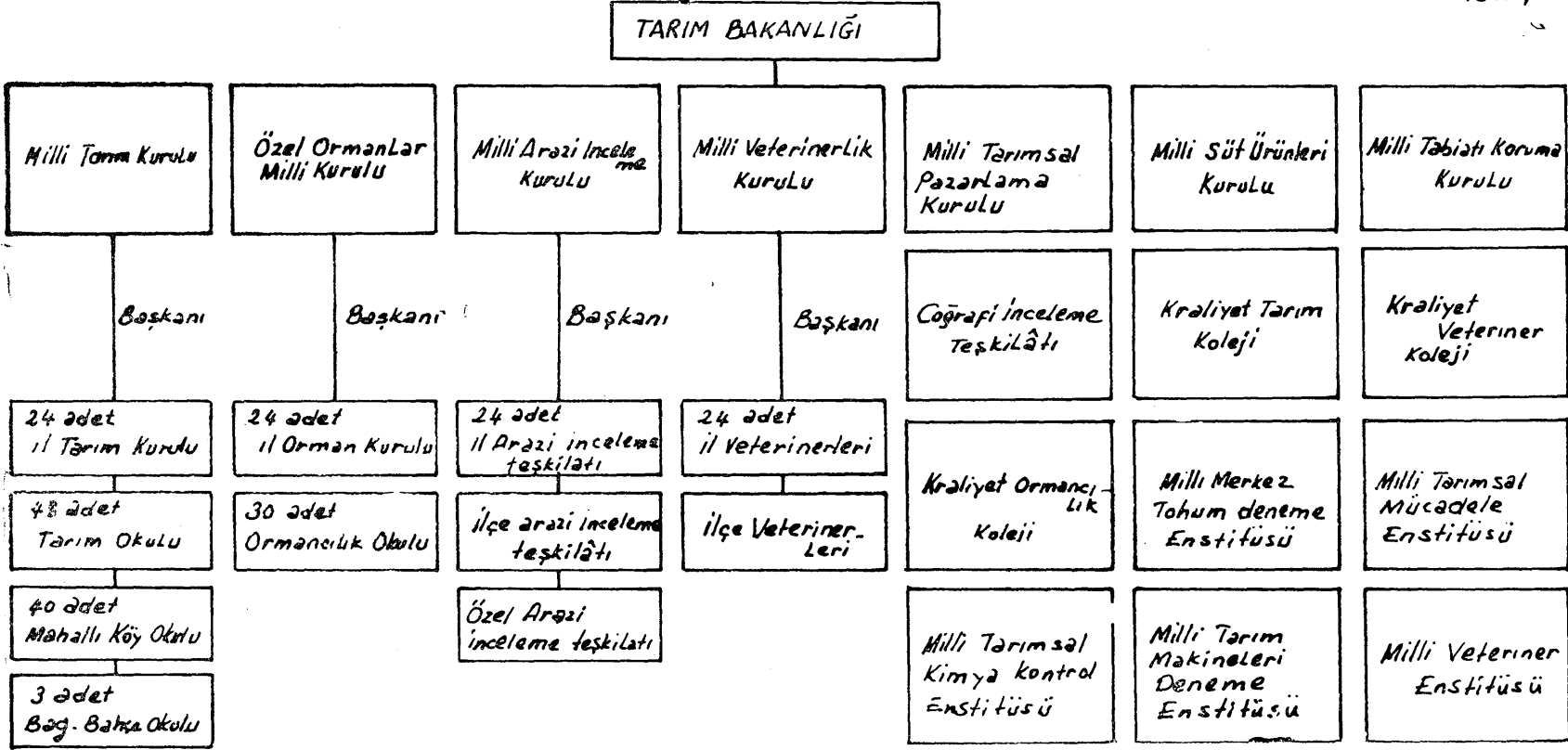
(4) İSVEÇ Tarım Bakanlığı ve buna bağlı yayım teşkilâtının örgüt diyagramları ekli olarak sunulmuştur. (Bknz: Ek: IV—a, IV—b, IV—c) Burada da açıkça görüldüğü gibi: (a) **Tarım, Veteriner ve Orman Sektörleri ayrı ve kendi örgüt kutuları içindedir.** (b) «Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü» Merkez bünyesi: Hara-pedigri, inekcilik, atçılık, bitki koruma, domuzculuk, koyun ve keçi üretimi, süt kayıtları, bağ-bahçe kültürleri, küçük işletmeler, sulama, meslek eğitimi, yayım tekniği, yardımcı teknik eleman, sütçülük dallarını kapsamaktadır. Ve nihayet (c) taşra örgütleri de: Hayvan tarımı, agronomi, çiftlik yapıları, tarımsal işletmecilik, küçük işletmeler, bağ-bahçe tarımı ve yardımcı teknik eleman dallarını kapsayan biçimde çiftçiye ulaşmaktadır.

(5) NORVEÇ'in Tarım Bakanlığı, örgüt ve görev yapıları da İsveç'dekinin benzeridir.

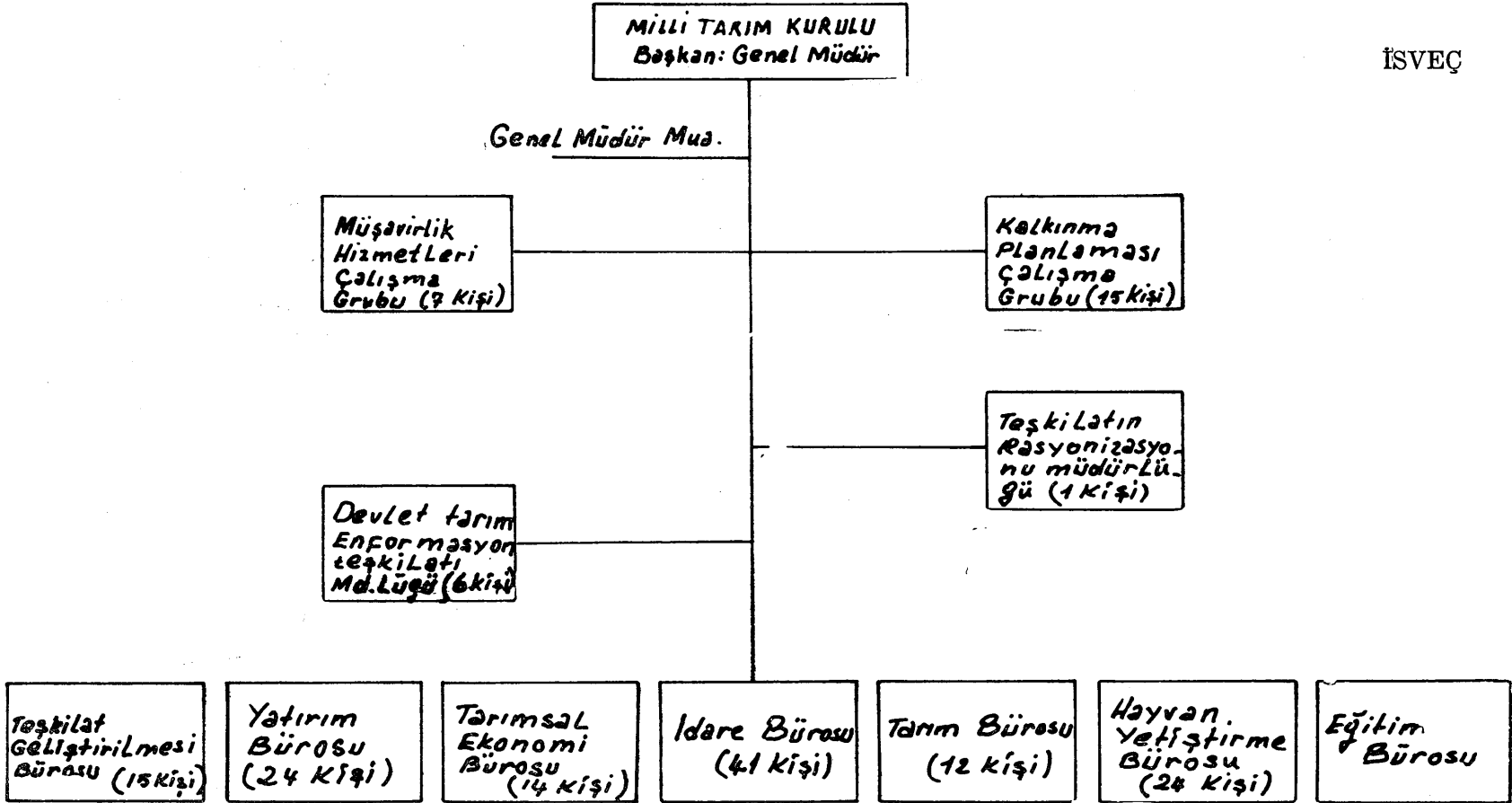
(6) İNGİLTERE'nin «Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı» nın örgütleri: (Ek: V—a) ve İngiltere ve Wal'lerin yayım örgütü (Ek: V—b) de görülmektedir. Bu ülkede de, tıpkı ötekilerde olduğu gibi, (a) veterinerliğin sadece sağlık işleriyle sınırlandığı ve tarımsal görevlere tedahül etmediği, (b) sayısı sekizi bulan bölge müdürünün sevk ve idaresinde bir başkanlığın yönetimindeki uzmanlarınca [Regional Specialists (agriculture)]: Hayvancılık, tavukçuluk, sütçülük, mekanizasyon, bitki üretimi, mer'alar, bağ-bahçe ve tarımsal işletmecilik ile ilgili tüm yayım görevlerinin yürütüldüğü ve yine bir başkanlığın yönetimindeki bölge uzmanlarınca [Regional specialist (science)]: Entomoloji, bakterioloji, fitopatoloji, bitki besleme ve hayvan besleme yayım görevlerinin yürütüldüğü ve nahiye gibi küçük bölgelerde de, aynı biçimde iş bölümü göze çarpmaktadır.

(7) JAPONYA'nın tarımsal yayım bünyesi de aynı karakterdedir. Burada da yayım görevlerinin tarımın bütün dallarını, ekonomisi ile birlikte, kapsadığı anlaşılmaktadır.

(8) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ Tarım Bakanlığı örgütlerinde de tarımsal hizmetlerin bölümlenmesi yukarıdaki ülkelerden farklı değildir. Burada, veteriner hekimler, daha çok araştırma kuruluşlarında araştırmacı olarak ve et gibi hayvansal maddelerin hijyenik kontrol görevlerinde hekim olarak çalışırlar. (b) Veteriner hekimler, doktorlar gibi serbest meslek erbabı olarak faaliyette bulunurlar.

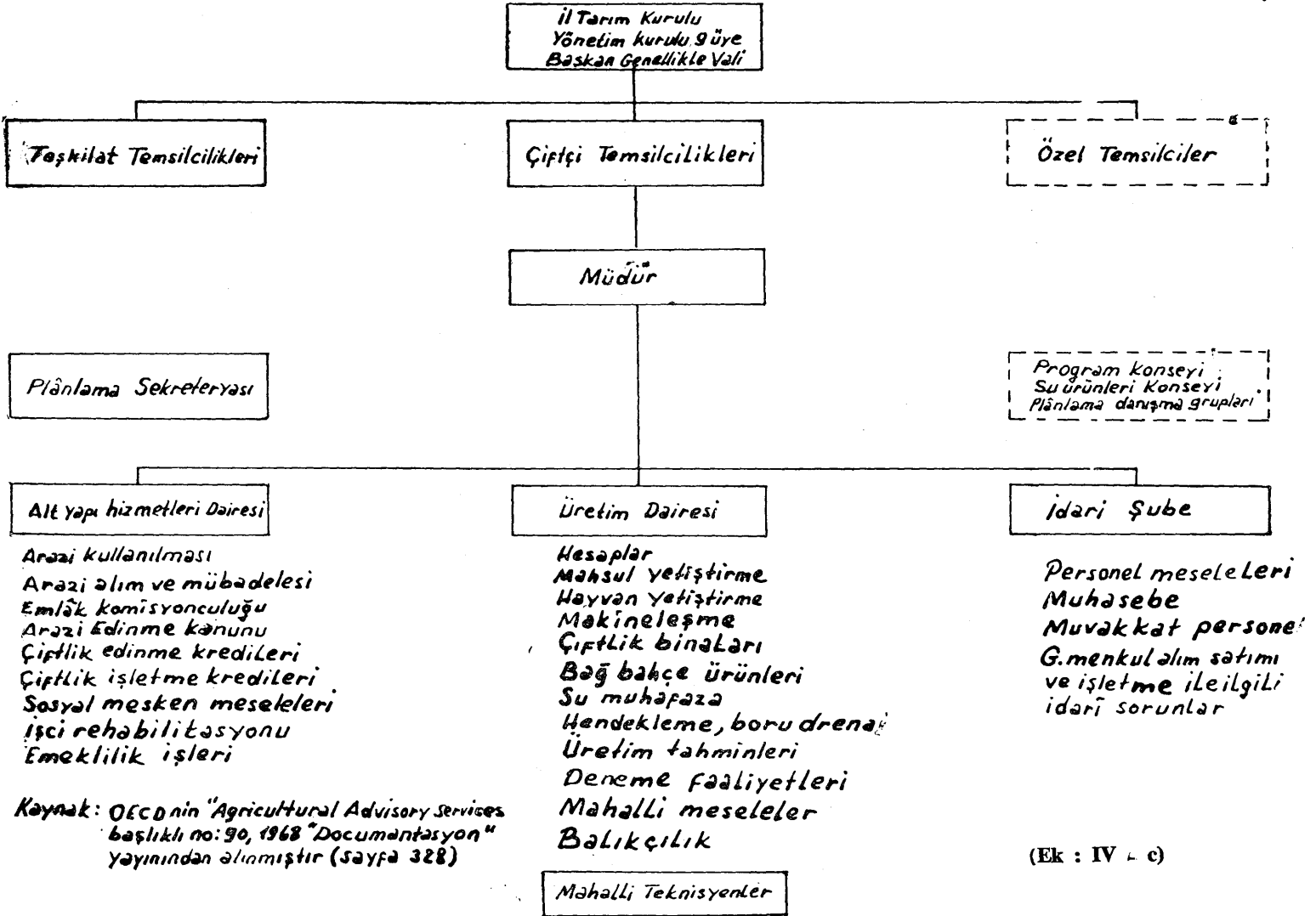
Kaynak : OECD'nin Agricultural Advisory Services Başlıklı No: 90, 1968 Documentasyon yayınından alınmıştır. (Sayfa 326)

Büro = Şube

Kaynak : OECD'nin Agricultural Advisory Servires Başlıklı
No: 90, 1968 Documentasyon yayınından alınmıştır. (Sayfa 327)

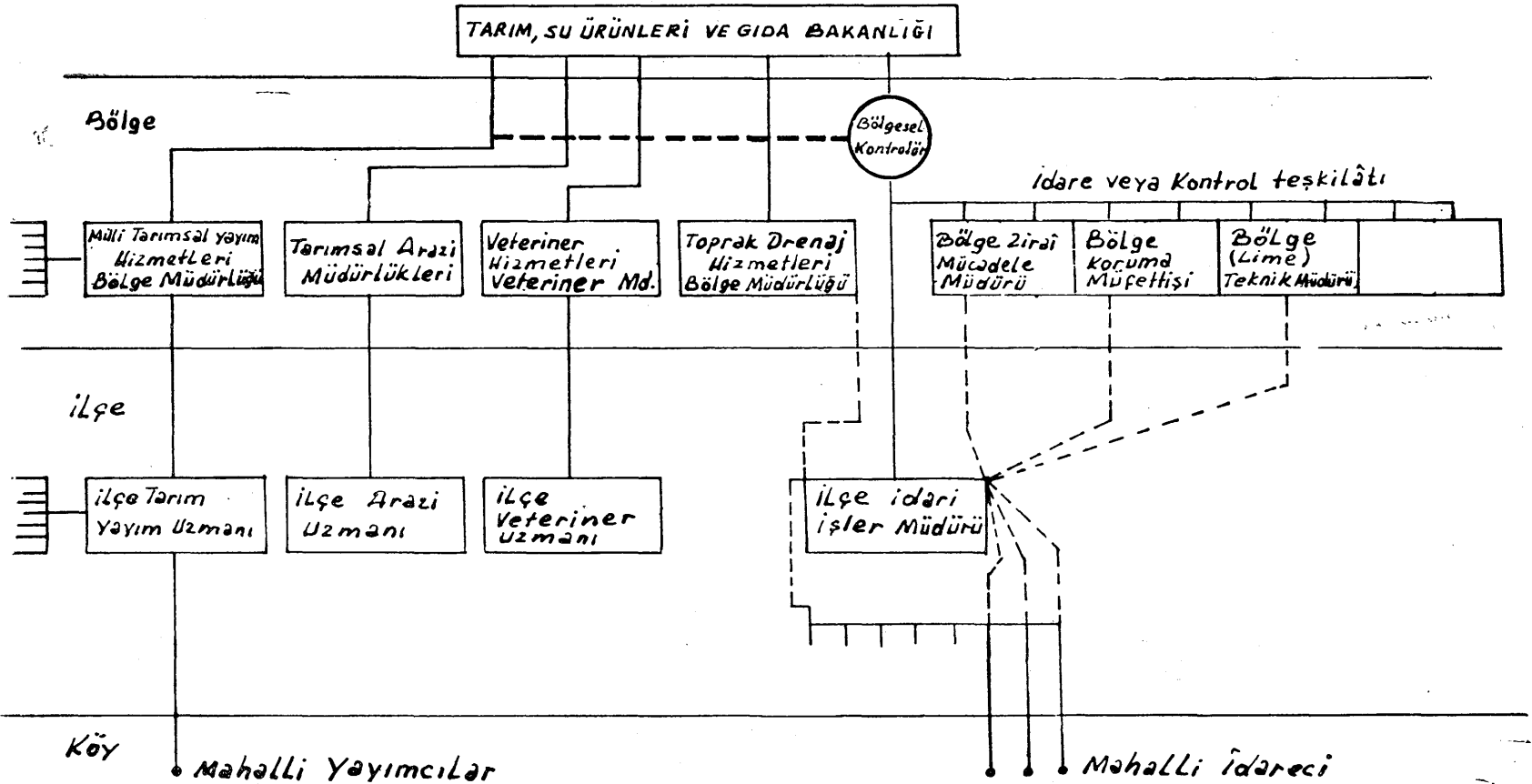
(Ek : IV - b)

Kaynak: OECD'nin "Agricultural Advisory Services" başlıklı no: 90, 1968 "Documentation" yayınından alınmıştır (sayfa 328)

(Ek : IV - c)

(Ek: V - a)

— Direkt Sorumluluk

- - - İşbirliği

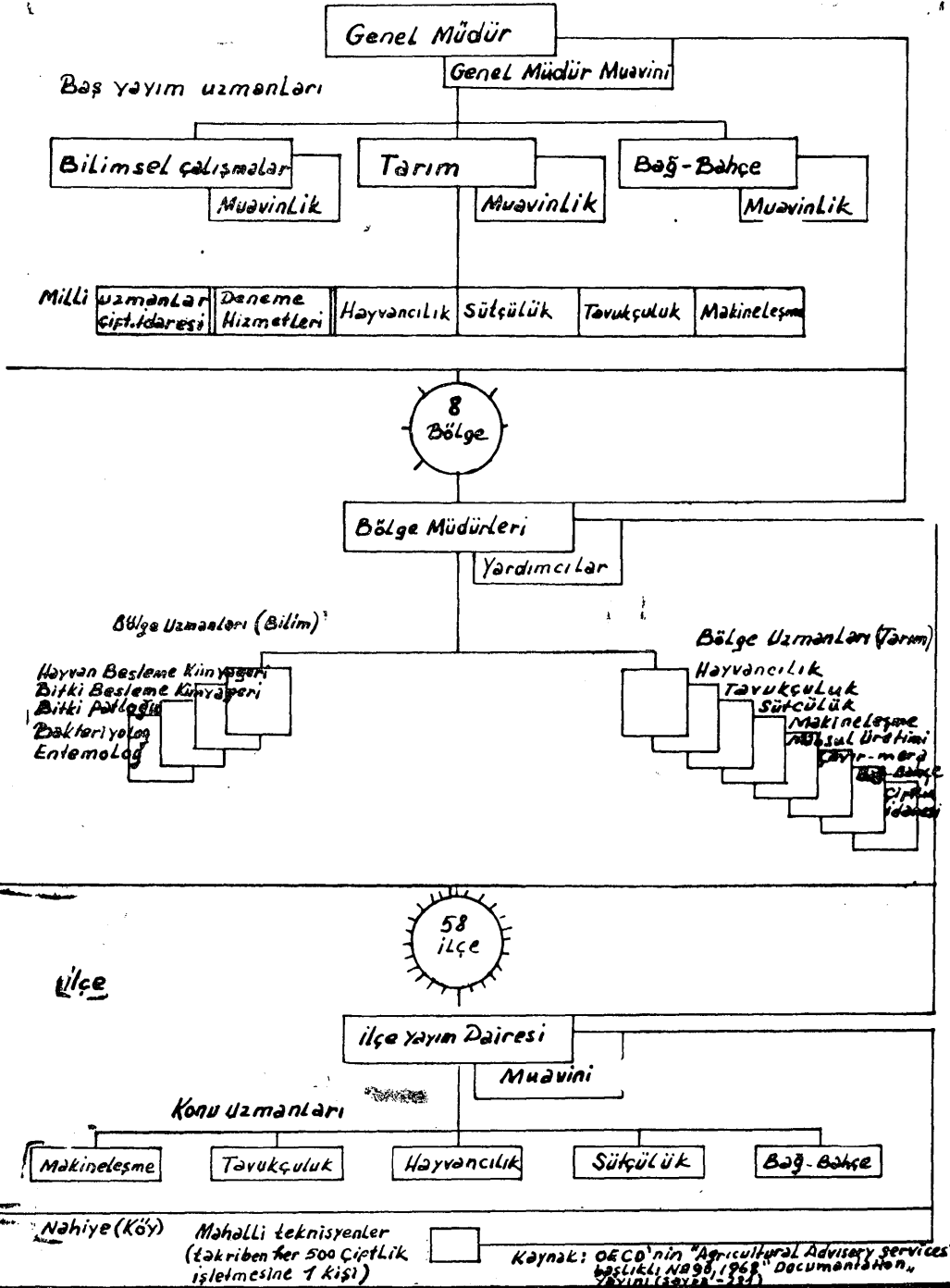
- - - Teknik dayanışma

Kaynak: OECD nin "Agricultural Advisory Services" başlıklı No 90, 1968 "Documentation" yayınından alınmıştır. (Sayfa 230)

LONDRA

İngiltere ve Wals eyaletinde Yayım hizmetleri Şebekesi

İNGİLTERE

(9) İSRAİL'deki yayım örgütleri de yukardaki sistemlerin benzeridir. Bu ülkenin üniversitesinde Ziraat Fakültesi vardır; Veterinerlik öğrenimi dış ülke fakültelerinde yapılır. Veterinerlik öğrenimi görmüş olanlarla Ziraat Mühendisliği öğrenimi görmüş olanlar kendi profesyonel işlerinde çalıştıkları için de iki meslek arasında çatışma yoktur, tersine işbirliği vardır.

(10) BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GIDA VE TARIM TEŞKİLATI — FAO'nun «Tarım Komitesi» toplantısına getirdiği «Agricultural Research-COAG 6/72/11» tebliğine ek diyagramın bir tercüme örneği ilişiktir. (Bknz: Ek: VI) şemalaştırılmış olan bu belgenin incelenmesinde şu iki nokta açıkça göze çarpmaktadır :

(a) Tarımsal çalışmalarda, bugün, bir parçalanma şöyle dursun gittikçe artan bir «entegrasyon» eğilimi vardır. Üye ülkeler, tarımsal üretim teknolojisini bir «Eko-sistem» içinde, gittikçe bütünleştirme'ye ağırlık vermektedirler.

(b) Tarım dalları arasındaki «entegrasyon» sisteminde, tarih boyunca uygulanan bitki / hayvan «kombinasyon» ları tarımsal üretimin temel prensiplerinden biridir.

10 — Türkiye yüzölçümü bakımından oldukça geniş bir ülkedir ve tarımsal işletme sayısı ise çok yüksektir (3 milyonu aşmıştır). Örneğin: Geniş bir kuruluş olan sade Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü'nün 67 ilde Teknik Tarım Müdürlüğü ve 120 kadar okul ve müessesesi vardır. Bunların hepsi **merkezî** bir sistem içinde yönetilmektedir. Halbuki, tarımsal kalkınmanın organizasyonunda; yeni bilgi ve metodların kaynağı olan **araştırma** kuruluşlarıyla bu teknik bilgilerin uygulanması görevli **geliştirme (developman)** kuruluşlarının hizmetleri arasındaki girişikliklerin ayıklanması da gerekmektedir. Bürokratik ve rutin işlerin terkedilmesi, modern sevk ve idare prensiplerine uyularak, ekonomik ve teknik gereklere uyulması ön koşullar olarak önemsenmeli ve izlenmelidir. İşte, tarım hizmetlerinin kamu kesimindeki organizasyonu, **tüm olarak**, bu açıdan görülmeli; yoksa, organizasyon işi sadece Bakanlık Organizasyon Şemasının çizilmesi gibi göstermelik işler halinde bırakılmamalıdır.

11 — SONUÇ ve ÖZET olarak denebilir ki:

(1) Yukarıda özetlenen bilimsel kriterler açıkça gösteriyor ki tarım işletmelerindeki organizasyonun geliştirilmesi ve problemlerinin çözümünü ana hedefdir. Tarımsal üretimin fabrikaları olan bu işletmelerdeki **prodüktif kapasite tüm halinde geliştirilmelidir**. Tarım sektöründeki üretim ve verim artışı, bu işletme ve işletmeler topluluklarındaki

PROBLEM : YAĞIN DOĞUDA YAĞMURA BAĞLI TARIMDA ÜRÜN VE GELİR ARTIRILMASI
PROGRAM AMACI : KADEMELİ BİR PAZARI AMA SİSTEMİNDE BİTKİ-HAYVAN İNTEGRASYONUNU
 HAYVAN ÜRETİMLERİNİN ARTIRILMASI

SOSYO - EKONOMİK ARAŞTIRMA

Bağlantı "Büro" Rütü ve
 Literatür araştırmaları

TEKNİK ARAŞTIRMA

Araştırma Programı Başlangıç "Büro" Etiket ve
 Tanımlar ve Planlar Laboratuvar Araştırmaları

**KADEMELİ SAĞIMLAR
 YETİŞTİRME**

**SOSYAL BÜNYENİN ÜRÜTİM
 PRATİĞİNE ETKİSİ**
 (Habitat, Ağırlık, Göçme,
 mülkiyet hakları ... v.b.)

HAYVAN ALIM-SATIHI FAKTÖRLERİ
 (Fiyat, Pazar Metad ve kanallarının
 kapasiteleri, Millî bütçe sisteminin et ve
 süt satışına etkisi)

3. **KAR - MASRAIF İLİSKİLERİ**
 Yetiştiricilerin doğruca pazara
 satışı için ulaştırma kapasitesinin
 artırılması avantajları ... v.b.

1. **YEM BİTKİLERİNİN ROTASYONA
 İDHALİNDEKİ ENGELLERİN TAYINI**
 (Arazi ve Hayvan mülkiyeti, ulaştırma
 mevzuatı, çekti gücü, fiyat ve pazar
 faktörleri-örgütlenmiş arz noksanı,
 teknik bilgi noksanı)

2. **YAĞMUR SİSTEMİNDE YENİ METODLARIN
 KAR/MASRAIF İLİSKİLERİ** Yeni yemlerin
 masrafları, ilave çekti ve işletme faktörleri
 ilave masraflar (Sanayi yemi v.s.) He-
 bubattaki artışın değeri ; ilave hayvan üre-
 tim artışına değeri

1. **HAYVAN POPULASYON DURUMU**
 Hayvan varlığı ve cinsleri veya yem
 kaynaklarına göre zaman /populas-
 yon ilişkileri

2. **HAYVAN YETİŞTİRMEDE YERİM VE
 SATIŞI İYİLEŞTİRİLMESİ İÇİN TEK-
 NİK GELİŞTİRMELERİ DÜĞÜNLAMA İM-
 KANLARI**
 Rotasyon, rotasyon, yem çeşitleri güb-
 rüleri, su kaynağı, hayvan sağlığı ted-
 avileri, sanayi yemleri ... v.b.)

1. **HERİBAT ÜRETİMİNDE ARTIŞ**
 İstenen kaliteli çeyrek ve ürünlerin
 ulaştırılması, Yem rotasyonu ve
 rotasyonları, Toprak işleme ve
 nöbetçi otlatma ; Pazar pratikliği

2. **HAKLAĞI, YEMİLEBİLİR TANITILMASI**
 (BAĞLIĞI, HUBUBATLI, FİTİT DENEME ve
 ADAPTASYON, GÜBÜRLENDİRİCİLERİ, ERİ,
 TOPRAK İŞLEMİ VE TARLA TARIMI ;
 İŞLETME, OTLATMA veya BİÇME, KO-
 RUMA, İŞLETME DENEMELERİ,

3. **HAYVAN TARIMI İŞLETMECİLİĞİ** İstah
 edilmiş sığırcılık yönetimi, İstah planları
 Yeni-hayvan ilişkileri ve sağlık problemleri

YOĞUN BESİ (Finishing)
 (besi yerinde)

YOĞUN BESİ (Finishing)
 (aralanmış sığırcılık)

**BESİ YERLERİNDEKİ İŞLERİN YAĞMUR
 KOSULLARI VEYA SULANAN ARAZİYE
 GÖRE EKONOMİK DURUMU**

Hübumat/Hayvan/yem fiyat ilişkileri, iş
 masrafları (çeyrek sistemlerde), zaman,
 yağ, ağırlık, semirme ve kalite faktör-
 lerinin kazancı etkilenebilirlikleri, yağ-
 nur ve sulama alternatifleri.

**PAZARLAMA VE İŞLETME MASRAFLARI
 VE HADLERİ**

Pazar araştırmaları-talep (iç ve dış)

KAZANÇ VE HAYVANLARIN KALİTE TAYINI
 (GRADING) : Yağmur'da; mera veya
 yoğun tarımdan gelen hayvanların

SULAMA İLE YEM ARTIĞINDA ARAŞTIRMA
 çeşitlendirme, sulama, biçme, iş/makina

BESİYERİ PLANI ve İŞLETME
 yem, üretim bütçeleri, yem rotasyonu
 koordinasyonu, gelişme ve kalite
 ilişkileri, sağlık ve işleme, iş-
 letme bütçesi, besiyeri işletme

MEZBEHA VEYA İŞLETME PLANI
 Et kalitesini etkileyen damazlık, işlet-
 meci v.s. faktörler.

gelişmelerin sonucudur. O hâlde, tarımdaki kamu kesiminin plan, program ve projelerinin işletmelere yönelmesi ve gelişmesini sağlayıcı nitelik ve nicelikte örgütlenmesi ve görevlendirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Başka bir deyimle, çiftçi ve işletmelerin gelişmesini sağlayıcı bir çalışma gerekmektedir.

(2) İkinci yöneltici faktör de çiftçi teşekküllerinin kurulması ve geliştirilmesidir. Üretici kesiminde eğitim görmüş insangücümüzün sınırlı olduğu malûmdur. Çiftçilerin, kendi aralarında karşılıklı işbirliği ve yardımlaşmasına dayanan tarımsal kooperatifler, pazarlama ve değerlendirme birlik ve tesisleri, Oda ve Birlikler kurabilmesinde devletin her türlü teknik yardım ve rehberlik görevleri yapmasına, teşvik edici kolaylıklar göstermesine ihtiyaç vardır. Böylece, çiftçilerin kişisel teşebbüsleri yanısıra, kooperatifleşme ve dayanışma yolu ile de pazara dönük üretim ve değerlendirme faaliyetini geliştirmesi gerekmektedir. Özetlenirse, Tarım Bakanlığının bu alanda da hizmetlerini tamamlaması ve hızlandırması söz konusudur.

(3) Üçüncü yöneltici faktör de Tarım Bakanlığının çiftçiye yönelen hizmetlerindeki koordinasyondur. Tarım işletmelerinin şu veya bu üretim ünitesi, nisbî olarak, daha çok ağırlık taşıyabilir. Fakat, işletme; arazi, iş, sermaye ve işletmecilik ana unsurlarının bir **bileşimidir** ve bu bileşimde bitki ve **hayvan tarımı** birbirinden ayıramaz. Sade bir deyimle, çiftçilik sanatının müşterek ve ana «zemini» **topraktır**. Çiftçi, bitki üretir, hayvan yetiştirir ve fabrikası da topraktır. Hayvancılık, tarım ağacının bir dalıdır ve gövdeden ayrılırsa, gelişemez. Bu doğal gerçeğin her Türk aydını ve teknisyenince korunması ve savunulması gerekir. Bu konudaki yanlış tutumun düzeltilmesi bir görevdir. Kaldı ki, teknisyen sıfatıyla hayvan tarımını «kolsuz-kanatsız» bırakmaya hakkımız da yoktur. O hâlde Tarım Bakanlığı çiftçiye **perakende** ve kopuk hizmet götürme yerine ihtisasa dayalı bir iş bölümüne göre işlerini rasyonel bileşimler içinde koordine etmelidir. Başka bir deyimle, Ziraat Mühendisleri ve teknisyenlerini tarım üretimi şemsiyesi altında ve veteriner hekimleri de sağlık hizmetleri şemsiyesi altında görevlendirerek, hizmetlerindeki girişim ve tekrarları **koordinasyona** çevirmelidir. Tarımı; bitkisel üretim ve hayvansal üretim olarak iki **sunî** kutba ayırarak tüm bünyeyi alt-üst etmek yerine **tarımsal işletmeciliğin bilimsel ve teknik gereklerine uyulmaktan başka çare yoktur**.

(4) Tarım kesiminde: Araştırma - eğitim - yayın, entellektüel yatırım üçlüsü halinde, kurumsal tedbirlerin çerçevesini teşkil etmektedir. Alt yapı demeti üzerinde bu üçlü düzen şarttır. Araştırmacı için çalışma ürünü bulguların tutarlılığı esastır. Yayım içinde çabaların ge-

liştirici olmasına lüzum vardır. Başka bir deyimle; araştırmaların müşteri bulabilmesi için yayım ve geliştirme hizmetleri ile «köprü» kurması da örgütlenme ve görevlendirme de temel kriterlerden biridir. Problem ve ihtiyaca dönük bir araştırma ile yayım ve geliştirme bu birimler arasındaki koordinasyonu kesinlikle zorunlu kılmaktadır.

(5) Örgüt ve görevlerin **ekolojik bölgelere ve stratejik madde üretimi** ve **pazar** politikasına göre düzenlenmesi de diğer ana bir ihtiyacıdır. İşletme topluluklarına bölge, alt bölge veya çevre merkezleri içinde üretim maddeleri tercih olanakları sağlanmalıdır. Toprak ve su kullanma haritaları ve «zon»ların tesbiti, pazarlama ve değerlendirme tesisleri, bu açıdan gruplandırılmalı; peyzaj mimarisi, tarımsal mekanizasyon ve kırsal elektrifikasyon (enerji) ve alt yapı hizmetleri organik bir bileşim içinde yer almalıdır. Kısacası; doğal ve beşeri kaynakların pazar ve fiyat unsurlarıyla bağlantısını sağlayıcı bir «Eko - sistem» içinde tarımsal üretim teknolojisi geliştirilmelidir.

(6) Bütün bu hizmetlerin problem ve ihtiyaçlara dayalı proje esasına göre yürütülmesi ve bu yaklaşımın kısa ve uzun süreli aşamalar içinde hızla uygulanması gerekmektedir.

B Ö L Ü M : III

TARIM KESİMİNDE İNSANGÜCÜ İSTİHDAM SORUNLARI VE NEDENLERİ

1 — Tarım kesimindeki kamu hizmetlerinin yeniden düzenlenmesi ve güçlendirilmesi söz konusu olunca, **beşerî faktörler** üzerinde de önemle durulmasına ihtiyaç vardır. Bilindiği gibi, plan ve aksiyonun temel kaynaklarından olan para, — az ya da çok — bir ölçüde tedarik edilebilir. Fakat; para, malzeme ve zamanın rasyonel planlaması ve kullanılmasında insan faktörünün rolü hepsinden daha önemlidir.

2 — Eğitim görmüş insangücü;

- (a) Çiftçi ve tarım işçisi olarak çalışan büyük bir halk kitlesi,
- (b) Kamu veya özel sektörde fikir işçisi olarak çalışan bilim adamları ve teknik personel,

olmak üzere iki büyük kategoride toplanabilir. Tarım Bakanlıkları, genellikle birinci kategoriye giren toplulukların pratik meslek eğitimini de yürütmekle yükümlü olmaktadır. İkinci kategorideki profesyonel işgücünün öğrenimi ise üniversitelerin görevi olmaktadır. Her iki grup insangücü kaynakları için Tarım Bakanlığının da objektif politikalar izlemesine ihtiyaç vardır. Bakanlığı sürekli olarak duraklatıcı ve bunaltıcı biçimde etkileyen sorunlar ve nedenlerini aşağıdaki paragraflarda özetlemeğe çalışacağız.

ÇİFTÇİLERİN EĞİTİMİ SORUNLARI

3 — Bilindiği gibi, fiziksel yatırımlar tek başına üretimi ve verimliliği artırmaya yeterli değildir. Fiziksel yatırımların yanı sıra tarımsal eğitim programlarının da planlanmasına ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç, çiftçi aile fertlerine ulaşan ve ekonomik sonuçlar bekleyen **pratik** eğitim programlarının uygulanmasını gerektirmektedir.

4 — Beşerî faktörün üretimdeki rolünün, özellikle tarımda, alınan kurumsal tedbirler arasında önemli bir yer tutmakta olduğu yaygın olarak bilinmektedir. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde 1870 yılındanberi üretimde görülen beş misli artışın hemen yarısının tarımsal teknolojiadaki yeni bilgilerin **geliştirilmesi** ve yayımı sayesinde ya-

pıldığı hesaplanmıştır. Üretim girdileri ve diğer sermaye unsurlarındaki kullanım artışının ise üretimdeki artışın diğer yarısını sağladığı kabul edilmektedir. (*)

5 — Güçlü tarımsal yayım ve geliştirme hizmetlerinin geleceğe uzanan hedef ve stratejisi; çiftçilerin ve çiftçi çocuklarının (gençlerinin) çiftçilik pratiğinde ve işletmeciliğinde bilgi ve beceri sahibi olmalarını; toplum hayatındaki çalışmalara katılmalarını, sorumluluk ve teşebbüs gücü yeteneklerini değerlendirmelerini zorunlu kılmaktadır. Gelişmiş ülkelerin bu alandaki yatırımları, genellikle, (a) çiftçiliğe başlayacak olanlara veya çiftçilere ileri bilgi ve becerileri (metodları) öğretmek, (b) ürünleri daha iyi koşullarla pazarlamak, (c) toprak-su gibi doğal kaynakları daha iyi kullanmak ve korumak, (d) işletmeleri rasyonel yöneltmek, (e) çevre koşullarını iyileştirmek, (f) çevrede önderlik yapabilecek teknik çiftçiler yetiştirmek ve nihayet (g) üretim ve verimliliği artırmak gibi amaçları kapsamaktadır.

6 — Meslekî eğitim sistemi ise, klâsik okul kalıpları içinde kalmayıp **esnek ve ihtiyaca dayalı** modeller içinde kurulmakta ve yer, mevsim, zaman, ürün gibi önemli faktörlere göre değişik konular için **pratik** karakterde uygulanmaktadır. Kısacası, eğitimdeki hedef ve strateji, **tarımla uğraşan çiftçilerin eğitimi** mihraki çevresinde toplanmaktadır.

7 — Türkiye’de, çiftçilerin ve tarımda çalışan işçilerin yetiştirilmesi işlerine iyi bir biçimde başlanmış, fakat, sonradan politik etkilerle karmaşık bir sorun haline getirilmiştir. Nitekim; 4486 sayılı Teknik Ziraat ve Teknik Bahçivanlık Okulları Kanunu zamanın iyi sistemlerinden birini getirmiştir (1943). 4481 sayılı Ziraat Vekâleti Teşkilâtı’nın Nakil ve İşletme Vasıtaları ile Teçhizine Dair Kanun da, yaygın eğitim ve kurslarla, bu teşebbüsü desteklemiştir. 1960 sıralarında söz konusu teknik okullarda yetişenlerin % 30 kadarının tarıma döndüğü görülmüştür ki Türkiye gibi tarımdaki aktif nüfusu **çok yüksek** ve kentlere akının yoğun olduğu bir ülkede bu oranı küçümsemek gerekirdi. Kaldı ki, 28 adet çiftçi eğitim merkezi kuruluşu ve ziraat makineleri (traktör v.s.) tavukçuluk, arıcılık gibi konularda açılan **programlı kurslar** da, pratik-çiftçi-eğitimi güçlendiren yararlı bir yaklaşım idi. Fakat, bu teşebbüslerin ve programların daha esnek modellerle güçlendirilmesi ve geliştirilmesi yerine, bilhassa, Teknik Ziraat ve Bahçivanlık Okullarından koparılmak suretile pek çok sayıda Tarım Meslek Okulları açılması ile tarımdaki çiftçi eğitimi büyük bir sorun

---

(*) Bknz: *How The United States Improved Its Agriculture, USDA, ERS, Foreign-76, 1964, Sayfa: 28.*

haline geldi. Yurdun gerçek ihtiyacı olan pratik bilgi ve beceri okul ve kurslarla tarımda usta ve teknik çiftçi yetiştiren sistem yerine, Tarım Bakanlığı'na ve dolayısıyla yurdumuza ağır masraflar yükleyen memur enflasyonu yaratan tutarsız bir yol açıldı.

8 — Gerçekte, Türkiye ve gelişme çabasında olan diğer birçok ülkelerde tarım işletmeleri çoğunlukla aile işletmeleridir. Bunlarda çalışan iş gücü aile fertlerinden kuruludur. İşte tarımdaki meslek (sanat) eğitiminin hedefi de bu işgücünün pratik eğitimidir. Yoksa, Tarım Bakanlığının tarımın dışında (kent ve köylerde) Millî Eğitim Bakanlığının sorumluluğunda olan gençlerin eğitimine de uzanan bir yaklaşım izlemesine lüzum ve ihtiyaç olmadığı gibi bunun doğurduğu kaçınılmaz sakıncalar da ortadadır. (*) Başka bir deyimle, gerek tarımdaki aktif nüfusun çokluğu ve gerekse ulusal eğitim programlarının yurt çapında yayılmasını hedef tutan Millî Eğitim Reform İlkelerine göre Millî Eğitim Bakanlığının normal ve her türlü meslek eğitimini (Sanat Enstitüleri ve benzeri) kırsal yerleşim alanlarına da yayması zorunludur.

9 — Kısacası; bugün sorumlu kademelerdeki idareci ve teknisyenlerin ve DPT'nin da önerdiği gibi, Tarım Bakanlığı hizmetlerinin yeniden düzenlenmesinde çiftçilikle uğraşan işgücünün eğitimi büyük bir sorundur. Mevcut meslek okullarının, tezelden ele alınarak ihtiyaca göre yeniden düzenlenmesi ve bu konuda köklü tedbirlerin akılcı bir yaklaşım içinde gerçekleştirilmesi çok kısa vadeli işlerden biri olarak su yüzüne çıkmıştır. Bu, karakteri bakımından, bir meslek grubunun işi değil, fakat, çiftçi kitlesini ilgilendiren yurt çapında etkili bir Kamu işidir.

10 — Eskiden, bazı ülkelerde, üniversite mezunlarının sayıca azlığı veya tekniğin nispeten az geliştiği dönemlerde, üniversite çıkışlı personel yerine orta dereceli meslek okulları mezunlarının da istihdam edildiği malûmdur. Bu gibi ülkeler, 1950'lerden itibaren, yarı profesyonel kadroyu profesyonel kadro ile değiştirmişler ve hattâ sade fakülte lisansı ile yetinmeyerek ihtisas veya doktora derecelerini şart koşmaya başlamışlardır. Kitleye hizmet götürmenin ağırlığına önem veren ülkeler (Amerika Birleşik Devletleri ve bazı Avrupa ülkeleri) ise asgarî formasyon olarak üniversite diplomasını çok eskiden kabul

---

(*) Bknz: a) III. Beş Yıllık K. Planı, Özel İhtisas Komisyon Raporu, yayın no. DPT: 1223-Ö; K: 176, sayfa: 190-191.

b) Gökçora, K., Örgün - Meslekî Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Üyesi sıfatıyla DPT.'na sunduğu 'Ağustos/1971 tarihli rapor.

etmişlerdir. Bizde de, bugün yeter sayıda üniversite çıkışlı personel bulma olanakları bulunduğu göre, teknik kadrolardaki boşluğu doldurmamız ve dolayısıyla halka götürülen hizmetlerin seviyesini yükseltmemiz gerekmektedir.

AKADEMİK FORMASYON VE İSTİHDAM

11 — T.C. ANAYASA'sındaki direktifler bu konuya ışık tutmaktadır. Anayasamızın, «Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı» matlabı altındaki 58. madde de:

«Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, ödevlerin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.»

denilmektedir. Ödevin gerektirdiği nitelikler göreve alınmada esas kriterlerdir. Böylece, kamu hizmetlerinde «ihtisasa göre işbölümü» ilkesi öngörülerek meslekler arasındaki tedahül ve çalışmalar red edilmektedir.

12 — Akademik formasyonu belirleyen kuruluşlar, şüphesiz, mevcut üniversitelerimizdir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1933'deki «Üniversite Reformu» zamanın en büyük atılımlarındandır. O zaman, batının en yeni sistemlerinin Türkiye'ye adaptasyonuna gidilmiş ve hükümetlerin sağladığı teknik yardım ve anlaşmalarla yabancı uyruklu öğretim üyeleri de bu reformda organizatör ve öğretim üyesi olarak görev yapmışlardır. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü bünyesinde yeniden kurulan Ziraat, Veteriner ve Orman Fakülteleri de bu reformun ürünlerindedir.

13 — Bütün bilim dallarını bünyesinde toplayan üniversitelerin profesyonel eğitimde ana müesseseler olduğu malumdur. Çeşitli disiplinleri müfredat programlarıyla sınıflandırmakta olan bu kuruluşlar, verdikleri akademik lisans ve derecelerle, ihtisas müessesesinin de kurucusudurlar. Buna göre, bir Tıp Fakültesi tıp doktoru, bir Veteriner Fakültesi veteriner hekim, bir Ziraat Fakültesi ziraat yüksek mühendisi ve bir İktisat Fakültesi de ekonomist... formasyonu vermektedir. Bu sistem universaldir. Disiplinler arasındaki klasifikasyonu düzenleyen bu bilim müesseselerinin bir veteriner hekimi kendi ihtisas alanında yetiştirmesi ve kamu kesiminin de bu prensibe sadık kalarak istihdamında aynı yolu izlemesi zaruridir.

14 — Tarım Bakanlığında, bugün, gereksiz yere sürdürülen meslek çatışması, gerçekte, bütün dünyanın uyguladığı sisteme uymayan, sun'i bir düzensizliğin mevcudiyetinden başka birşey değildir. Bunu ispatlamak gibi bir çaba bile lüzumsuzdur. Nedenlerini ortaya koyma

bakımından bir üyesi olduğumuz batı ülkelerinden birkaç örnek vermek kâfi gelecektir :

(1) Tipik bir örnek; 1959'da, Ankara Ziraat Fakültesi Dekanı ile İtalya'daki üniversite öğretim üyelerinden Prof. Dr. B. Maymone arasında geçen bir yazışmadır. Zootekni alanında Avrupa'nın otoritelerinden sayılan İtalyan profesörünün yazısının, bir tercüme kopyası eklidir. (Bknz: Ek: VII) Bu yazısında profesör şunları söylemektedir:

«..... İtalya'da bir Zootekni Fakültesi yoktur ve hattâ kurulması gibi bir düşünce bile söz konusu değildir; zira, işletmelerdeki meslekî tatbikatta olduğu gibi öğrenimde de hayvansal üretim bitkisel üretimden ayrılamaz. Bu nedenle üniversitenin Ziraat Fakültesi'ndeki öğrenim hayvansal üretim ile bitkisel üretim, tarımsal ekonomi, tarımsal kimya ve tarımsal endüstri ile ahenkli bir biçimde bütünlemek suretile birlikte öğretilir...» «Şahsen de o kanıdayım ki bir Hayvancılık Fakültesi kurulması hatâlı olur. Çünkü, gerçek hayvan yetiştiriciliği tarımsal işletmelerde yapılır ve bu işletmeler hayvan ve bitki üretiminde hep beraber iştigâl edebilen teknisyenlere ihtiyaç gösterir; yoksa sadece hayvancılıkla uğraşanlara değil...»

«..... Yukarıda da söylediğim gibi, İtalya'da özel bir zootekni diploması (degree) yoktur. Biz de münhasıran TARIMSAL BİLİMLER veya VETERİNER HEKİMLİK gibi iki ayrı diploma (degree) vardır. Eğer bir Veteriner Hekimlik Fakültesi mezunu Ziraat Fakültesi diploması da almak isterse, bu takdirde, üniversitenin (3)'ncü sınıfından itibaren ziraat bilimleri öğrenimine başlar ve müteakip (2) yıl içinde Ziraat Fakültesi'nin bütün meslekî ve yardımcı derslerinin sınavlarını vermekle yükümlüdür. Aynı şekilde eğer bir ziraat doktoru (ziraat yüksek mühendisi) veteriner hekimlik diploması almak isterse Veteriner Fakültesi'nin, (3)'ncü sınıfından itibaren öğrenime başlamak ve müteakip (2) yıllık derslerin sınavlarını vermekle yükümlüdür...»

(2) OECD'nin belgesel yayınlarından «Trained Manpower for Tomorrow's Agriculture, 1966» kitabından, (sayfa 23) alınan bir diyagramın kopyası (Ek VIII)'de verilmiştir. Gerek Lâtin Avrupa ve gerekse Lâtin Amerika'da uygulanan ve bizdeki modeli de içine alan sistemi de genellikle temsil eden bu diyagramın incelenmesinde de görüleceği gibi;

- Veteriner Hekimlik Fakültesi sadece «hekimlik» öğrenimi yapmaktadır.
- Ziraat Mühendisliği Fakültesi de Ziraat Mühendisliği öğrenimi yapmaktadır.

Tercüme eden : Nebahat EROL

Prof. Dr. Sedat KANSU
Ziraat Fakültesi Üniversitesi
ANKARA

Sayın Meslektaşım KANSU,

Geç de olsa sorularınıza cevap vermekten memnunum :

a) Tarımsal Bilimler Fakültesi—No: 13 (Padova, Milâno, Torino, Piacenza, Bologna, Firenze ,Pisa, Perugia, Napoli, Bari, Palermo, Catania, Sassari).

b) Veteriner Hekimliği Fakültesi No 9, (Milâno, Torino, Parma, Bologna, Pişa, Perugia, Napoli, Messina, Sassari).

c) Zooteknoloji Fakültesi - İtalya'da bir Zooteknoloji Fakültesi mevcut olmadığı gibi kurulması da düşünülmemektedir. Çünkü meslekî uygulamada hayvansal üretim bitkisel üretimden ayrılamaz. Bu sebeple Üniversitenin Tarımsal Bilimler Fakültesi'nde öğretimin bir kısmı hayvansal üretim, bir kısmı ise bitkisel üretim üzerine yapılmakta, kırsal ekonomi, Tarımsal Kimya ve Tarım Sanayii konularında yapılan çalışmalarla birlikte öğretim tamamlanmaktadır.

Ben şahsen bir Hayvancılık Fakültesinin açılmasının doğru olmayacağını düşünmekteyim. Çünkü gerçek hayvancılığın uygulandığı yer, münhasıran hayvansal üretimle değil fakat hem hayvansal hem de bitkisel üretimle meşgûl olabilecek teknisyenlere ihtiyaç gösteren tarım çiftlikleridir.

d) Sadece iki tane olan büyük Hayvancılık Enstitüleri (biri Roma'da, diğeri Torino'da) doğrudan doğruya Tarım Bakanlığına, Tarımsal Bilimler Fakültesi ise Halk Öğretim Bakanlığına bağlıdır. Bunlardan başka, yüksek derecede pratik ve demonstratif karakterde 6 Sendika Enstitüsü (Modena, Caserta, Foggia, Stenza, Palermo, Sassry) Devlete bağlı olmadığı halde Devlet bütçesinden yardım görmektedir.

e) Zooteknoloji Enstitüsü'ne girmek için neler lâzımdır? Muhtelif okul mezunları bu enstitüye girebilmekte fakat personelin çoğunu Tarımsal Bilimlerden mezun olup da hayvancılık konusunda ihtisas yapmak isteyenler teşkil etmektedir.

Soru 2 — Yukarıda adı geçen Tarımsal Bilimler Fakültesi, bütün imtihanlarında muvaffak olan ve hayvansal veya bitkisel üretim, Tarımsal Kimya, Tarım Ekonomisi veya Tarım Sanayii konularında doktora tezini vermiş 400 - 500 öğrenciyi her yıl mezun etmektedir.

Soru 3 — İtalya'da Üniversitenin her Fakültesi kurs dönemi sonunda ayrı bir diploma verir. Mezuniyetten sonra Üniversitenin Enstitülerinde Zooteknoloji konusunda ihtisas yapmak isteyenler veya yukarıda bahsedilen Tarım Bakanlığına bağlı Enstitülerde bu ihtisası yapmak isteyenler Genel veya Özel Zooteknoloji veya Zooteknoloji hijyeni veya hayvan beslenmesi konularından kurs sonunda imtihanları vererek yüksek diploma «Privant Dozent» alabilirler. Bu diplomalar her yıl Halk Öğretim Bakanlığı tarafından verilmektedir.

Soru 4 — Daha önce de belirtildiği gibi İtalya'da hayvancılık konusunda özel bir tahsil yoktur. Bizde münhasıran Tarımsal Bilimler veya Veteriner Hekimlik gibi iki ayrı tahsil dalı vardır. Veteriner Hekim olan bir mezun Tarımsal Bilim mezunu da olmak isterse Üniversite kurslarının üçüncü yılına kabul edilir fakat iki yıl içinde Fakülte ile ilgili bütün meslekî konularda imtihan verip geçmesi gerekmektedir. Aynı şekilde eğer Tarımsal Bilimler mezunu Veteriner Hekim ünvanını da almak isterse üçüncü yılın kurslarına kabul edilir ve meslekî konulardaki bütün imtihanları iki yıl içinde vermesi gerekir.

Bu cevap **Soru 5** için de geçerlidir.

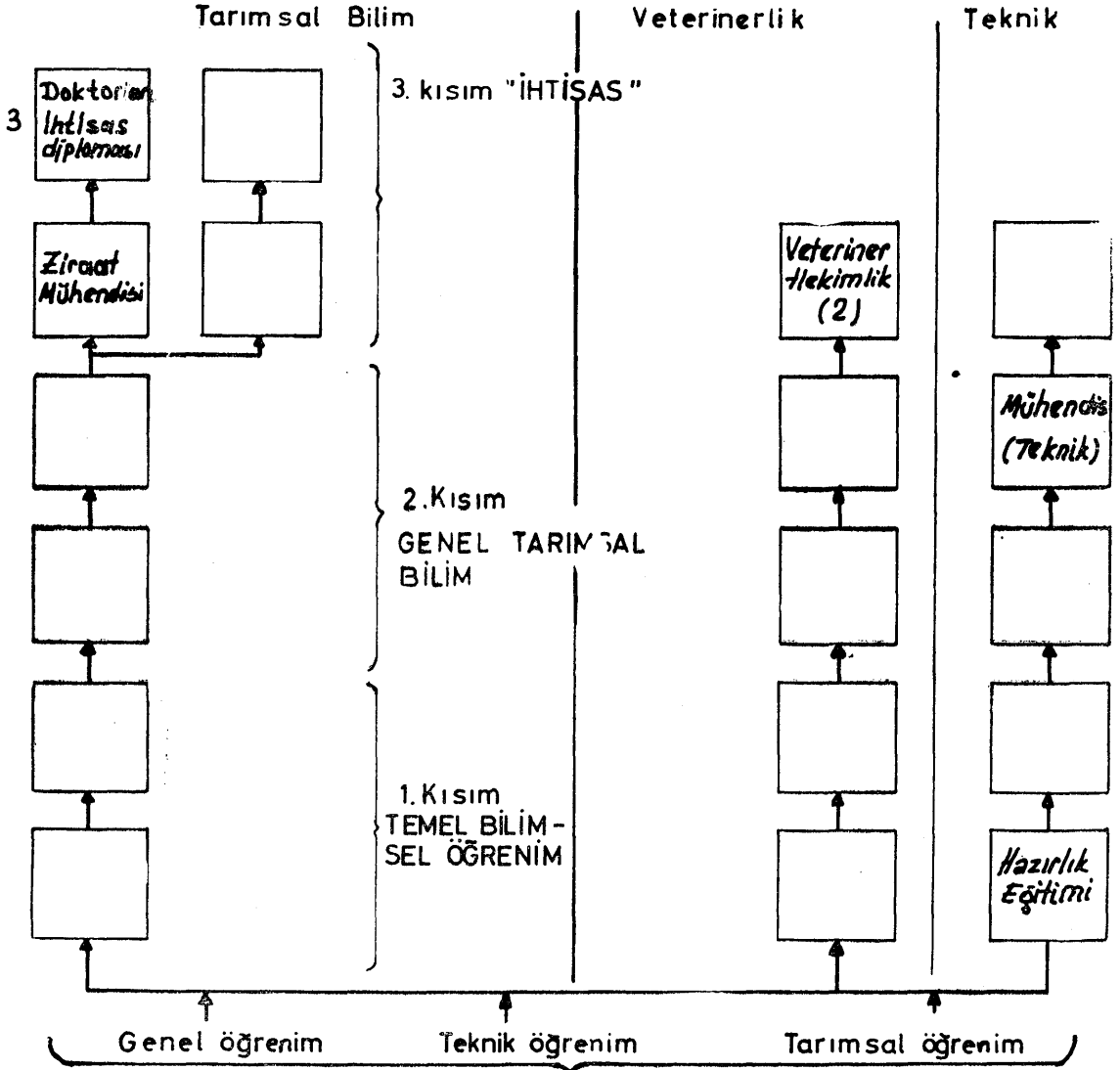
Şunu belirtmek isterim ki, tarımın ve hayvancılığın ileri olduğu bütün ülkelerde hayvancılık (genellikle) agronomistlerin görevi olmaktadır. Tarım çiftliği ekonomisinde her iki üretim birbirini tamamlar ve birbirine karışmış durumda iken her çiftlikte biri hayvansal üretim ve diğeri bitkisel üretim için iki ayrı teknisyenin bir arada bulunmasını düşünmek abes olacaktır.

Koloni ülkelerinde ve tarımın az gelişmiş olduğu ülkelerde, hayvan sıhhatinin çok önemli olması sebebiyle, hayvancılıkla daha ziyade veteriner doktorlar meşgûl olmaktadır.

Fikrimce, tarımsal kalkınma yolunda olan ülkelerde Tarım Fakültesinin öğretimini düzenlerken, ders konularını hayvansal üretimle (Anatomi, Fizyoloji, Ezoognosy, Genel ve Özel Zooteknoloji, Zooteknoloji Hijyeni) bitkisel üretim esasına dayalı olarak hazırlamaya daha çok önem vermelidir. Gerçekten, tarımsal gelişme sadece bir değil fakat her iki üretim hakkında tam bilgiye ve sağlık konusuna değil de ilgili ekonomik nosyona sahip teknisyenlere ihtiyaç gösterir.

Saygularla,
Prof. Dr. MAYMONE

Frans'da Tarım Kesimi için Yüksek Öğrenim

1 Ziraat Mühendisi (Paris, Montpellier, Renne, Toulouse ve Nancy)

"Mühendis Bağ Bahçe Kùltürleri (Versaille)

Mühendis-Gıda ve Tarım Endüstrisi (Dacai ve Massy)

2 Alfort Lyon Toulouse

3 Barres Strasbourg Bauvais Purpau

Bu belgesel yazının 22'nci sayfasında ünlü Profesör L. MALASSIS ayrıca şunları söylemektedir :

«... Tarımsal öğrenim plânlaması; tarımsal araştırma, tarımsal yayım ve sosyal gelişmelerle ilişkili olmalıdır. Bu husus; tarımsal öğretim, eğitim ve ilerlemelerin her türlü yayımlanması bakımından Fransa için zaruridir ve bundan gelecekte Ziraat Mühendisliği (ingenieur d'agronome) sorumlu olacaktır.»

(3) Örneklerden birini de Anglosakson sistemi (İngiltere) den seçelim. İngiltere'nin örgün eğitim düzenini kapsayan «Fultime Agricultural Education in England and Wales, Ministry of Agriculture, Fisheries And Food, AE-58/59» broşürünün 4-11 sayfaları incelenince :

- Bütün Ziraat Fakültelerindeki öğretim müfredatının : Bitkisel üretim (Crop husbandary) ve Hayvansal üretim (animal husbandary-animal agriculture) in tümünü kapsadığı; Her ziraat fakültesinin tatbikat çiftlikleri bulunduğu ve buralarda, tabiatı ile, bitki ve hayvan tarımının bütünü üzerinde eğitim yapıldığı; ve ihtisas derecesine göre de yüksek lisans (B.S.) Master (M. Sc.) ve Doktora (Ph.D.) derecelerinin verildiği;
- Bütün Veteriner Hekimliği Fakültelerinin müfredat programlarının, tabiatile, Veterinerlik (Veterinary Science) dalına inhisar ettiği ve mezuniyet ve ihtisasa göre Yüksek Lisans (B. Vet. Med.), Master (M. V. Sc.) veya doktora (Ph. D.) derecelerinin verildiği;

yine açık ve seçik olarak görülmektedir.

15 — Yukarıda yüksek öğrenim ve dolayısıyla meslek formasyonu açısından verdiğimiz örnekleri bütün dünyaya şamil ölçüde belgelemek mümkündür. Aynı şey, tarımdaki, kamu hizmetleri için de mümkündür. Yukarda (paragraf: II-9.) Tarım sektöründeki kamu örgüt ve görevleri için verdiğimiz ondan fazla örneği de, yine, bütün dünyaya teşmil yolile ispatlamak mümkündür. Gerçekte, bu örnekleri vermeye bile belki lüzum yoktur. Ne yazık ki Türkiye'de Veteriner mesleği Ziraat Mühendisliği mesleğine tedahül iddiasındadır. Bu tutum sade Tarım Bakanlığı hizmetlerinde değil fakat dolayısıyla yurt ölçüsünde ekonomik ve sosyal olumsuz etkiler yaratma durumundadır. İşte bu nedenle idare ve bilim adamlarınca tezelden çözümlenmesi gereken bir problem haline gelmiştir.

16 — Tarım Bakanlığı bünyesindeki «eşyanın tabiatı» na aykırı olarak yaratılan bu sorun, elbette, önemli bir personel huzursuzluğunun nedeni olmaktadır. İstanbul İktisat Fakültesi İ.İ.E.'nin Organizas-

yonun beşerî yönü adlı kitapta (*) yer alan bir bölümde şöyle denilmektedir :

«... İç bünyelerde koordinasyon ve denge teessüs etmemiş olan, bu sebeple, iç bünyesinde çatışma ve huzursuzluk bulunan organizasyonlar ekonomik ve sosyal çevrenin taleplerini karşılayamaz ve çevredeki değişikliklere intibak edemez.» ... «Bu durumda, organizasyonun iç bünyesini teşkil eden kısımlar arasında koordinasyon sağlamak ve organizasyonu mensup fertlerde» işbirliği arzusu «birlik ruhu yaratmak, sevk ve idarecilerin en önemli vazifelerinden biri haline gelmektedir...»

Aynı kitapta Prof. Dr. Zeyyat Hatipoğlu (Sayfa 652-663)

«İnsanların beraberce ve iyi-verimli bir şekilde çalışmasını temin eden mekanizma ve bünye (structure) ye Organizasyon denir» tanım-lamasından sonra, organizasyonun temel prensiplerinden (a) **İş bölü-mü**'nü herkesin ihtisasa göre iş yapması; (b) **Otoriteyi**; gayretlerin aynı gayeye yöneltilmesi, herkesin istediği zaman istediği gibi çalış-maması; ve (c) **Koordinasyonu**; gayretlerin birbirini tamamlayacak şekilde ahenkleştirilmesi anlamlarında açıklığa kavuşturmuştur.

Yetkili kişilerin tanımladıkları bu gibi beşerî faktörler göz önüne getirilirse, Tarım Bakanlığında mevcut ve İdare'ye ilişkin problemleri açıklamak da kolaylaşmaktadır. Bakanlıkta, her mesleğin **hakkı** kendine verilecek şekilde bir işbölümü sağlanmadıkça sevk ve idare pürüz-lerinin giderilmesi de mümkün **olamayacaktır**.

(*) *Derlemeler R. Toguri — A. Baransel (Cilt I-1966) — Altıncı Bölüm — Organizasyon davranışı.*

B Ö L Ü M : IV

TARIM BAKANLIĞI ÖRGÜT VE GÖREVLERİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİLE İLGİLİ ÖNERİLER

A. BAKANLIĞIN YENİ KURULUŞ VE GÖREVLERİ

YENİDEN DÜZENLEMENİN NİTELİĞİ

1 — Tarım kesimindeki kurumsal ve teknik problemler bunların nedenleri, raporun I, II ve III cü bölümlerinde incelenmiş ve belirtilmiştir. Bunları gerekçe olarak kabullenmek suretiyle, Tarım Bakanlığı örgüt ve görevlerini yeniden düzenlenmesiyle ilgili önerileri, sırasıyla, bu son bölümde açıklıyoruz.

2 — Yaptığımız araştırmaların sonucu olarak :

a) Bakanlık bünyesindeki bir kısım örgüt birimlerinin kuruluş ve görevlerinde **değişiklik** yapılması; bir kısmının **kaldırılması** ve bir kısmının ise **eklenmesi** uygun bulunmuştur. Bu nedenlerle; Köy İşleri, Gümrük ve Tekel ve Ticaret Bakanlıkları bünyesindeki bazı tarım örgüt ve görevler de Tarım Bakanlığına aktarılmıştır. (*) Böylece, bünye içi ve bünye dışı operasyonlarla Tarım Bakanlığının kuruluş bünyesi ve fonksiyonları tamamlanmıştır.

b) Tarım Bakanlığı bünyesindeki bazı ana birimlerin özel yasalarına temel teşkil edecek olan örgüt ve görevleri de ayrıntılı olarak ayrıca belirlenmiş ve bunlar için özel başlıklar altında öneriler yapılmıştır.

3 — Yukarıdaki 2 ci paragrafta değinilen yeniden düzenleme sistemine göre :

- Köy İşleri Bakanlığındaki; Topraksu, Toprak ve İskân Genel Müdürlükleri ile Köy Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü,
- Gümrük ve Tekel Bakanlığındaki çay, tütün ve formantasyon teknolojisine ilişkin müessese ve tarım görevleri,
- Ticaret Bakanlığı yönetimindeki pamuk, fındık, kuru üzüm, kuru incir ve bitkisel yağlara ait fiyat ve standardizasyon işleriyle, Toprak Ofis ve Et ve Balık Kurumu;

(*) Bknz: TODAİE — No. 123 Rapor, 1972, Sayfa: 51-53.

Tarım Bakanlığı bünyesine aktarılmış ve böylece **fonksiyonel** bir düzen içinde faaliyette bulunabilecek, kuruluş ve görevleri **tamamlanmış**, güçlü bir Tarım Bakanlığına kavuşulması öngörülmüştür.

TARIM BAKANLIĞININ AMACI

4 — Tarım Bakanlığı, Devlet örgütleri içinde, halkın gereği gibi beslenmesi, tarımsal üretimin toplum yararına uygun olarak iç tüketim ve dış pazar ihtiyaçlarına göre artırılması, toprak, su ve diğer tarımsal doğal kaynakların etkili kullanılması ve korunması, tarım ürünleri ve çiftçilerin emeğinin değerlendirilmesi, tarım işletmelerinin teknolojik ve ekonomik gereklere göre geliştirilmesi; su ürünlerinin üretim ve değerlendirilmesini sağlamak ve Yurdun Tarım Politikası esaslarını tayin ve tesbit ederek yürütmek; Tarım kesiminin modern teknoloji gereklere göre düzenlenmesi, iyileştirilmesi, örgütlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin her türlü hizmetleri yürütmekle görevlidir.

TARIM BAKANLIĞININ GÖREV VE YETKİLERİ

5 — Tarım Bakanlığının görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda sıralanmıştır :

(a) Bitkisel ve hayvansal üretim yapan tarım işletmelerinin rasyonel üretim yapmaları ve geliştirilmeleri için, teknik ve ekonomik araştırmalar yürütmek, araştırma sonuçlarıyla diğer kaynaklardan elde edilen bilgi ve metodların çiftçi ailelerine ulaştırılmasını ve uygulanmasını sağlamak,

(b) İyi tohumluk, damızlık hayvan ve her türlü üretim materyalinin, alet, makina, traktör, cihaz, vasıta, gübre, sulama suyu, ilaç, tarımsal elektrifikasyon gibi girdilerin, yerinde zamanında ve ihtiyaca göre çiftçilere ulaşması, yeterli ve verimli kullanılması, kalite ve verimlerinin kontrolü, muayene ve ekspertizi gibi hizmetleri düzenlemek, plânlamak ve icra etmek, tarımda kullanılan alet ve makinaların imal ve ithaline izin vermek, kalite, kontrol ve testlerinin yapılmasını sağlamak, imalâtı denetlemek. sınırlamak, yasaklamak,

(c) Bitki, hayvan ve ürünlerinin pazarlanmasında; hasat, sınıflama, standardizasyon, ambalaj, depolama, muhafaza, soğuk tekniği ve taşıma gibi konularda ve gıda, yem, süt, et ve mamulleri, fermentasyon, usare ve konserve endüstrileri yoluyla işlenerek değerlendirilmesi konularında teknik yardım yapmak, tarımsal pazarlama ve endüstri teşekkül ve tesislerinin kurulması, geliştirilmesi, imalât ve işleme teknikleri ve mamullerinin iyileştirilmesi, bunların verim ve kalitelerinin

kontrolu gibi hizmetleri düzenlemek, plânlamak ve icra etmek, ilgili mevzuatı uygulamak ve gerektiğinde örnek işletme ve tesisler kurmak ve yönetmek,

(d) Araştırma, iyileştirme, üretme, deneme, tohum temizleme, lâboratuvar, çiftlik, hayvan hastane ve dispanseri, araştırma ve teşhis müzeleri gibi müessese ve tesislerle, pratik çiftçi okul ve eğitim merkezleri kurmak ve yürütmek,

(e) Tarımsal ekonomi, pazarlama ve işletmecilik alanlarında etüd, sörvey, araştırma ve değerlendirme hizmetlerini yürütmek, tarımsal gelişmeyi hedef tutan tarımsal yatırımlar, işgücü yoğunluğu fazla ve yüksek verimli bitkisel ve hayvansal üretimi teşvik, tutarlı fiyat politikası, insan ve toprak ilişkileri, tarımsal kredilerin yeterli ve verimli kullanımını, tarım hizmetlerinin ve üretimin bölge özelliklerine göre dağılımı gibi hizmetleri plânlamak, programlamak, projelemek, düzenlemek, icra ve kontrol etmek,

(f) Tarımsal kooperatif, çiftçi odaları ve teşekküllerinin kurulmasında rehberlik etmek ve bunları düzenleyici ve geliştirici tedbirler tesbit ve icra etmek,

(g) Yurdun toprak, su bitki, doğal kaynaklarıyla av hayvanları varlıklarının korunması, tarımsal sulama ve toprak verimliliğinin artırılması ve sürdürülmesi hizmetlerini icra ve kontrol etmek,

(h) Bitki ve hayvan hastalık ve zararlılarıyla savaş ve karantina hizmetlerini yürütmek, hastalık ve zararlıların yayılmalarını önleyici savaş ve koruma tedbirleri almak, uygulamak ve uygulatmak, epidemide hallerinde gerekli tedbirleri almak, düzenlemek ve yürütmek,

(i) Yurdun imar ve fiziksel plânlama işlerinde, çevre korunma tedbirlerinde ilgili sektörlerle işbirliği yapmak, tarım arazisi ve sulama sularının tarım dışı amaçlara tahsis, işlem ve kararlarını incelemek ve sakıncalı hususları tesbit ve karar mercilerine iletme ve kayıplara uğramasını önleyici tedbirler getirmek ve icra etmek,

(j) Dünyanın önemli yerlerinde tarım ataşelik ve müşavirliklerini ihdas etmek, yönetmek, bu kanaldan enformasyon derlemesi ve değerlendirilmesini sağlamak, yurdun dış ülkelerle olan ilişkilerinde tarım kesimine giren konularda yardımcı olmak,

(k) Yukarıda değinilen hizmetleri, gereğince, plân ve programlara bağlamak ve proje esasına göre uygulamasını sağlamak.

NOT : Yukarıdaki 4 ve 5 inci paragraflarda yer alan amaç ve görevler, **olduğu gibi**, Tarım Bakanlığının **Ana Kanunu** modeli niteliğinde hazırlanmıştır. Bu bakımdan, 3203 sayılı «Tarım Bakanlığı Vazife ve Teşkilât Kanunu» nun lağvı ve bunun yerine yürürlüğe girmesine ihtiyaç bulunan **Yeni Kanunda** yer alması gerekli ana hükümler formüleştirilmiştir,

TARIM BAKANLIĞININ ÖRGÜTÜ

6 — Tarım Bakanlığının yeni kuruluş bünyesi :

- (a) Merkez kuruluşu,
- (b) Bölge kuruluşu,
- (c) İl ve İlçe kuruluşu,

arkada gelen sayfalardaki No 1 a, b, c, örgüt diyagramlarında gösterilmiştir.

Merkez kuruluşundaki bünye, fonksiyonel düzende tertiplenmiş ve hiyerarşik statü bakımından bağlı ve ilgili kurumlar ayrı ayrı gruplandırılmıştır.

Tarımsal işletmeler düzeyindeki teknik ve kurumsal sorunların daha iyi tanınması (teşhis) ve dolayısıyla önem ve önceliklerine göre sınıflandırılabilmesi ve çözüm alternatiflerinin bu yöntemlere paralel uygulanabilmesi için, çiftçiye yönelen hizmetlerin «dağınık düzen» den kurtarılarak entegrasyon içinde yürütülebilmesi; bölge ve il-ilçe örgütlerinin yetki ve sorumluluklarının yeterince güçlendirilmesine bağlıdır. Bu nedenlerle, tarımsal plan, program ve projelerin koordinasyon ve ihtisasa dayalı bir iş bölümü ve akımı içinde yürütülmesi ve teknik hizmet seviyesinin yükseltilmesi gerekmektedir. İşte önerdiğimiz yeni örgüt bünyeleri bu gibi amaçların fonksiyonel olarak sağlanması amacıyla düzenlenmiştir.

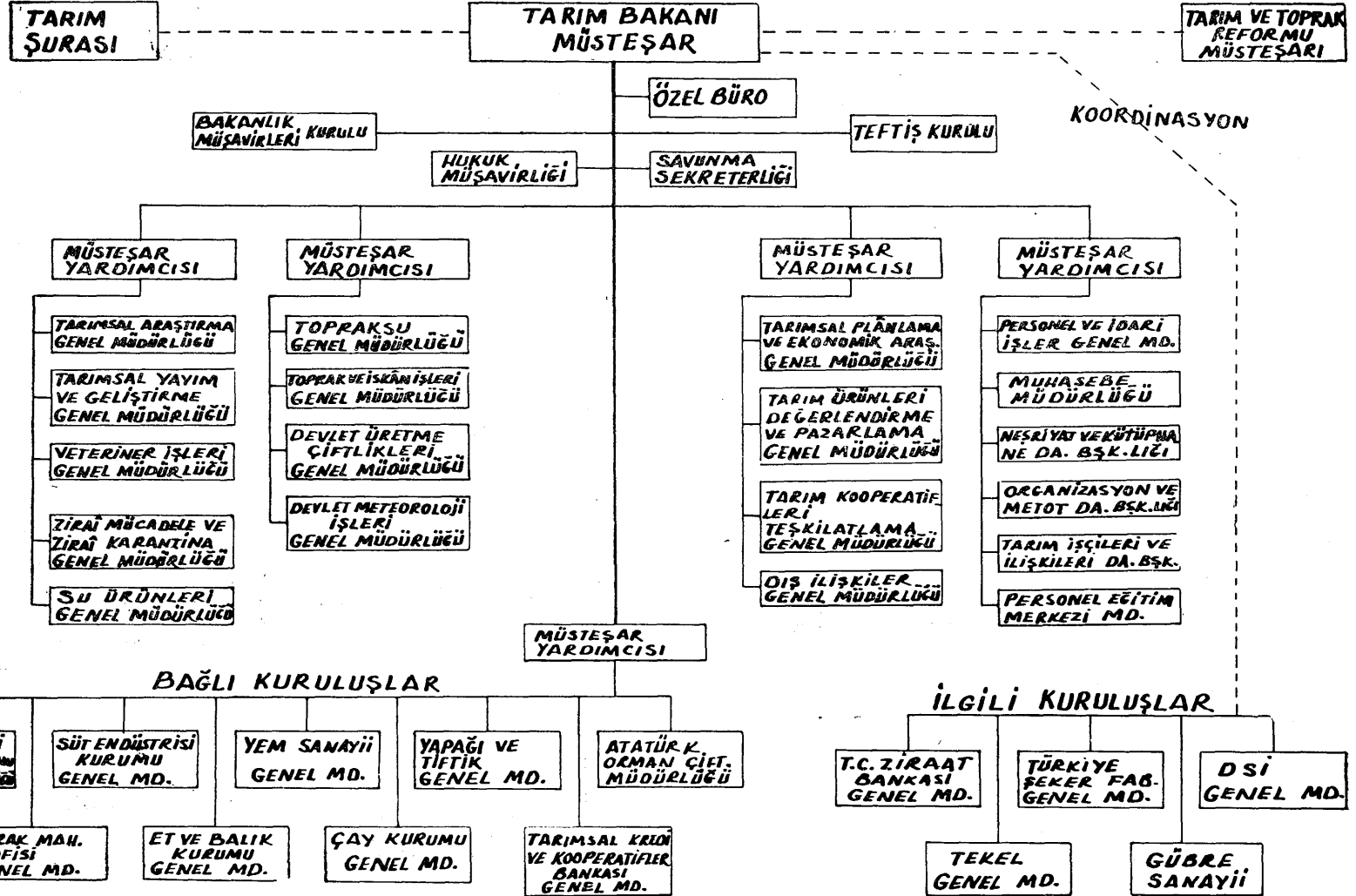
B. TARIM BAKANLIĞINA BAĞLI BAZI ANA BİRİMLERİN ÖRGÜT VE GÖREVLERİNDE YENİ DÜZENLEMELER

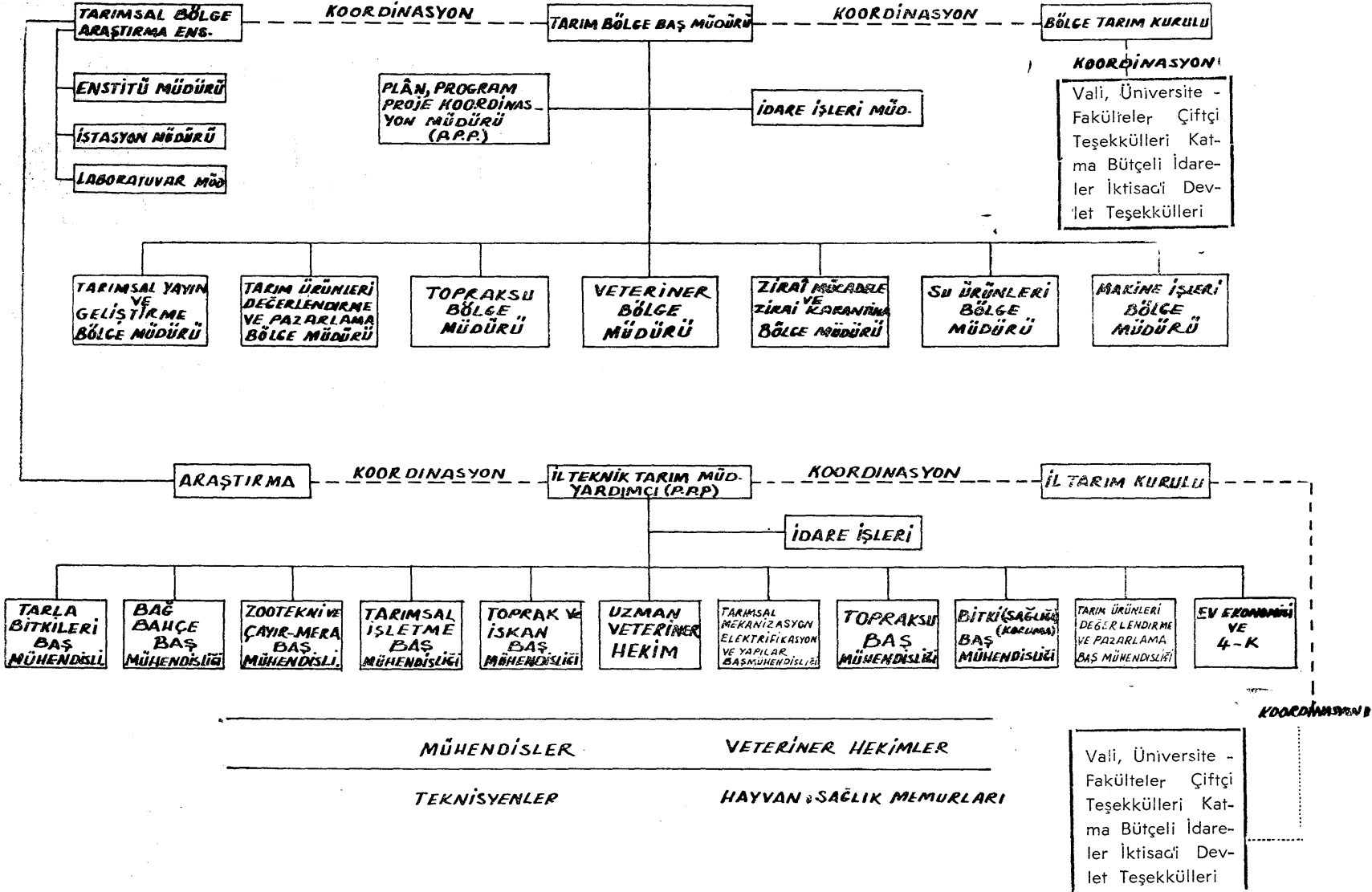
YENİDEN DÜZENLEMENİN NİTELİĞİ

1 — Tarım Bakanlığının Merkez, Bölge, İl - İlçe düzeylerindeki yeni kuruluş düzeni ile Bakanlığın ana kanun modeli, yukarıda açıklanmıştı. Bu değişikliklere paralel olarak Bakanlığın bazı ana birimlerinde de geliştirici nitelikte yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu işlemler, aşağıdaki birimleri kapsamaktadır :

(1) Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü kaldırılarak örgüt ve görevlerinin yeniden kurulması teklif edilen :

- Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü
- Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğü arasında dağıtılmasının uygun olacağı kanısına varılmıştır. Bu operasyonda Araştırma, Yayım ve Geliştirme hizmetlerinin bugünkü ihtiyaçları karşılayabilecek kapasiteye eriştirilmesi ve dar boğazlardan kurtarılması amacı güdülmüştür.

İLÇE ZİRAAT
MÜHENDİSLİĞİ

KOORDINASYON

İLÇE VETERİNER
HEKİMLİĞİ

EV EKONOMİSİ
TEKNİSYENİ
4-K

İLÇE ZİRAAT
MÜHENDİSLİĞİ
3-5

İLÇE
VETERİNERLERİ

KÖY GRUPLARI
MERKEZ
TEKNİSYENLERİ
3-5

KÖY GRUPLARI
HAYVAN SAĞLIK
MEMURLARI

TARIM İŞLETMELERİ
ÇİFTÇİLER

TARIM İŞLETMELERİ
ÇİFTÇİLER

(2) «Tarımsal Değerlendirme ve Pazarlama Dairesi» hâlâ prototip bir kuruluş halinde olduğundan, bu birimin Genel Müdürlük halinde yeniden düzenlenmesi uygun görülmüştür.

(3) Su Ürünleri Genel Müdürlüğü yeni bir kuruluş olduğundan bünyesinin ve görevlerinin güçlendirilmesi zorunludur ve bu nedenle gerekli görülen öneriler yapılmıştır.

(4) Ortak birimlerden olan «Tarımsal Plânlama ve Ekonomik Araştırma Dairesi» son günlerde, yerinde bir kararla, Genel Müdürlük haline getirilmiştir. Ancak, bu isim değişikliğine rağmen bünyesi tamamlanmış değildir. Bu nedenle, söz konusu örgütün bünyesinin geliştirilmesinin gerektiği sonucuna varılmıştır.

(5) Uluslararası ilişkilerin gittikçe artması ve tarım sektörüne bu yönden büyük hizmetlerin düşmesi nedeniyle Bakanlık bünyesindeki dış hizmetlerin güçlü bir merkez örgütüne düzenlenmesi ve yürütülmesini sağlamak amacıyla «Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü» adı ile bir birimin kurulması öngörülmüştür.

(6) Tarım Bakanlığı bünyesinde eksikliği kuvvetle duyulan Tarım Kooperatifleri ve çiftçi kuruluşlarına ilişkin hizmetlerin gereğince yürütülebilmesi ve geliştirilmesi için bu konularda görevli bir «Tarım Kooperatifleri ve Teşkilâtlandırma Genel Müdürlüğü» nün kurulması faydalı görülmüştür.

(7) Pamuk İşleri Müdürlüğünün müstakil bir daire olarak muhafazası yerine, bu birimin örgüt ve görevlerinin, yeniden kurulacak Tarımsal Araştırma ve Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlükleri arasında bölüştürülmesinin uygun olacağı kanısına varılmıştır.

Bu yedi birimle ilgili yeni düzenleme önerileri, aynı sırayı izleme yoluyla, aşağıda ayrıntılarıyla belirtilmektedir. Bu birimin amaç, örgüt ve görevleriyle ilgili öneriler, **bu kuruluşların özel yasalarına aynen konulabilecek** hacim ve nitelikte hazırlanmıştır.

(8) Hayvan tarımı (hayvancılık) ile ilgili hizmetler «**ait bulunduğu**» tarım örgütleri bünyesinde **yerini** almaktadır. Veteriner İşleri Genel Müdürlüğünün ise, ihtisas alanı olan «**hayvan sağlığına dair**» hizmetleri yürütmesi öngörülmüştür. Bu nedenle bu gün Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde de bulunan hayvan tarımı hizmetlerinin, bir plân içinde, ilgili tarım örgütlerine aktarılması uygun bulunmuştur.

TARIMSAL ARAŞTIRMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2 — Araştırma hizmetlerinin kapsam ve niteliği bakımından, Tarımsal araştırmanın tanımlanmasında yarar vardır. Bazı yetkili kaynaklara göre : (*)

- **Temel** araştırmalar, temel bilgilerin artırılması, yeni metod ve tekniğin bulunması ve geliştirilmesi,
- **Uygulamalı** araştırmalar ise, elde edilen bilgi, metod ve tekniğin tarıma uygulanması ile, ekonomik faktörlere göre, üretimin artırılması ve kalitesinin yükseltilmesi, standart ürün elde edilmesi, bunların hastalık ve zararlılardan korunması ve dolayısıyla halkın hayat standardının yükseltilmesi olanak ve yollarının bulunmasını sağlamaktır.

3 — Tarımsal araştırma organizasyon ve programları, dünyada, yeni oluşumlar geçirmektedir. (**) FAO; ulusal, bölge ve uluslararası araştırma organizasyon ve politikası üzerinde durmakta; üretim teknolojisi ve üretim sistemleri alanlarında daha etkili sonuçlar önermektedir. Ayrıca,

- Araştırma faaliyetinin, öncelik, konu, çevre ve stratejik maddede ..... gibi kriterleri,
- Araştırma ile developman programları arasında sıkı **bağlantı**.
- Sosyal ve ekonomik araştırmalardan da yararlanma, gibi faktörler açısından üyeler arasında işbirliği tavsiye etmektedir.

4 — Yurdumuzda, gerek vakıa ve problemlerin toplanması ve gerekse bunların analizi ve çözümü bakımından araştırmalar yeterli değildir. Ayrıca; araştırma faaliyetindeki girişme ve tekrarlar, koordinasyon eksikliği, mali ve idari kısıtlayıcı faktörler, değerlendirme ve denetimdeki yetersizlik gibi darboğazlar giderilmelidir. Alınması gerekli tedbirlerin başlıcaları şunlardır :

(1) Araştırma **proje esasına** göre yapılmalıdır. Her araştırma planlandığı zaman kesinlikle proje niteliğinde plânlanmalıdır. Bu hem uniform çalışma düzeni sağlayacak hem de sonuçların denetimini kolaylaştıracaktır. (***)

(2) Mali ve İdari formaliteler kolaylaştırılmalı fakat harcamalar denetlenmelidir.

(*) Bknz: *The Organization of Agricultural Research in Europe*, FAO, 1955.

(**) Bknz: *Agricultural Research*, COAG/72/11, March, 1972, FAO, Rome (doküman).

(***) Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü 1958'den beri araştırmaları proje esasına göre yürütmeye başlamıştır. Fakat araştırma organizasyonu tüm halinde geliştirilemediği için özlenen sonuçlar alınamamıştır.

(3) Araştırma personelinin titizlikle seçilmesi zorunludur. Akademik formasyon, doktora ve benzeri dereceler gereklidir ve hizmet içi eğitim de yapılmalıdır. Araştırmacı, özgürlük içinde çalışmak isteyecektir; bununla beraber, belli zamanlarla kısıtlı olmadan sabırla ve çok çalışan kişiler seçilmelidir. Ve hizmetleri, ödül ve yeterli ücretle teşvik edilmelidir. «Bir levha - bir müdür» ve «gözcü bina» lar yerine, yetenekli teknik personel kadrosu kurulmasına özen gösterilmelidir. Personel kadrosuna, gerektiğinde, Tarım bilimleri dışındaki disiplinlerde öğrenim görmüş araştırmacılar da alınmalıdır.

(4) Araştırma işlerindeki teknik yönetim : grup (team) araştırmaları yapılabilmesini, proje envanteri ve kontrolü usullerinin izlenmesini ve koordinasyonu, uniform metod uygulamalarını ve özellikle dünyadaki ileri metodlardan yararlanmayı sağlayıcı kapasitede olmalıdır.

5 — Nihayet, araştırma ile yayım arasında çok sıkı bir işbirliği şarttır. Bu iki örgüt arasında iki yönlü ilişki yolu kurulmadan başarı elde edilemeyecektir. Çünkü, araştırma sonuçlarını çiftçiye iletecek ve uygulatacak olan örgüt, Tarımsal Yayım ve Geliştirme kuruluşudur. Bunun için :

(1) Araştırma ile yayım ve geliştirme arasındaki bağlantı üst kademede (Müsteşar veya Yardımcısı) düzenlenmelidir.

(2) Her iki örgütün temsilcileri, biri diğerinin program plânlanmasına katılmak yoluyla, ilişki kurulmalıdır. Aynı düzende, **personel mübadelesi** de sağlık verilebilir.

(3) Yayım ve geliştirme birimlerinde çalışan Ziraat Yüksek Mühendislerinin uzmanlık kapasitesi de çok önemlidir. Bunların zaman zaman araştırma müesseselerinde çalışmaları ve iç hizmet eğitim programlarına katılmaları sağlanmalıdır. Ayrıca, Personel Eğitim Merkezi, araştırmacı ile yayımcı personel arasında karşılıklı bilgi alış verişini sağlayıcı programlar tertiplenmelidir.

(4) Araştırma ile yayım ve geliştirme hizmetleri arasındaki bağın kurulmasında güçlü bir yayım (neşriyat) faaliyeti ve kütüphane ile teknik enformasyon derlenmesi de gereklidir.

(5) Araştırma müesseselerinin Yayım ve Geliştirme örgütleriyle işbirliği yaparak çiftçi işletmelerinde kuracağı «araştırma demonstrasyonları» na da önem verilmelidir.

6 — Bu kuruluşun amacı şöyle özetlenebilir : Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü, tarımın bütün dallarında bilimsel, teknik ve ekonomik araştırmalar yapılmasını sağlamak ve bu araştırma sonuçlarını Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğü kuruluşuna intikal ettirmekle yükümlüdür.

7 — Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda sıralandığı gibi olabilir :

(a) Tarım politikası, kalkınma plân ve programlarının hazırlanmasına esas olmak üzere, tarımsal araştırma politikasını tesbit etmek ve bu politikaya uygun bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal araştırma projeleri hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak,

(b) Araştırma projelerinin hazırlanması, uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesinde, müessese içinde veya dışında koordinasyon sağlamak,

(c) Ekonomik Tarımsal Bölgelere göre gerekli organizasyon, müessese ve laboratuvarları, geçici veya sürekli olarak kurmak, kaldırmak veya birleştirmek,

(d) Araştırmalardan elde edilen yeni buluşları tescil etmek, buluşu yapanları maddî veya manevî yönden ödüllendirebilmek,

(e) Islah edilmiş yeni bitki çeşitlerini tescil etmek, sertifikalandırmak ve kontrol etmek, hayvan ırklarının pedigrisini tutmak ve kontrol etmek,

(f) Orijinal, anaç seviyede tohumluk ve damızlık hayvan yetiştirmek,

(g) Herbaryum ve genetik stoku kurmak,

(h) Dış ülkelerdeki araştırmaları izlemek ve uygun görülen sonuçların yurdumuzda uygulanmasını sağlamak,

(i) Dış ülkeler ve kuruluşlarla bilgi, personel ve materyal mübadelesinde bulunmak,

(j) Araştırmacı personeli yurt içinde veya dış ülkelerde yetiştirmek,

(k) Yurt içinden ve dışından araştırmalarla ilgili hibe ve yardım kabul edebilmek,

(l) Ortaklaşa araştırma projeleri uygulanması için Üniversite veya Fakültelere personel, ödenek veya ekipman tahsis etmek,

(m) İmal ve ithal edilen tarımsal alet ve makinaların «test» lerini yapmak,

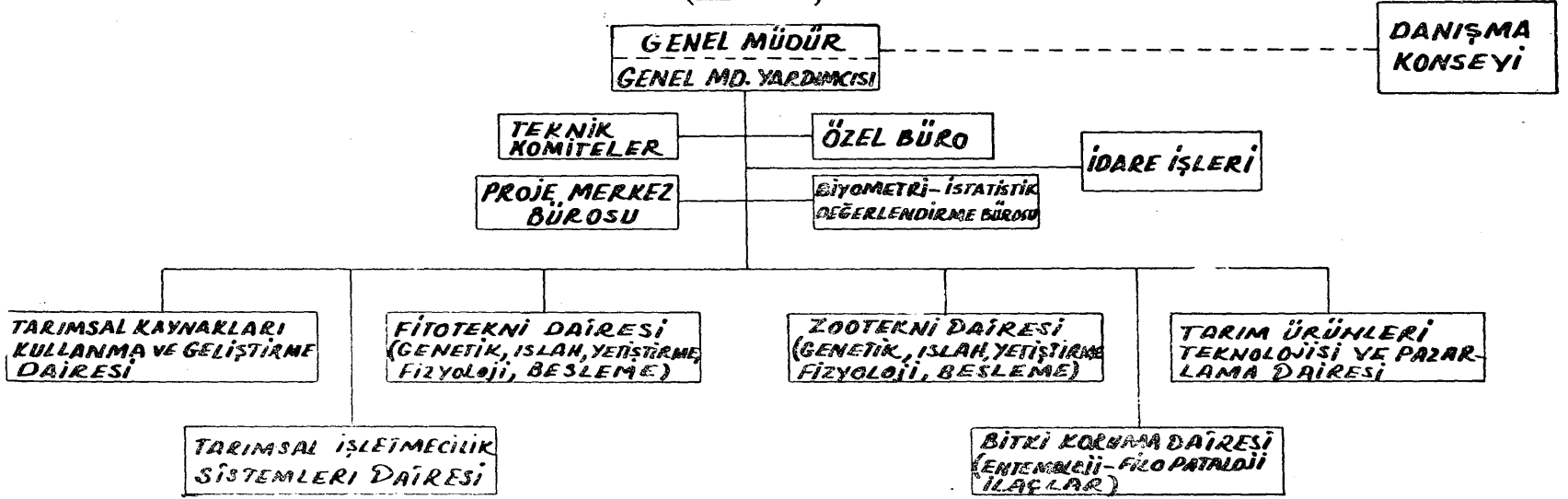
(n) Kalkınma ile ilgili projeler için veriler hazırlamak,

(o) Araştırmalardan elde edilen sonuçları, çiftçiye götürmekle yükümlü olan, Tarımsal Yayım ve Geliştirme örgütlerine en kısa zamanda iletmek, araştırma projelerinin uygulanmasında satha yayılmak, uygulamaya konmuş olan araştırma sonuçlarını izlemek ve değerlendirmek için yayım ve geliştirme örgütleriyle birlikte çalışmak ve çiftçi problemlerinin araştırma müesseselerine ve araştırma sonuçlarının çiftçiye ulaşması nedeniyle sözkonusu örgütlerle etkili bir işbirliği kurmak.

8 — Yeniden kurulması önerilen «Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü» nün kuruluş bünyesini gösteren örgüt diyagramı arkadaki sayfaya çıkarılmıştır. (Diyagram No : 2)

TARIMSAL ARAŞTIRMA
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(MERKEZ)

(Diyagram No: 2)

TARIMSAL YAYIM VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

9 — Tarımsal yayım, bütün dünyaya yayılmış ve benimsenmiş bir hizmet sistemidir. Yalnız, teknolojik gelişmelerin sonucu olarak, kapsam ve fonksiyonları bakımından, daha güçlü aşamalar yapması da gerekmiştir. Bizdeki gibi, çiftçi nüfusunun çok olduğu ülkelerde, sade başarılı yayım ve eğitim program ve metodlarla yetinilmiyerek, pratik **geliştirme projelerinin** de uygulanması yolile, çiftçi için daha etkili hizmet görülmesine ihtiyaç doğmuştur. Öte yandan, plânlı ve sistemli araştırmalarla tarımın ve çiftçilerin problemlerine çözüm yolu bulunması zorunludur. Tarımsal Araştırma Kuruluşlarımız uygulamalı araştırmalar, adaptasyon araştırmaları, inceleme deneme ve testlerle daha çok pratik ve ekonomik sonuçlar elde etmek ve sonuçlarını Yayım ve Geliştirme örgütlerine aktarmakla yükümlüdürler. İşte, yeniden düzenleme çalışmaları sonucu olarak önerdiğimiz bu yeni kuruluş (Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğü) Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne kıyasla tarımsal yayım ve «developman» alanında daha geniş kapasite ve olanaklarla çalışması gerekli bir kuruluş olmaktadır.

10 — Tarımsal yayım ve geliştirme sistemlerinde bütün dünyanın ortak olduğu bazı temel kavram ve ilkeler vardır. Başarılı olunabilmesi için bunlara uyulmaktan başka çare yoktur. Nitekim;

(a) Hizmet, erkeği, kadını ve çocuklarıyla birlikte, tüm aile fertlerine yönelmektedir.

(b) Tüm çiftçi kitlesine, yurt çapında, hizmet arzı esastır. Çiftçiler, modern bilgi ve teknik metodları bu kanaldan öğreneceklerdir. Bir çok kanaldan gelen hizmet düplikasyonu ve şaşırtmaları yerine **tek bir kanaldan** yeterli teknik yardım yapılmaktadır.

(c) Çiftçilere zaman ve kaynakların etkili kullanılması tekniğini getirecektir. Rasyonel üretim için tarımın bitki ve hayvan kombinasyonlarına göre alternatifler seçilecektir. Örgütün müşterileri çiftçilerdir. Bitkisel ve hayvansal üretimin yapıldığı yer ise işletmelerdir. **Hayvan veya bitki üretimini topraktan, mekanik ve insan iş gücünden, çayır-mera, yem bitkileri veya tarla bitkileri rotasyonundan, toprak verimliliğinden, sudan, hayvan besleme olanaklarından.....** ayrı düşünmek mümkün değildir, ve bilim ve tekniğin gereklerine aykırıdır. Bu itibarla, Tarımsal yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün hizmetlerinde tarımdaki bu **entegrasyona** itina gösterilmiştir.

11 — Tarımsal Yayım ve Geliştirme politikasının temel felsefesi, tarımın kurumsal gelişme ve teknik hizmetlerini bütün olarak sağlayabilecek nitelikler istediğine göre; bu örgütte istihdam edilecek per-

sonelin niteliği de önemli rol oynamaktadır. Yurdumuzda da bu gerek- lere uyulması zorunludur. (*) Bu nedenle, halka yönelen hizmet nite- liği yönünden, Ziraat Mühendisliği formasyonundan tarımsal işletme- ler düzeyinde ve kırsal geliştirme projelerinde gereğince ve yaygın öl- çüde yararlanılması zorunlu olmuştur. Hâttâ, kırsal çevrelerde çalışa- cak Ziraat Yüksek Mühendisleri için, yayım sistemleriyle tarımsal eko- nomi ve işletmecilik dallarında, ayrıca, hizmet-içi eğitim programları da uygulanmalıdır. Köyler veya işletmeler düzeyinde, yardımcı teknik personel olarak, orta meslek eğitimi ve benzeri pratik eğitim gören çiftçi gençlerinden de yararlanılmalıdır.

12 — Yayım ve Geliştirme örgütlerinin, gerekli demonstrasyon malzemesi ve ekipmanile ve özellikle hareket olanağını sağlayan taşıt vasıtaları ile donatımı da zorunludur.

13 — Toplum kalkınmasında, yerleşmiş bir Tarımsal Yayım ve Geliştirme örgütünün, temel faktörlerden biri olduğu göz önünde tutu- larak, daha güçlü şekilde düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

14 — Bu Genel Müdürlüğün amacı şöyle formüleleştirilebilir : Ta- rımda bitkisel ve hayvansal üretimde verimliliği artırarak çiftçilerin geçim standardını yükseltmek amacile tarımsal bilgilerle modern üre- tim ve değerlendirme metodlarını çiftçi ailelerine ulaştırmak, öğret- mek, uygulamak ve yaymak; tarımsal geliştirme plân, program ve projeleri hazırlayarak uygulamak ve uygulamak, çiftçilerin ürün ve emeklerinin değerlendirilmesi için teknik ve kurumsal tedbirler almak ve yürütmekle yükümlüdür.

15 — Görev, yetki ve sorumlulukları da aşağıdaki hizmetleri kapsa- malıdır :

(a) Çiftçi ve tarım işletmelerile ilgili ihtiyaç ve sorunlara göre tarımsal yayım ve geliştirme politikası esaslarını tesbit etmek ve yü- rütmek,

(b) Tek veya çok yönlü çiftçi işletmelerinde ekoloji, arazi, biyolo- jik ve mekanik işgücü, sermaye ve işletmecilik gibi unsurlarla zaman, yer ve pazar olanaklarına göre bitkisel ve hayvansal üretim ve verim- liğin artırılmasını sağlamak,

(c) Araştırma müesseseleri veya diğer kaynaklardan sağladığı teknik bilgi ve modern metidları çiftçi ailelerine ulaştırmak, öğretmek ve yaymak,

---

(*) Amerika Birleşik Devletleri «Extension Service» de, daha başlangıcın- dan itibaren üniversite çıkışlı personel istihdam etmiştir. Avrupa ülkeleri ise, 1950'lerden başlayarak yarı profesyonel kadroyu profesyonel kadro ile değiştirmişlerdir. Yurdumuzda yeter sayıda fakülteler bulunduğuna göre aynı personel politikasının izlenmesi mümkün ve zorunludur.

(d) Çiftçilerin ihtiyacı olan yüksek verimli tohum, fidan, fide, çubuk, çelik, kalem, soğan, rizom ve damızlık hayvanlar gibi biyolojik girdilerle; kredi, gübre, kimyasal madde, ekipman, makina ve diğer girdi ihtiyaçlarını tesbit etmek ve bunların temin, dağıtım ve üretim işleminin yurt çapında planlaması ve uygulama hizmetlerine katılmak,

(e) Bitki ve hayvan ürünlerinin pazarlanması, gıda endüstrisi ve benzeri agro-endüstri yollarıyla işlenerek değerlendirilmesinde çiftçilere ve kooperatiflerine yönelen yayım, eğitim ve diğer teknik yardım hizmetlerini düzenlemek ve bu konularda Tarım Bakanlığının ilgili örgütleriyle işbirliği yapmak ve onlara yardımcı olmak,

(f) Çiftçilikte kullanılan her çeşit âlet, cihaz, makina, vasıta, tarımsal elektrifikasyon ve enerji ile barınak, depo, sera, işletme yolu gibi tesis ve yapıların projelerinin yapılması, uygulanması ve kullanılması gibi konularda teknik yardımda bulunmak kalite ve verim kontrollerini yapmak, insan ve mekanik işgücü verimliliğini artırıcı tedbirler almak, yürütmek ve pilot müessese veya işletmeler kurmak ve işletmek,

(g) Kooperatif, birlik ve benzeri çiftçi kuruluşlarının kurulmasında ve hizmetlerinin geliştirilmesinde çiftçilere rehberlik etmek ve teknik yardımda bulunmak,

(h) Çiftçilerin çevrelerindeki tarımsal gelişme ve yayım programlarına katılmalarını sağlamak ve teşvik etmek amacı ile çiftçi çocukları ve yetişkinler için eğitim ve 4-K programları uygulamak,

(i) Çiftçi ailelerinin beslenme ve yaşama koşullarının iyileştirilmesi amacı ile çiftçi kadınları için ev ekonomisi konularında eğitim ve yayım programları uygulamak,

(j) Tarımda pratik bilgi ve beceri sahibi çiftçilerin yetiştirilmesi amacı ile, usta ve teknik çiftçi eğitim merkezleri, pratik tarım okulları açmak ve meslek kursları ve seminerleri tertiplemek,

(k) Çiftçiler için tarımsal yayım ve eğitim ve metodları seçme ve geliştirme araştırmaları yapmak, her türlü tarımsal eğitim ve gereçlerle bilimsel ve pratik yayınlar hazırlamak, temin ve tedarik etmek, kullanmak ve dağıtmak,

(l) Yeni tarım metodları ve teknolojiye yenilikleri izlemek ve bunları çiftçilere ulaştırabilmek için tarımsal araştırma ve geliştirme kuruluşları ve teknik bilgi kaynakları arasında sıkı koordinasyon ve işbirliği kurmak, çiftçilerin ihtiyaç ve sorunlarını araştırma kuruluşlarına iletme ve her türlü araştırma sonuçlarıyla sağlanan diğer modern bilgi ve metodları çiftçilere ulaştırmak ve yaymak,

(m) Örgütlerde kullanılmak üzere her türlü madde, malzeme, makine, ekipman ve taşıt araçları satın almak ve örgütleri ihtiyaca göre bunlarla donatmak,

(n) Çiftçi işletmelerinde verimliliği ve üretimi artırmak ve teşvik etmek için ihtiyaç görülecek müessese ve örgütleri kurmak ve yürütmek,

(o) Genel Müdürlük hizmetlerinin yürütülmesinde gerekli olan finansman ve personel ihtiyaçlarını plânlamak, program bütçe hazırlamak ve tekliflerde bulunmak,

(ö) Dış ülkelerden getirtilecek her çeşit biyolojik, kimyasal ve mekânîk üretim vasıta ve materyalin ithalini ve memleketten çıkacak olanların da ihracını denetlemek, sınırlamak, menetmek ve izin vermek,

(p) Peyzaj ve Bahçe mimarisi konularında plân ve projeler hazırlamak, uygulamak, uygulatmak, sörvey ve kontrollerini yapmak,

(r) Sosyal ve turistik çevrelerin korunması ve geliştirilmesi, imar ve fiziksel plânlama hizmetlerinin katılmak; tarım arazisi ve varlıklarının tarım dışı tahsisler veya başka nedenlerle kayıplara uğramaması ve rasyonel kullanımı için tedbirler almak ve yürütmek,

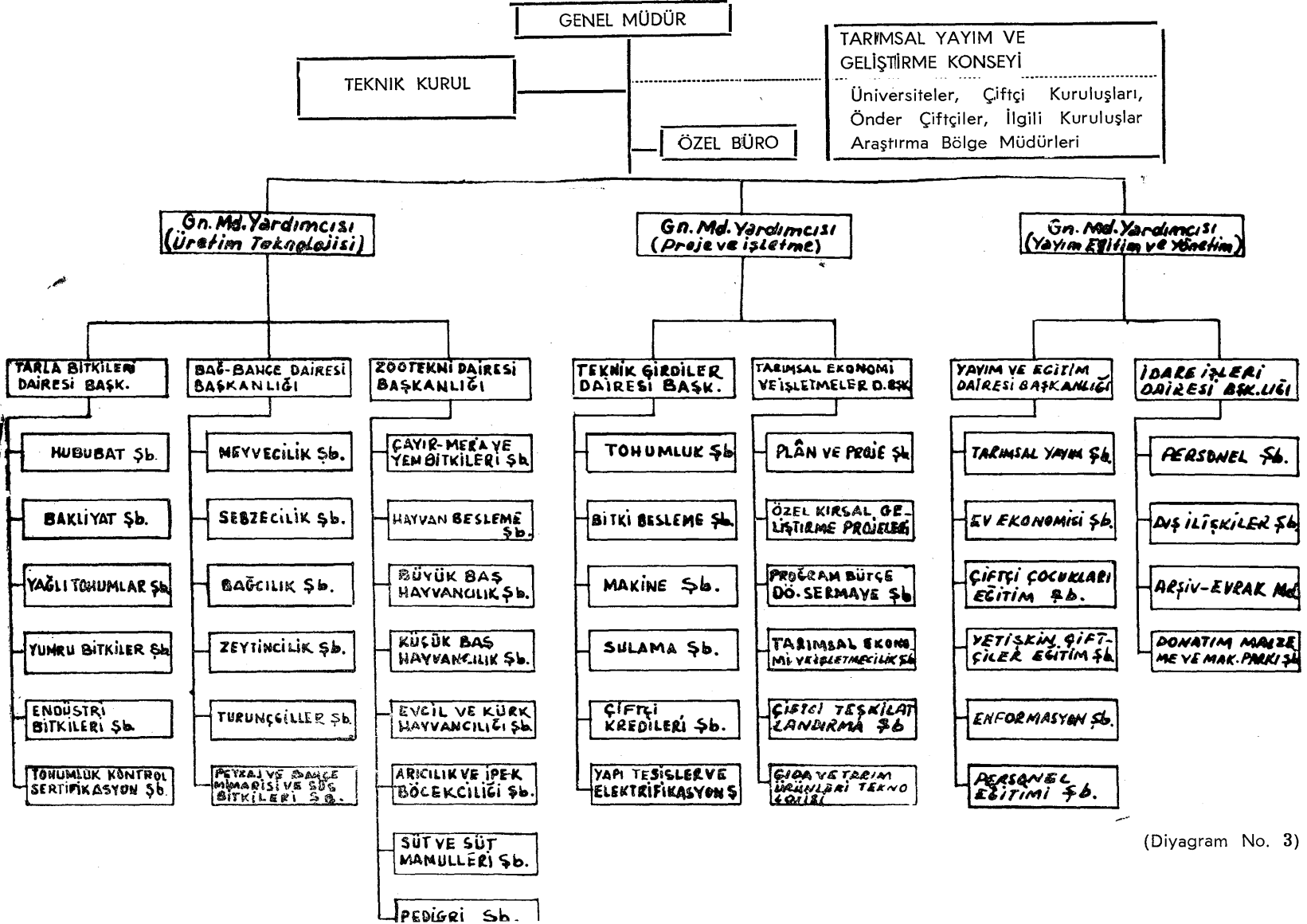
(s) İyi kaliteli ve standart üretim ve yetiştirmeyi teşvik için tarımsal sergiler, yarışmalar, tarla günleri tertiplemek,

(t) Özel yasalarla verilen görevleri yapmak,

(u) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen görev ve konularda araştırma, plân, proje ve çiftlik plânları yapmak, bunları uygulamak, uygulatmak, yönetmek ve bunlarla ilgili eğitim denetim, gözetim, danışma değerlendirme ve teknik yardım hizmetlerini görmek ve yürütmek.

Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün örgüt yapısını gösteren 3 no.lu diyagram arkadan gelen sayfaya çıkarılmıştır.

TARIMSAL YAYIM VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ORGUT ŞEMASI

(c) Ürünlerin ihracat olanakları ile ilgili olarak dış pazar etüdüleri yapmak ve yeni mahreçlerin bulunmasına ve geliştirilmesine çalışmak, ve bu konularda Tarım Ataşelikleri, Müşavirlikleri ve Ortak Pazar birimleriyle sıkı işbirliği kurmak,

(d) Pazarlama ekonomisi, metodları ve organizasyonu üzerinde inceleme ve araştırmalar yapmak, teknik yardımda bulunmak ve geliştirici tedbirler almak ve yürütmek,

(e) Çiftçiden tüketiciye kadar uzanan faaliyetler zincirinde : ürünlerin toplanması, bunların esas toplama ve işleme merkezlerine taşınması, kalitelerine göre sınıflanması, ambalajı, depolanması, muhafazası, nakli, bitki, hayvan ürünlerinin hal veya pazarlardaki alım ve satım usulleri gibi konularda inceleme ve denetleme yapmak;

(f) Bitkisel ve hayvansal ürünleri işleyerek değerlendiren konserve ve muhafaza, süt ve et mamûlleri, unlu ve şekerli mamûller, bitkisel yağlar, fermantasyon endüstrileri gibi gıda ve yem endüstrisi dallarında teknolojik metodlar, tesis araç ve işletmeciliğe ilişkin incelemeler yapmak, bu endüstrilerin faaliyetini düzenleyici ve geliştirici tedbirler almak ve yürütmek, teknik yardım ve rehberlik hizmetleri görmek,

(g) Tarımsal ve hayvansal ürünlerin ham, yarı mamul ve mamullerinin standartlarını tesbit etmek, bunların muhafaza, nakil, işleme ve imalât yerleri ile laboratuvarlarda veya uygun şekilde kalite kontrollerini yapmak, mevzuat hazırlamak ve uygulamak,

(i) Tarımsal ürünlerin pazarlanması ve işlenmesi konularındaki kooperatiflerin gelişmeleri için ilgili birimlere yardımcı olmak,

(j) Pazar haberleri konusunda incelemelerde bulunarak, fiyat hareketleri üzerinde derleme ve analizler yapmak, veriler hazırlamak ve bu konularda yayınlar yapmak,

(k) Hizmet içi eğitim programları ve seminerler tertiplemek ve yürütmek, sergi, panayır ve teşhir programlarının düzenlenmesinde yardımcı olmak,

(l) Gerektiğinde pilot işletme ve müesseseler kurmak ve yönetmek,

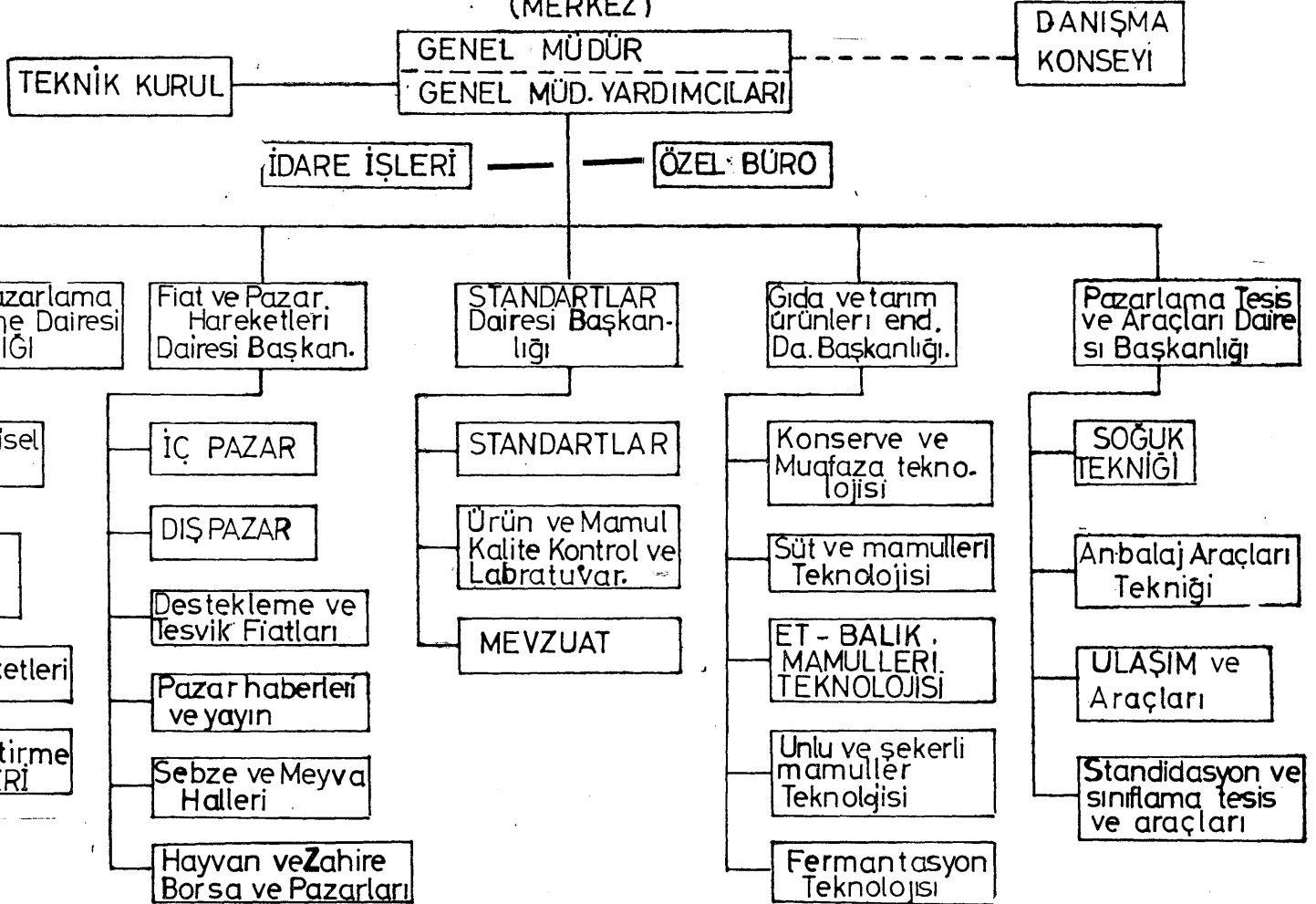
(m) Yukarıdaki fıkralarda yer alan hizmetlerle ilgili tesis ve geliştirme projeleriyle özel projeler ve programlar hazırlamak, yürütmek ve bu konularda teknik yardım yapmak,

(n) Tarımsal Yayın ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ve Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü ve müesseseleri ile işbirliği halinde çalışmak.

23 — Tarımsal Değerlendirme ve Pazarlama Genel Müdürlüğü için gerekli görülen örgüt diyagramı (No : 4) arkadan gelen sayfadadır.

TARIM ÜRÜNLERİ
DEĞERLENDİRME ve PAZARLAMA
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(MERKEZ)

(Diyagram No : 4)

SU ÜRÜNLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

24 — Yurdumuz coğrafya durumu bakımından 7200 Km. kıyı şeridine 145.715 Km. akarsu, 64 adet irili ufaklı göllerle baraj ve su rezervuarlarına sahiptir. Üretimle ilgili kıyı köylerinin sayısı ise çok kabardır (12 bini aşkın). Bu geniş potansiyele karşılık adam başına düşen yıllık su ürünleri tüketimi 2,5-3 Kg kadardır. Üretim ve dolayısıyla tüketimdeki azlığın başlıca nedeni, yakın zamana kadar su ürünleri hizmetlerinin çeşitli kuruluşlara dağılmış bulunmasıdır. Bugün, özel kanunu ile, bu hizmetler, Tarım Bakanlığının sorumluluğu altında toplanmıştır. Yalnız, bugünkü Su Ürünleri Genel Müdürlüğünün **ivedilikle** güçlendirilmesi ve bu amaçla teknik personel kadrosunun da tezelden tamamlanması kesinlikle gerekmektedir.

25 — Su Ürünleri Genel Müdürlüğünün **görev, yetki ve sorumlulukları** aşağıda sıralandığı gibi olmalıdır :

(a) Su Ürünleri istihsalini bir düzene bağlamak üzere 1380 Sayılı Kanun ile ihdas edilmiş bulunan ruhsat tezkerelerinin verilme tarzı, şekil ve muhteviyatı ile müddet ve yenilenmelerine ait esasları tesbit etmek,

(b) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan su ürünleri üretim alanları ile, yeniden tesis edilecek üretim alanlarının sınır tesbit işlemlerini yapmak ve kiralanmalarına ilişkin görevleri yürütmek,

(c) Su ürünleri üretim ve yetiştirme alanlarında ekonomik değeri yüksek, bölge koşullarına dayanıklı ve pazar taleplerini karşılayacak nitelikte balık türlerinin, sun'i ve tabii olarak üretimini yapmak ve üreticiyi teşvik etmek, üretim sahalarına ait plân ve projeleri incelemek ve tastik etmek, proje hazırlanmasında teknik yardım yapmak,

(d) Deniz ve iç sularda her türlü bilimsel ve teknik uygulamalı araştırmaları yapmak veya yaptırmak, olumlu sonuçlarının uygulanmaya konmasını sağlamak,

(e) Balıkçı müstahsilin ve önder çiftçilerin ihtiyacı bulunan teknik personeli yetiştirmek üzere okullar açmak, ayrıca ücretli veya ücretsiz kurs ve seminerler tertip etmek ve eğitime ilişkin tedbirler almak,

(f) Su ürünlerinin tabii üremelerini ve gelişmelerini engelleyen, patlayıcı, zehirleyici, uyuşturucu maddeler kullanılmasını önlemek; elektrik cereyanı, elektroşok, ışık ve hava basıncı ile su ürünleri istihsalinin esaslarını tesbit etmek, ayrıca; su ürünleri istihsal vasıtalarının asgari vasıf ve şartları ile kullanılma usûl ve esaslarını tesbit etmek,

(g) Su ürünleri üretimine ilişkin faaliyet gösteren kooperatif, özel ve tüzel kişiler ile işbirliği sağlayarak ithâlât, ihracat, kredi ve teknik konularda yardımcı olmak,

(h) Mevcut istihsal alanları ile yeniden kurulacak alanlardaki su

SU ÜRÜNLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(MERKEZ)

TEKNİK KURUL

GENEL MÜDÜR
GENEL MD. YARDIMCILARI

DANIŞMA
KONSEYİ

İDARE İŞLERİ

ÖZEL BÜRO

ARAŞTIRMA
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI

ÜRETİM
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI

EKONOMİK
İŞLER DAİRESİ
BAŞKANLIĞI

TEŞKİLATLANDIRMA
VE GELİŞTİRME
DAİRESİ BAŞKANLIĞI

İÇSU ÜRÜNLERİ
ARAŞTIRMA ŞUBESİ

İÇSU ÜRÜNLERİ
ŞUBESİ

PLÂNLAMA VE
EKONOMİ ŞUBESİ

TEŞKİLATLANDIRMA
VE KREDİ
ŞUBESİ

DENİZ ÜRÜNLERİ
ARAŞTIRMA
ŞUBESİ

DENİZ ÜRÜNLERİ
ŞUBESİ

TEKNOLOJİK
PAZARLAMA
ŞUBESİ

KORUMA VE
KONTROL ŞUBESİ

SÜNGER-YUMUŞAK-
ÇALAR VE KABUKLU
LAR ARAŞ.ŞUBESİ

TESİS VE DONATIM
ŞUBESİ

BÜTÇE ŞUBESİ

TEKNİK ENFORMASYON
VE DIŞ İLİŞKİLER
ŞUBESİ

EĞİTİM VE
YAYIM ŞUBESİ

DÖNER
SERMAYE
ŞUBESİ

ürünlerinin zarardan korunmalarını sağlayacak tedbirleri almak,

(i) Trol ile su ürünleri istihsalinin metod ve esaslarını tesbit etmek,

(j) Su ürünleri ile yan ürünlerinin muhafaza, değerlendirme ve işleme teknolojisi ile ilgili çalışmalarını yapmak ve bu konuda müstahsile önderlik etmek,

(k) Denizlerde ve içsularda su ürünlerinin korunma ve kontrolünü temin etmek üzere, koruma ve kontrol teşkilâtı kurmak ve bu teşkilâtın kurulma ve çalışma yönetmeliğini hazırlamak,

(l) Su ürünleri ile ilgili tüzük, yönetmelik, kararname, kira şartnameleri ile av yasaklarına ait sirküleri hazırlamak ve yayınlamak.

26 — Su Ürünleri Genel Müdürlüğü için önerilen örgüt diyagramı (No : 5) arkadan gelen sayfaya çıkarılmıştır.

TARIMSAL PLANLAMA VE EKONOMİK ARAŞTIRMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

27 — Üçüncü beş yıllık kalınma plân dönemine girmiş olan ülkemizde, Bakanlıkların bu konudaki hizmetlerinin ne derece önem taşıdığı malûmdur. Bugün Tarım Bakanlığında «Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü» olarak çalışmakta olan birim, henüz, kuruluş bünyesini tamamlamamıştır. Bu nedenle, görevlerini istenilen seviyede yürütme olanaklarına sahip değildir. Bu birimin bünye kuruluşunun en kısa zamanda tamamlanması ve dolayısıyla daha güçlü çalışmasının sağlanması kesinlikle zorunlu olmuştur. Bakanlıktaki tüm hizmetlerin daha etkili yürütülmesinde çok büyük rolü bulunan bu ortak kuruluş yeniden düzenlenmelidir. Kuruluş bünyesi ve görevleriyle ilgili öneriler aşağıda belirtilmiştir.

28 — Tarımsal Plânlama ve Ekonomik Araştırma Genel Müdürlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları şöyle olmalıdır :

A — Plân, program ve proje hizmetleri :

a) Kalkınma Plân ve Programlarıyla ilgili envanter ve verileri toplamak ve değerlendirmek;

b) Kalkınma Plân ve Programlarının hazırlanmasında Bakanlık Kuruluşlarına her türlü teknik yardımda bulunmak,

c) Plân ve programların uygulanması ve sonuçlarıyla ilgili inceleme ve değerlendirme hizmetleri görmek,

d) Plân ve programlara göre bölgesel ve bireysel uygulama projelerinin hazırlanmasında yardımcı olmak, Bakanlık projeleri arasındaki etki ve ilişkileri incelemek ve uygulama sonuçlarını değerlendirmek.

e) Tarımsal yatırım plân ve programlarının hazırlanmasıyla ilgili iç ve dış talep analizleri ve üretken projelerin seçimi için incelemeler yapmak ve ekonomik fizibilitesi açısından öneriler de bulunmak,

(Diyagram No : 6)

**TARIMSAL PLÂNLAMA
VE
EKONOMİK ARAŞTIRMA
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(MERKEZ)**

GENEL MÜDÜR

GENEL MD. MUAVİNİ

İDARE İŞLERİ

ÖZEL BÜRO

**PLÂNLAMA
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI**

**EKONOMİK
ARAŞTIRMA
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI**

**TARIMSAL
İSTATİSTİK
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI**

**TARIMSAL
İŞLETMECİLİK
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI**

**SİGORTA VE
DOĞAL AFET-
LER DAİRESİ
BAŞKANLIĞI**

**PROGRAM
BÜTÇE
DAİRESİ
BAŞKANLIĞI**

f) Plânın icra programları için program - bütçe analizleri yapmak ve gerekli koordinasyonu sağlamak,

g) Kalkınma programları ve projelerinin ekonomik ve sosyal hedefleri; malzeme ve işgücü, uygulama dönemleri ve harcama gelir analizlerini yapmak ve program-bütçe yönünden etkilerini saptamak,

h) Özel projeleri tasdik etmek ve bunların seçilmesinde, hazırlanmasında ve uygulanmasında teknik yardımda bulunmak,

B — Ekonomik Araştırma Hizmetleri :

a) Tarımsal fiyat ve gelir, üretim projeksiyonu ve fiili durumu, besin maddeleri tüketim ve talepleri, tarımsal nüfus ve kırsal gelişim, arazi ve nüfus ilişkileri gibi konularda ekonomik ve istatistik analizler yapmak,

b) Tarımsal üretim ve ayarlanması, girdi verimliliği, işletme büyüklükleri, sermaye ve girdi ihtiyaçları, çiftlik işletmeciliği, tarımsal sermaye ve kredi, işletmelerdeki üretme ve yetiştirme bileşimleri tarımsal yapılar, elektrifikasyon mekanizasyon, sulama ve diğer teknolojik trendlerle arazi, işgücü ve sermaye ilişkileri gibi konularda Tarımsal Ekonomi ve İşletmeciliğe ilişkin araştırma ve incelemelerde bulunmak,

c) Tarımsal kaynakların kullanılması, geliştirilmesi, korunması ve işletilmesi gibi konularla kırsal kalkınma ve gelişme, arazi ve su kaynaklarının değerlendirilmesi biçim ve politikaları gibi doğal ve beşeri kaynakların rasyonel kullanılması ve geliştirilmesile ilgili ekonomik araştırma ve incelemeler yapmak ve öneriler formüleştirmek,

d) Tarımsal üretim hedefleri ve ürünlerin gereğince değerlendirilmesi, dış ticaret ve pazar için üretimde stratejik madde politikası, ayarlama ve dünyadaki üretim ve rekabet koşulları üzerinde analizler yapmak ve ekonometrik modeller kullanılmasına çalışmak.

29 — Söz konusu yeni Genel Müdürlüğün kuruluş bünyesini gösteren örgüt diyagramı (No : 6) arkadan gelen sayfaya çıkarılmıştır.

DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

30 — Yukarıdaki I. bölümde değinildiği gibi, uluslararası ilişkiler gittikçe artmakta; ülkemizin AET, CENTO, RCD, FAO, OECD ve GATT gibi organlar ile olan özel ilişkileri ise günden güne, yoğunlaşmaktadır. Hızla gelişen ve değişen bir ortamda, ilgili kamu kuruluşları ihtiyaç bulunan merkez örgütlerini düzenleme görevini duymaktadırlar. Tarım Bakanlığımız, başlangıçta, sadece «Teknik Yardım» projelerini uygulamaya başlamış, sonradan bu hizmetler gittikçe genişleyerek karşılıklı anlaşma sınırlarını aşmış ve uluslararası seviyeye yükselmiştir. Belli uluslararası anlaşmaların yanı sıra ekonomik gelişmeyi hedef tutan «özel projeler» le ilgili hizmetler meydana gelmiştir. Nihayet, teknik

enformasyon ve haber derleme, kongre, konferans ve seminerler bazı hizmet ünitelerine ihtiyaç göstermiştir. Geçen yıl iki ülkede kurulan Tarım Ataşeliği ve müşavirliği, Tarım Bakanlığının bu alanda da daha güçlü çalışmasını gerektiren bir neden olmuştur.

31 — Ortaya çıkan ihtiyaçlar karşısında, Tarım Bakanlığı bünyesinde merkezî kuruluş karakterinde yeni bir Genel Müdürlüğün kurulması zorunlu olmuştur. Bu yeni kuruluş, bugün, çeşitli brimlere dağılmış bulunan dış ilişkilere dair hizmetlerin tek elde toplanmasını, düzenli ve etkili olarak yürütülmesini sağlayacaktır. Böylece, koordinasyondan yoksun bireysel yaklaşımlar ortadan kalkacak, dış ülkelerle olan ilişki ve hizmetler, plânlanmış ve programlanmış olarak yürütülebilecektir.

32 — Kurulması öngörülen Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları başlıca şu gruplar içinde toplanmalıdır.

a) Dış ülkelerle olan Tarımsal ilişkiler, program ve projeler üzerinde incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak,

b) Dış ülkelerdeki Tarım Politikaları, pazar, ürün rekabeti gibi konularda bilgi derlemek, veriler hazırlamak, Bakanlığa ve ilgili birimlere iletmek,

c) Elçiliklerimiz veya diğer müessilliklerimiz bünyesindeki Tarım Ateşe veya müşavirliklerinin tarımsal konu ve programlardaki hizmetlerini düzenlemek,

d) Teknik Yardım Programlarını düzenlemek ve koordinasyonu sağlamak,

e) Yabancı ülke veya kuruluşlarla yapılan anlaşmalar üzerinde Tarım Bakanlığı politikasına esas teşkil edecek bilgileri derlemek, veriler hazırlamak ve öneriler sunmak,

f) Yabancı kaynaklı özel geliştirme projeleriyle ilgili hizmetleri düzenlemek, yürütmek, kurumlarca yapılan uygulamaların sonuçlarını değerlendirmek ve bu gibi ekonomik amaçlı projelerin hazırlanması ve elde edilmesi olanaklarını hazırlayıcı teknik yardımlarda bulunmak.

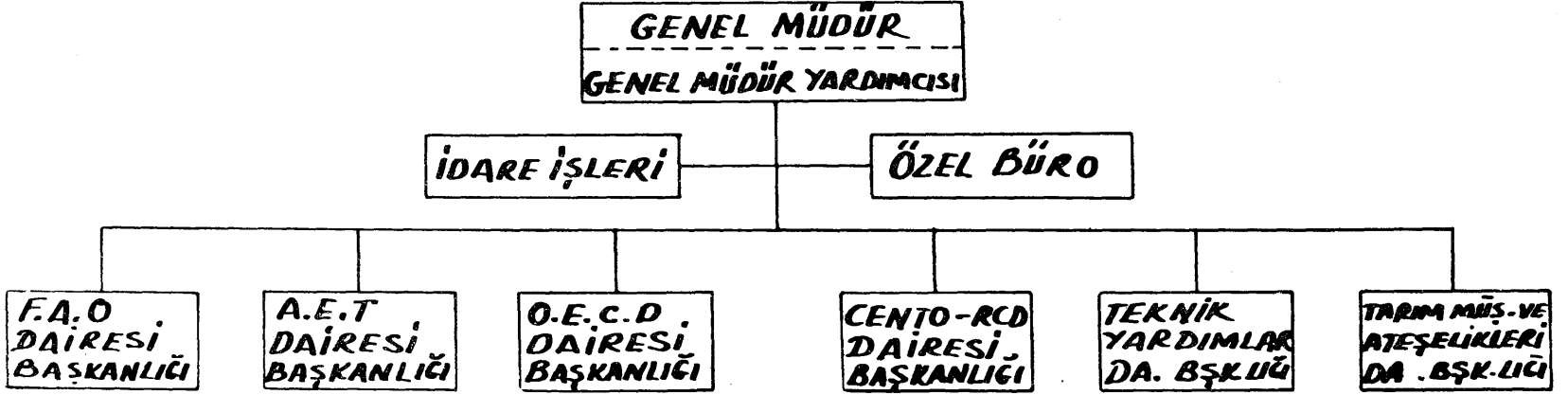
g) Bakanlık teknik personelinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını tamamlamak amacı ile dış ülkelere gönderilenlerin eğitim programlarını ilgili ülkelerin müessese ve sorumluları ile anlaşmalar sağlamak yolu ile düzenlemek ve yürütmek,

h) AET, CENTO, RCD, FAO, OECD ve GATT gibi organların toplantı konferans ve seminer... v.b. programlarına katılacak olan Bakanlık sorumlularının gidış - geliş işlemlerini yürütmek, rapor ve tebliğ gibi çalışma dökümanlarını hazırlatmak, derlemek ve değerlendirmek,

33 — Yeniden kurulması öngörülen Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü için gerekli görülen örgüt biçimi arkadaki (No: 7) diyagramda gösterilmiştir.

**DIŞ İLİŞKİLER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(MERKEZ)**

(Diyagram No : 7)

- C.E.T.O. : Merkezi Andlaşma Teşkilâtı.
O.E.C.D. : Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı.
F.A.O. : Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı.
A.E.T. : Ortak Pazar Teşkilâtı.
R.C.D. : Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı.

TARIM KOOPERATİFLERİ VE TEŞKİLATLANDIRMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

34 — Tarım Kooperatifleri ile Ziraat Oda ve Birlikleri gibi çiftçi kuruluşlarının tarımsal gelişme organizasyonundaki yeri ve özelliği raporun II. bölümünde söz konusu edilmişti. Tarım Bakanlığı bu konuya henüz eğilmiş değildir. Tarım Kooperatiflerinin ilk aşamada genellikle pazarlama ile işe başladığı ve sonra girdi ve kredi işlerini de kolayca kapsayabildiği görülmüştür. Çok sayıda çiftçinin kooperatif kuruluşlara üye olması ve tarımdaki sermaye, iş ve teşebbüs güçlerinin birleştirilmesi ve dolayısıyla kalkınmanın hızlandırılması, Tarım Bakanlığının hedefleri arasındadır.

35 — Ziraat Odaları ve birlikleri gibi çiftçi kuruluşlarının etkili çalışabilmesi için kırsal alanlardaki eğitsel ve sosyal koşulların büyük etkisi olmaktadır. Genellikle, çiftçilerin geleneksel olarak bir araya gelmeleri ve karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma (imece) olanakları dikkate alınmalıdır. Köylerdeki halkın çalışkan kamu görevlileri için gösterdiği insancıl ilgi önemli bir faktördür. Bu olumlu ortamın yaratılmasında, çiftçi çocukları için yönetilen 4-K eğitimleri, tarımsal yayımın köy yayım komiteleri de (muhtar ve önder çiftçilerden kurulu) etkili olmaktadır. Köylerde, önder çiftçi veya tarım programlarında gönüllü işbirlikçi olarak çalışan çiftçilerin, teknik metodların yayılması için yararlı olduğu bir gerçektir. Gerek tarım kooperatifleri gerekse çiftçi kuruluşlarının gelişmesi, birinci derecede, eğitim ve teşvik edici yöntemlere ihtiyaç göstermektedir. Yalnız, her şeyden önce, çalışkan kamu görevlilerinin bu konularda çiftçilerle yakın işbirliği içinde çalışmalarını ve onların teşebbüs ve dayanışma gücünün artırılması için teknik yardım yapmaları zorunludur. İşte Tarım Kooperatifleri bu araçlardan en etkilisidir. Örneğin : iyi bir pazarlama veya ürünleri değerlendirme kooperatifinin sağlayacağı başarılar, kredi ve girdilerin temin ve dağıtımını da olumlu sonuçlara götürebilmektedir. Sonradan, bu hizmetler; tarımsal sigorta, tarımsal elektrifikasyon, doğal kaynakların kullanılması ve korunması programlarının ve köy plânlamasının uygulanmasına da yardım edebilmektedir.

36 — Yeniden kurulması önerilen Tarım Kooperatifleri ve Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünün ilk aşamada yürüteceği görevler şöyle özetlenebilir :

a) Kırsal alanlarda, ekolojik koşullara, tarım işletmeleri ve çiftçilerin karakteristiklerine ağırlık veren incelemeler yapmak, verileri toplamak ve mevcut verileri değerlendirmek,

(Diyagram No: 8)

**TARIM KOOPERATİFLERİ
VE
TEŞKİLATLANDIRMA**

**GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
(MERKEZ)**

GENEL MÜDÜR

GENEL MÜDÜR YARDIMCISI

İDARE İŞLERİ

ÖZEL BÜRO

**TARIM
KOOPERATİFLERİ
DAİRESİ BŞK. LİĞİ**

**TEŞKİLATLANDIRMA
DAİRESİ BŞK. LİĞİ**

**KÖY
EL SANATLARI
DAİRESİ BŞK. LİĞİ**

**PLÂN - PROJE
DAİRESİ BŞK. LİĞİ**

b) Tarım kooperatiflerinin başarılı olarak kurulabilmesi için gerekli çevre koşullarını saptamak ve diğer bölgeler için de yararlı olabilecek pilot projeler uygulamak ve sonuçlara göre daha yaygın uygulamalara geçmek,

c) Personelin hizmet içi eğitimini yürütmek ve bu program sonuçlarını çiftçilerin eğitim programlarına pratik nitelikteki aktarmalarını sağlamak,

d) Başarılı olunabilmesi için gelişme programlarını, probleme dönük pratik (ekonomik) amaçlı projelere dayalı olarak yürütmek,

e) Çiftçiye söze dayalı «öğüt» verme eğiliminden kaçınılarak, teknik ve pratik iş görme ve iş başında eğitim ilkesine uyularak hizmet görmek,

f) Yayım ve Geliştirme örgütleri personelinin işbirliği ile çalışmak, iş ve sermaye gücünün artırılmasını bu kanaldan geliştirmek;

g) Tarım Kooperatiflerinin kredilenmesi programlarında düzenleyici görev almak; «aynî» kredi ve girdi subvansiyonlarından yararlanmak, ürün satışı ile girdi tedariki arasındaki dengeli bağlantıyı kurabilecek faaliyette bulunmak,

h) Tarım Kooperatiflerinin birliklere bağlanması gibi organizasyon gelişmelerini sağlamak,

i) İlk başarılı aşamalardan sonra kooperatiflerin, sulama ve drenaj sistemleri ve diğer toprak - su ıslah ve geliştirme hizmetlerine doğru genişlemelerine çalışmak,

j) Tek veya çok yönlü Tarım Kooperatiflerini çevrenin ekolojisi ve tarım potansiyeline göre seçmek,

k) Kooperatif programlarla birlikte çiftçilerin Ziraat Odaları ve Birlikleri alanında daha etkili çalışmalarını teşvik edici ve sağlayıcı tedbirler almak ve yürütmek,

l) Teknik yardım hizmetlerini Tarımsal Yayım ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün örgütleriyle sıkı işbirliği halinde yürütmek.

37 — Yeniden kurulması önerilen Tarım Kooperatifleri ve Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü için uygun görülen örgüt bünyesi arkadaki No : 8 diyagramda gösterilmiştir.

TARIMSAL KOOPERATİF VE KREDİ BANKASI

38 — Bilindiği gibi, çiftçiler ve onların kurduğu ve kuracağı kooperatif ve birliklerin kredilenmesi, çeşitli finansman müesseselerinin kurulmasına ihtiyaç göstermektedir. Gerçi, T.C. Ziraat Bankası gibi geniş faaliyet gösteren bir kuruluşumuz vardır. Ancak, bu bankanın

yurdumuzdaki tüm kredi ihtiyacını tek elden karşılaması mümkün değildir. Bugün, çiftçi işletmelerinin, çeşitli vade ve tipler üzerinde yeni kredi ihtiyaçları doğmaktadır. Tarımımız yoğunlaştıkça bu ihtiyaç da büyüyecektir. Kaldı ki, gerekli finansman müesseselerinin önceden ve yeterince kurulması aslında yoğunlaşmanın ön koşullarındandır.

39 — Söz konusu nedenlerle Tarım Bakanlığı bünyesinde bir «Tarımsal Kooperatif ve Kredi Bankası» adıyla yeni bir bankanın teşkili öngörülmüş ve Tarım Bakanlığının örgüt diyagramında (No. 1) bu yeni kuruluşa da yer verilmiştir.

40 — Bu yeni banka, bir İktisadî Devlet Teşekkülü statüsüne göre faaliyette bulunacağından, görevlerinin ayrıntısına girilmeden, sadece, kuruluşun ana amacı ve Bakanlıktaki yeri belirlenmekle yetinilmiştir.

TARIMSAL EĞİTİM

(Tarımsal Meslekî-örgün veya yayın/örgün eğitim)

41 — Tarımdaki kurumsal tedbirlerin icra ve yönetiminde, Tarımsal Araştırma ile Yayım ve Geliştirme programlarının stratejik önemi yukarıdaki paragraflarda belirlenmiş ve tedbirleri de ayrıntılarıyla açıklanmıştı. Şimdi, tarımdaki meslekî eğitim (Vocational Agricultural Training) dalı üzerindeki tedbirleri de sıralamak gerekmektedir. Bu konuda hem (a) Tarım Bakanlığının nelerden sorumlu olduğu ve hem de (b) Millî Eğitim Bakanlığının nelerden sorumlu olduğu açıklığa kavuşturmalıdır.

(a) Tarım Bakanlığı; **çiftçi çocukları veya gençlerinin** tarım dallarında «**pratik bilgi ve beceriler**» kazandırılmasından sorumlu olmalıdır.

(b) Millî Eğitim Bakanlığı ise, **tüm eğitim ve öğrenim programlarından sorumludur**. Sözü geçen Bakanlık, **kırsal yerleşim alanlarında** da genel eğitim yanı sıra meslek eğitimini kapsayan (sanat enstitüleri ve okullarının programlarına giren) bir uygulamayı gerçekleştirme durumundadır. Özellikle, tarımdan diğer sektörlere nüfus akımı ve **yeni iş olanakları** arama durumunda olan köylü gençlerin, endüstri dallarında da eğitimi gerekmektedir.

42 — Yurdun bu ihtiyacı karşısında; Tarım Bakanlığının sorumluluğu kendi kaynak ve amacına göre biçimlenmelidir. Bu konuyu aydınlatmada, Fransa, Federal Almanya, Yunanistan ve Danimarka örnekleri konuya ışık tutabilir. (*)

— Çiftçi çocukları ve gençlerinin tarımsal eğitim programlarının temeli **pratik** eğitim, yani iş yaparak yetiştirilmedir.

(*) *Avrupa'dan seçilen bu örnekler tüm kıtadaki durumu temsil etmektedir. A.B.D.'deki «Comprehensive» sistem ise bu konuda en iyi bir örnektir.*

- İcraatın % 70-90 kadarı uygulamalı kurs ve kış okulları gibi ünitelerde yapılmaktadır.
- İkinci sırada pratik konu okulları yer almaktadır.
- Sonuncu olarak bölge tarım okulları ile özel konularda eğitim yapan okullar gelmektedir.
- Eğitime katılanların **hemen yüzdeyüzu çiftçi ailelerinden** gelmektedir.
- Eğitim görenlerin % 90 - 95 kadarı da çiftçilikte veya ilgili dallarda iş görmektedir.
- Gerek raporun I ve III'ncü bölümlerinde açıklanan ve gerekse yukarıda belirtilen gerçekler karşısında alınması gereken **tedbirler** şunlardır:
  - (1) Bugün olumsuz sonuçları bilinen ve sayısı (45)'e yükselmüş olan Meslek Tarım Okullarının bir kısmı **Pratik Tarım** (sanat-beceri) tipi okullara ve **çiftçi eğitim merkezlerine** ve bir kısmı da **konu okullarına** dönüştürülmelidir.
  - (2) Pratik Okullar ve Çiftçi Eğitim Merkezlerine devam edecek çiftçi vatandaşlara, yer ve zaman bakımından, geniş fırsatlar tanınmalıdır :
    - Bu eğitim 5 veya 8 yıllık temel eğitim görüp de öğrenimini yukarı doğru sürdüremeyen her çiftçi çocuğuna veya gencine açık olmalıdır. Hatta, programına göre, sadece okuma ve yazma bilgisile yetinilmelidir.
    - Yaş hadleri de önemsenmemeli ve herhangi bir okulu terkettikten sonra çiftçilik sanatı öğrenmek isteyen çiftçi çocukları için maksimum yaş hadleri elverdiğince yüksek tutulmalıdır. Hatta, programın niteliğine göre maksimum yaş haddi bile aranmamalıdır.
  - (3) Konu okulları için, okul tipine göre, 8 yıllık orta öğrenim görmüş olan çiftçi gençler tercih edilmelidir. Yine pratik amaçlı olan bu okulların (meyvecilik, bağcılık, sütçülük, arıcılık, balıkçılık, hayvancılık) gibi tarım kollarında ortalama (2) yıl süreli öğrenim yapılmalıdır.
  - (4) Bütün tarım okulları ve Eğitim Merkezlerinden mezun olacaklara mecburî hizmet «tahmil» edilmemelidir. Bu «mecburî hizmet» geleneği çok kötü bir örnektir ve bütçelere gittikçe büyüyen, sürekli harcamalar yüklemektedir. Bu nedenle, bugünkü (45) Tarım Meslek Okullarının mecburî hizmet yükümlülüğü (memuriyete tayin mecburiyeti) derhal kaldırılmalıdır.

- (5) Tarım Bakanlığının tarımsal eğitim programları, kendi sınırları içinde kalmalı; **çiftçi çocuklarının ve gençlerinin eğitimi** ana prensibine uyulmalıdır.
- (6) Eğitim programları yatılı ve yatısız olarak yapılabilmeli, çiftçi çocuklarının aile işletmelerinde çalışarak yetişmelerine de olanak sağlanmasına çalışılmalıdır.

C — MUHTIRA

GEREKÇE

1 — Gerek bünyesi içinde bulunan, gerekse bünyesi dışında kalan örgüt ve görevler açısından **ençok** hizmet girişiklikleri, tekrarları ve boşluklarıyla karşı karşıya bulunan İdare Tarım Bakanlığıdır. (*) Bu nedenler, yeniden düzenleme işlerinin, bazı temel ilke ve özel yöntemlere göre yapılmasını ve planlanmış bir zaman içinde uygulanmasını gerektirmektedir.

BAZI İLKE VE YÖNTEMLER

2 — BİLİM ve TEKNİĞİN gereklerine uyularak meslekler arasındaki girişiklikler kökünden çözümlenmelidir.

3 — Tarım Bakanlığının ana kanunu çıkarılmalı; buna göre, bünyesindeki örgüt ve görevler, bünyesi dışında kalan örgüt ve görevlerin de eklenmesi yolu ile, **fonksiyonel** bir sistem içinde, yeniden düzenlenmelidir.

4 — Modern Sevk ve İdare unsurları dikkate alınarak, Bakanlığın, **kaynaklarını** etkili kullanabilmesi için gerekli ön koşulların hazırlanması önemsenmelidir. Bu nedenle:

a) Örgütlerin biçimlenmesinde fonksiyonel ana ve yan bağlantılar hesaba katılmalı, ihtisasa dayalı işbölümü ve ilişkiler öngörülmelidir.

b) Örgüt şemaları hizmetlilerin gerçek yerlerini belirleyecektir. Yalnız; görev, yetki ve sorumluluklar gereğince **tesbit edilmediği takdirde** bu biçimsel düzenlemenin hiçbir yararı olamayacağı malûmdur. Bunun için, birimlerde her kademenin **görev, yetki ve sorumluluklarını tayin ve tesbit eden** «yönetmelik» ve «el kitabı» gibi araçların hazırlanması vazgeçilemez bir zorunluktur.

(*) *Bkz: TODAİE - No: 123 rapor ve MEHTAP Raporu.*

c) Tarımdaki kamu kesimi, çiftçilerle olan ilişkiler ve haberleşme açısından kırtasiyecilikten uzak kalmak ve çiftçinin **inancını** kazanmak durumundadır. Bireysel yazışmalar yerine sirküler ve «memaran dum» gibi araçlar tercih edilmelidir. Hizmetteki **koordinasyon, yönetim ve denetim** olanakları programlanması döneminde tümü ile dikkate alınmalıdır.

5 — Tarım Bakanlığı köy ya da işletme toplulukları düzeyine kadar örgütlenmeli; çiftçinin ekonomik **teşebbüs gücü** artırılmalıdır.

6 — Bölge düzeyindeki örgütlenme yeni bir düzen getireceğinden, teknik kadro önemle orantılı olarak kurulmalı; «Bölge Tarım Başmüdüğü» ve «Bölge Müdürleri» kişisel ve meslek özellikleri bakımından yüksek niteliklere ve tecrübeye sahip olanlardan seçilmelidir.

7 — Programlar, çiftçilerin problemlerine dönük **proje esasına** göre planlanmalı, küçük ve orta çaplı pratik kırsal geliştirme projeleri yaygın ölçüde uygulanmalıdır.

8 — Proje organizasyonu, gerçekçi bir yaklaşımla planlanmalı ve bu nedenle mevcut yersel, çevresel ve bölgesel kadrolardan maksimum ölçüde yararlanılmalıdır. Yoksa projelerde, kanunlaşma (!) yolu ile devlete **ekleme örgüt** külfetleri getirme eylemlerine fırsat verilmemelidir.

9 — Tarım Bakanı, tutarlı ve ahenkli hizmet sağlayıcı nitelikte bir **tarım politikası** üzerinde, ısrarla ve cesaretle, durabilmelidir. Üst kademelerdeki teknik kadro ise «MAKAM»a uyum eğiliminden uzak, **teknik gereklere** bağlı, kendisini işine adayın nitelikte personelden kurulmalıdır.

10 — Yeniden düzenleme geniş kapsamlı olacağından kendine özgü bazı güçlükler getirecektir. Bu nedenle, bugün görevde bulunan personel gereksiz yere tedirgin edilmemeli; uygulama yerine göre bazı geçiş sürecikleriyle yapılabilmesi; ancak, prensiplerden ve teknik gereklerden hiçbir nedenle vazgeçilmemelidir.

11 — Odamızın bu araştırma çalışması, 1973 Kalkınma Planında öngörülen (*) idarî düzenleme stratejisine de paralel olarak hazırlanmıştır. Bu bakımdan, tarım sektöründe yapılacak değişiklikler için iyi bir yön verici kaynak olacağı kanısındayız. Odamızın, talep karşısında, daha ayrıntılı ya da özel etüdler için de hazır bulunduğunu memnurlukla belirtmek isteriz.

(*) Bkz: 1973 İcra programı, sayfa: 288, 509, 510, 511.

KAYNAK VE LİTERATÜR

- 1 — İdarî Reform Danışma Kurulu Raporu, TODAİE — Yayın No: 123 Ankara 1972
- 2 — Merkezî Hükûmet Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri (MEHTAP) Raporu, TODAİE Yayınları Ankara 1963.
- 3 — T.C. Devlet Teşkilât Rehberi, TODAİE yayını, Ankara 1968, 1972
- 4 — I, II ve III. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve yıllık programları,
- 5 — Tarım Hizmetleri ve Teşkilâtının Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Rapor, Teşkilât Proje Grubu Yönetim Kurulu Yayını, Ankara 1969
- 6 — Türkiye Ziraat Mühendisliği I. ve II. Teknik Kongresi, TMMOB. Ziraat Mühendisleri Odası yayını No: 26-38, Ankara 1965, 1970
- 7 — Agricultural Advisory Services, OECD-Yayın No: 90, Paris 1969
- 8 — Trained Manpower for Tomorrow's Agriculture, OECD-No: 80 Paris 1968
- 9 — FAO Türkiye Raporu, Prof. Dr. BAADE başkanlığındaki FAO heyetince hazırlanan rapor, Ankara 1962
- 10 — Türkiye Tarımında Gelişme İmkânları — Prof. Dr. Charles EL-KİNTON'un başkanlığındaki heyetçe hazırlanan rapor. USA-AİD, Ankara, Ocak 1966
- 11 — Farm Management Investigations For Agricultural Improvement, FAO-D.P.No: 20, Rome, İTALY - 1952
- 12 — Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi yayını, 1938
- 13 — Full-time Agricultural Education in England and Wales - Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, AE. 58/59, London — 1958
- 14 — ÇAKIROĞLU Süreyya; «Kamu Sektöründe Tarımsal Hizmetlerin Yeniden Düzenlenmesi» başlığile Ziraat Mühendisleri Odasına verilen çoğaltılmamış özel rapor, 29 Eyl. 1970
- 15 — GÖKÇORA Kemal; «Tarım Kesiminde Örgün Mesleki-Teknik Eğitim Planlanması Üzerinde Görüş ve Öneriler», başlıklı DPT-SPD'ne sunulan, çoğaltılmamış özel rapor, Ağustos 1971
- 16 — SCHICKELE, Rainer; Agrarian Revolution and Economic Progress, Ferderio A. Proeger Publishers — USA 1968
- 17 — HOLMGREEN, Agricultural Extension in TURKEY, İCA bas-kısı Ankara Nisan 25, 1961
- 18 — GOODBARY, W. Allan, Türkiye Hayvancılığı Hakkında Rapor (tercümesi) hizmette kullanılmak üzere çoğaltılmış MSA, Ankara 16 Eyl. 1955
- 19 — GREY, C.G. Administration And Coordination of Agricultural Research in Turkey, USOP, Ankara - November 1960
- 20 — SAMUELS, J.K., Improving The Marketing of Fresh Fruits And Vegetables in Turkey, USOP, Ankara, October 1960
- 21 — BUSH, C.D. Agricultural Mechanization in Turkey, USOP, Ankara December 1960
- 22 — Türkiye'nin Ziraî Bölgeleri, TMMOB. Ziraat Mühendisleri Odası Ankara 1963